

ÅRSRAPPORT 2016

sampension
mere værd

INDHOLD

	2016 KORT FORTALT	6-9
1	LEDELSESBERETNING	12-35
	Hovedresultater i 2016	13
	Marked, kunder og produkter	14
	Omkostninger	21
	Investeringer og afkast	22
	Resultat, solvenskrav og kapitalgrundlag	29
	Samfundsansvar	32
	Forventninger til 2017	34
	Øvrige forhold	35
2	SELSKABSOPLYSNINGER	38-45
	Ledelsesstruktur	38
	Koncernstruktur og selskabsoversigt	41
	Ledelse og ledelseshverv	43
3	ÅRSREGNSKAB	49-82
	Koncern- og moderselskabsregnskab	49
	Egenkapitalopgørelse	52
	Noter, anvendt regnskabspraksis	53
	Noter til regnskabet	59
	Kapitalandele	77
	Ledelsespåtegning	79
	Intern revisions revisionspåtegning	80
	Den uafhængige revisors revisionspåtegning	81

” Det er det bedste regnskab, jeg har været med til i Sampension. Hele vejen rundt har vi fremgang og stærke tal. ”

Høje afkast og stærkt samarbejde med pensionskasser

2016 var et år med meget store udsving på de finansielle markeder, og som afkastmæssigt begyndte lidt halvsålt, men endte rigtigt godt for Sampension og kunderne. 14,2 mia. kr. beløb det samlede afkast sig til, og kunderne i markedsrente kunne glæde sig over afkast på op til 9,7 %. Det er en ganske høj procentsats at få sin opsparing forrentet med i dagens marked og blandt de bedste i pensionssektoren.

For kunderne er det særligt vigtigt, fordi investeringsafkastet er den mest betydende enkeltfaktor for væksten i kundernes opsparing fulgt af lave omkostninger. Dermed fastholder vi vores historik med at levere høje afkast over en årrække.

Sampension havde i 2016 en robust vækst i kundernes pensionsindbetalinger på lige knap 5 %. Det er tilfredsstillende, at vi kunne fastholde væksten efter den meget store stigning i indbetalinger i 2015. Årets vækst og de høje investeringsafkast kunne da også aflæses ved, at Sampensions balance steg med 18 mia. kr. til i alt 268 mia. kr.

Sampension står kapitalmæssigt meget stærkt med en solvensdækning på hele 427 %. Samtidig er alle krav i Solvens II imødekommet.

På de indre linjer var 2016 kendetegnet ved en stor og succesfuld opgave med at modtage Arkitekternes Pensionskasse og Pensionskassen for Jordbrugsakademikere & Dyrslæger. Forløbet varede det meste af 2016 og gik helt efter planen og til tiden. Og med en endnu bedre business case end forventet. Det blev med andre ord billigere for alle medlemmer i de to pensionskasser, som kan se frem til markante fald i omkostninger pr. medlem.

Sampension havde også faldende omkostninger pr. kunde i 2016, og vi har besluttet at sænke prisen for pensionsadministrationen for alle kunder fra 1. januar 2017 fra 40 kr. til 35 kr. om måneden. Det viser værdien af vores forretningsmodel, som er baseret på, at vækst skaber fordele for alle kunder, eksisterende som nye. Og baseret på, at Sampensions leverancesystem er skalerbart uden store omkostningsstigninger til følge.

Sampensions samarbejdsmodel på området er åben for yderligere tilgang af pensionskasser, da vi forventer, at konsolideringen i markedet fortsætter i årene fremover. Grundidéen bag samarbejdsmodellen er at tilbyde selvstændighed og egen identitet i livsforsikringsselskaberne koblet med maksimale stordriftsfordele i et administrationsfælleskab.

Hasse Jørgensen
Administrerende direktør

Kort fortalt

Q1

Q2

Q3

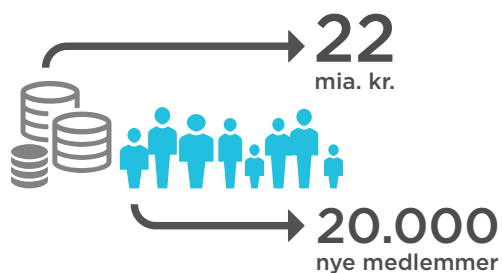
Q4

2016

Q1

Program for at overføre to nye pensionskasser til Sampension

Sampension startede året med at udforme et program for Arkitekternes Pensionskasse og Pensionskassen for Jordbrugsakademikere & Dyr læger, som skulle sikre, at de knap 20.000 medlemmer og deres samlede formue på 22 mia. kr. kom sikkert over i Sampensions systemer ultimo 2016. Da programmet toppede, rummede det ca. 40 medarbejdere, som byggede den nye forsikringsløsning for de to pensionskasser i Sampensions systemer.

Virkeligheden indhenter pensionsdrømmene

Danskerne drømmer om rejser og oplevelser med børn og børnebørn, inden de går på pension. Når man så går på pension, bliver man indhentet af hverdagen, og pengene går i stedet til generelt forbrug. Det viste en undersøgelse, som analysefirmaet Wilke har foretaget for Sampension. Den viste også, at 55 % af danskerne gerne vil fortsætte med at arbejde på deltid som ældre.

Q2

Sampension investerede i Sitecore

Sampension købte sammen med bl.a. investeringselskabet EQT aktiemajoriteten i it-konsulentvirksomheden Sitecore. Investeringen er i tråd med Sampensions langsigtede strategi om at være med-investor i unoterede virksomheder.

Nordens bedste investeringsdirektør

Investeringsdirektør Henrik Olejasz Larsen modtog i april de nordiske kollegers hæder som den bedste investeringsdirektør i Norden. Samtidig fik aktiechef Charlotte Mark og hendes aktieteam prisen for "Best Use of Equity". Priserne blev uddelt ved "Nordic Peer-to-Peer Awards" i Stockholm.

Klagesager fortsat i bund

I Ankenævnet for Forsikrings årlige statistik over antallet af kendelser havde Sampension igen færre kendelser set i forhold til markedsandelen. Sampension modtog kun seks klager - væsentligt færre end selskabets størrelse på pensionsmarkedet kunne berettige til.

Sampension købte lejeboligerne Lyngby Søpark

Som en del af den langsigtede strategi om at opkøbe danske udlejningsejendomme købte Sampension Lyngby Søpark. Behovet for relativt billige lejeboliger i og omkring de store byer stiger stadigt, og boligerne giver et fornuftigt og stabilt afkast. Ejendommen består af otte boligblokke med i alt 150 lejelejligheder - i alt 10.000 m². Sampension har samlet set investeret ca. 17 mia. kr. i ejendomme i såvel Danmark som i udlandet.

Q3

1 minuts penge

Sampension udviklede nyt video-koncept, hvor et aktuelt investerings- eller pensionsemne bliver behandlet i en lille film, der varer ca. 1 minut. Filmene blev lanceret på Sampensions LinkedIn-side og hjemmeside, samt i Berlingske Business' nye app.

Komplekst pensionsinitiativ

I september løftede regeringen sløret for deres 2025-plan – også kendt som "Helhedsplan for et stærkere Danmark". Som et vigtigt element i planen tog regeringen fat i problematikken om modregning af offentlige ydelser. "Det er meget fint, at man giver danskerne flere incitamenter til at styrke deres opsparring. Det skal kunne betale sig at spare op til pension. Desværre tegner der sig også et billede af en meget kompliceret løsning," sagde adm. direktør Hasse Jørgensen i en kommentar til planen.

Forbedringer i forsikringen ved kritisk sygdom

Kundernes forsikring ved visse kritiske sygdomme blev opdateret, så der blev bedre overensstemmelse mellem de omfattede diagnoser. Det blev blandt andet muligt at få udbetaling for diagnosen kræft to gange, hvis der er ti år eller mere mellem diagnoserne. Samtidig blev dækningen for børn udvidet med nye muligheder for udbetaling.

Sportmaster valgte Sampension som pensionsleverandør

Med virkning fra 1. november 2016 valgte Danmarks største sportskæde Sportmaster Sampension som ny leverandør af firmapension. Sportmaster har mere end 100 butikker over hele landet. En kombination af effektiv administration og evnen til at skabe attraktivt afkast og gode forsikringer lå til grund for valget.

Sampension lancerede firmapension.nu

Sampension lancerede hjemmesiden firmapension.nu, hvor beslutningstagere på firmapensionsmarkedet og pensionsmæglere modtager informationer om firmapension hos Sampension. Sitet bliver markedsført på Berlingskes Business-app og via LinkedIn samt bannerannoncering.

Årets CFO hos DSV

Sampension var medarrangør ved Berlingske Medias kåring af årets CFO. Med samarbejdet ønsker Sampension at bidrage til at sætte fokus på CFO'ens ansvar og rolle i dagens erhvervsliv og dermed synliggøre Sampension overfor denne målgruppe. Årets CFO blev Jens Lund fra DSV. Det er femte gang, at danske økonomiansvarlige er med til at vælge årets CFO. Hæderen er tidligere tilfaldet virksomheder som Vestas, ISS, Novo Nordisk og Carlsberg.

Kort fortalt

2016

Q1

Q2

Q3

Q4

Q4

Sampension købte elleve landvindmølleparker

I oktober købte Sampension en samlet portefølje af ti landvindmølleparker i Tyskland og en i Sverige. Sælger var NordEnergie Renewables A/S. Parkerne har en samlet kapacitet på 146 MW og består af 67 vindmøller fra Vestas, Enercon eller Nordex. Købet af vindmølleparkerne passer godt ind i den strategiske målsætning om at opbygge en portefølje med lav risiko af direkte eksponering i infrastruktur.

Sampension købte 543 ungdomsboliger

I december overtog Sampension størstedelen af boligselskabet Ungbos ungdomsboliger for godt 450 mio. kr. og dermed 543 ungdomsboliger i og omkring København. Samtidig har Sampension sikret sig forkøbsret på Ungbos resterende seks boligejendomme, som består af i alt 218 boliger i København, Aarhus, Odense og Aalborg.

Generation snusfornuft – pensionister med formue

En fornuftig, ordentlig og gennemsolid økonomi kendetegner nutidens generation af pensionister. Det viste en stor undersøgelse, som Epinion har lavet for Sampension, hvor over 5.000 danske pensionister mellem 65 og 75 år blev spurgt om deres økonomi. Den gennemsnitlige pensionist havde en formue på 280.000 kr., et månedligt rådighedsbeløb på 10.000 kr. og faste udgifter for 8.000 kr.

Nyt kundemagasin på sampension.dk

Sampension introducerede et helt nyt digitalt magasinkoncept for alle Sampensions kunder for at skabe engagerende historier og komme tættere på kunderne ved brug af film, artikler, billeder og grafikker. Planen er, at magasinet udkommer to gange om året, og også i en særskilt version til medlemmerne i de to pensionskasser for arkitekter og for jordbrugsakademikere og dyrlæger.

Danske pensionsselskaber med i PRI

Pensionsselskaberne ATP, PFA, PKA og Sampension valgte i december igen at melde sig ind i den FN-støttede organisation PRI (Principles for Responsible Investments). I 2013 forlod selskaberne organisationen efter kritik af PRI's egen governance. Efter tre års dialog vil de fire pensionsselskaber nu støtte op om organisationen igen, da vi vurderer, at organisationen har taget kritikken til sig og ændret flere væsentlige forhold.

Sampension toppede måling af kundetilfredshed

Sampension lå på en delt førsteplads i årets måling af kundetilfredshed blandt arbejdsmarkedspensionsselskaberne. Målingen blev gennemført af Aalund Business Research, der har interviewet over 2.000 kunder. Bag kundetilfredsheden lå en række parametre, hvor Sampension var best-in-class på de fem ud af 14.

Depotrenten fastholdes på 5,3 % i 2017

Sampension fastsatte depotrenten pr. 1. januar 2017 til 5,3 % før skat for alle policer med hensigtserklærede ydelser i gennemsnitsrentemiljøet. Den høje depotrente lå dermed på samme niveau som i 2016. Denne rente gælder for alle policer med hensigtserklærede ydelser i gennemsnitsrentemiljøet.

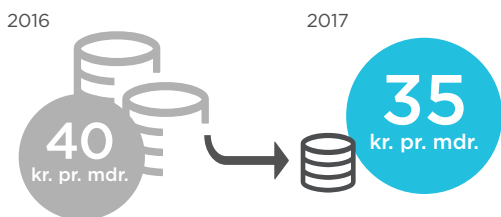

Sampension højdespringer i kundeloyalitetsmåling

Sampensions kundeloyalitet steg mest af alle siden 2014 og overgik rivaler som Danica og PFA, skrev Børsen om Loyalty Groups analyse af kundeloyalitet. En uafhængig ekspert pegede på faktorer som stærk produktudvikling og højt afkast, men også en høj synlighed som baggrund for fremgangen.

Klar til at finansiere havnetunnel i København

Flere medier satte spot på, at pensionselskaber bør finansiere byggeriet af en havnetunnel fra Nordhavnen til Sydhavnen i København sammen med andre OPP-projekter. Sampension er med i et konsortium, der melder sig klar til at investere i et sådant byggeri via et offentligt privat partnerskab.

Prisen for administration sænkes 12,5 % i 2017

I december besluttede bestyrelsen at sætte kundernes omkostninger til administration ned i 2017. Dermed betaler den enkelte kunde kun 35 kr. om måneden i administration. I 2015 og 2016 har kunderne betalt 40 kr. om måneden til administration.

Stor stigning i investeringsaktiverne

Nettoinvesteringsaktiverne i Sampension steg med godt 14 mia. kr. i 2016 svarende til knap 8 %, hvoraf næsten 8 mia. kr. er placeret i børsnoterede aktier. Den store vækst i børsnoterede aktier skal ses på baggrund af væksten i markedsrentemiljøet og ugaranteret genforsikring. Sampensions nettoinvesteringsaktiver i markedsrente er ved udgangen af 2016 lige så store som i traditionel gennemsnitsrente.

Portaler åbnes for nye pensionskasser

Som planlagt åbnede Sampension for to nye portaler arkitektension.dk og pjdension.dk på årets sidste dag. Det var et af resultaterne bag en vellykket overgang for medlemmerne til Sampension. I uge 3 i 2017 blev medlemmernes ordninger konverteret som planlagt, hvorefter de kunne logge på og se deres egne pensionsoplysninger.

1

Ledelsesberetning

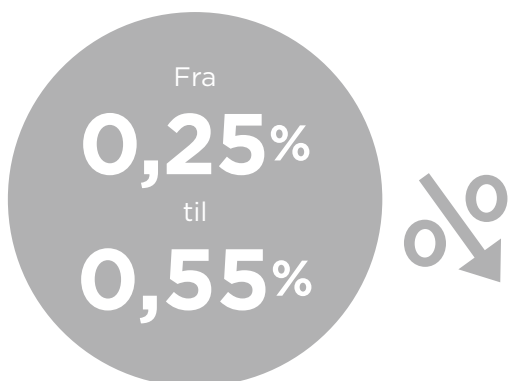
Hovedresultater i 2016	13
Marked, kunder og produkter	14
Omkostninger	21
Investeringer og afkast	22
Resultat, solvenskrav og kapitalgrundlag	29
Samfundsansvar	32
Forventninger til 2017	34
Øvrige forhold	35

Mere værdi
til kunderne

Højt afkast i
markedsrente

Lave investerings-
omkostninger, ÅOP

25-årig med høj risiko

+9,7%

65-årig med lav risiko

+4,8%

Fortsat lave investeringsomkostninger og høje afkast skabte i 2016 mere værdi til vores kunder.

Hovedresultater i 2016

Sampension fortsatte den positive udvikling i 2016 med pæn vækst i kundernes indbetalinger, faldende omkostninger og høje investeringsafkast i både markedsrente og gennemsnitsrente. Indbetalingerne for året udgjorde 9,0 mia. kr., hvilket var en vækst på 4,9 % i forhold til 2015. Omkostningerne pr. kunde faldt med 3,6 % fra det i forvejen lave niveau på 412 kr. til 397 kr. Kundernes samlede udgifter til investering – ÅOK og ÅOP – udgjorde 0,43 % i markedsrente i alt. I gennemsnitsrente lå ÅOP på blot 0,50 % – en af de absolut laveste i markedet.

Investeringsafkastet endte på 14,2 mia. kr. i alt mod 3,0 mia. kr. i 2015. Det betød, at Sampension kunne levere høje afkast til kunderne i markedsrente på i alt 7,2 %, fordelt mellem 4,8 % og 9,7 % afhængig af kundens alder og valg af risiko. I gennemsnitsrente fik kunderne en depotrente på 5,3 %. Disse afkast placerede Sampension blandt de bedste i markedet.

Balancen udgjorde 268 mia. kr. – en stigning på 18 mia. kr. fra 2015. Sampensions kapitalstyrke ses bl.a. af solvensdækningen, der udgjorde 427 % mod 252 % i 2015. Begge tal er opgjort efter, at alle krav fra Solvens II er indarbejdet og udtrykker, at Sampension står kapitalmæssigt godt rustet til fremtiden.

UDVALGTE HOVED- OG NØGLETAL	2016	2015
	Mio. kr.	Mio. kr.
Præmier i alt	9.017	8.597
Udbetalinger i alt	8.100	7.216
Investeringsafkast i alt	14.189	3.021
Balance i alt	267.658	249.624
	%	%
Investeringsafkast før pensionsafkastskat (PAL)		
I alt	8,1	1,8
Markedsrente	4,8 til 9,7	1,4 til 5,2
Markedsrente total	7,2	3,6
Traditionel gennemsnitsrente før renteafdækning	3,8	2,2
Traditionel gennemsnitsrente	9,6	1,0
Omkostninger pr. forsikret (kr.)	397	412
Investeringsomkostninger markedsrente (ÅOP)	0,25 til 0,55	0,26 til 0,54
Solvensdækning (Solvens II)	427	252

Marked, kunder og produkter

Sampension er det tredjestørste pensionselskab i Danmark målt på kapital under forvaltning og er et kundefejt pensionselskab, der tilbyder arbejdsmarkedspensioner og firmapensioner på kommercielle vilkår. Vigtigste opgave er at sikre kunderne de bedst mulige pensioner. Derfor ligger fokus på det, som gør pensionsordningerne mere værd – lave omkostninger, gode afkast, fleksible produkter og kompetent rådgivning og kundeservice. Sampension har godt 270.000 kunder. Hovedparten af de forsikrede arbejder i kommunerne, staten eller regionerne. Sampension tegner også pensionsordninger for private virksomheder samt genforsikrer ca. 18.000 tjenestemænds pension for størstedelen af landets kommuner.

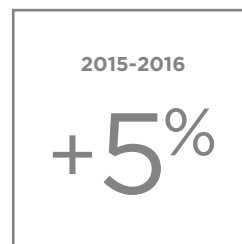
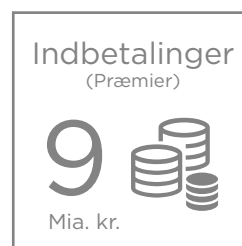
En moderne pensionsordning rummer både opsparing og forsikringer ved tab af erhvervsevne, dødsfald, visse kritiske sygdomme og eventuelt en sundhedsordning. Overordnet har Sampension disse opsparingsprodukter:

Produkttyper	Investeringer og tilskrivning af afkast
Markedsrente Livscyklusproduktet 3 i 1 Livspension Unit link produktet Linkpension	Kunderne får løbende tilskrevet det faktisk opnåede afkast Sampensions hovedprodukt, hvor opsparingen fordeles på årgangspuljer efter kundernes alder samt investeringsprofil efter kundens eget valg Kunderne kan selv vælge, hvilke investeringsfonde opsparingen placeres i
Gennemsnitsrente Ugaranteret genforsikring Traditionel gennemsnitsrente	Kunderne får tilskrevet en depotrente, som udjævner det faktisk opnåede afkast over tid Indeholder afdækning af inflationsrisiko i forhold til arbejdsgivernes fremtidige pensionsforpligtelser for tjenestemandsansatte Omfatter pensionsordninger med hensigtserklæringer, garanterede direkte forsikringer samt garanteret genforsikring

Fortsat stigende indbetalinger

Præmieindtægterne passerede 9,0 mia. kr. mod 8,6 mia. kr. i 2015. Kunderne øgede således indbetalingerne til deres pensionsordning hos Sampension med 4,9 %. Det skete selv efter den relative store stigning i indbetalinger på 10,8 % i 2015.

INDBETALTE PRÆMIER Mio. kr.	2016	2015	Ændring i %
Løbende præmier	4.497	4.351	3,3
Gruppelivspræmier	2.371	2.291	3,5
Indskud mv.	1.242	1.253	-0,8
Præmier direkte forsikring	8.110	7.895	2,7
Præmier indirekte forsikring	908	702	29,3
Bruttoopræmier i alt	9.017	8.597	4,9
Heraf markedsrente	6.328	6.037	4,8

De løbende indbetalinger inklusive gruppeliv viser en vækst på 3,4 %. Væksten skyldtes hovedsageligt overenskomstfornyelser, hvor arbejdsmarkedets parter valgte at styrke pensionsdelen.

Indskud for 2016 er på samme høje niveau som 2015, hvilket er meget positivt set i lyset af, at indskuddene i 2015 var positivt påvirket af, at it-koncernen KMD tegnede ny pensionsordning hos Sampension.

Nettostigningen i antal direkte forsikrede kunder var i 2016 på ca. 5.000 svarende til 1,8 %.

ANTAL KUNDER	2016	2015	Ændring i %
Præmiebetalende	111.625	111.473	0,1
Fripolicer mv.	104.604	102.692	1,9
Pensionister	55.376	52.638	5,2
I alt direkte forsikrede	271.605	266.803	1,8
Indirekte forsikrede	18.369	18.578	-1,1
Gruppelivsforsikrede	716.840	720.677	-0,5

Forsikringsudbetalinger

De samlede udbetalinger i direkte forsikring udgjorde 6,4 mia. kr. i 2016 mod 5,7 mia. kr. i 2015. Udviklingen i antallet af pensionister samt stigende opsparing pr. kunde medførte en stigning i de løbende pensionsudbetalinger i 2016 på 190 mio. kr. svarende til 8,0 % i forhold til 2015.

FORSIKRINGSUDBETALINGER Mio. kr.	2016	2015	Ændring i %
Pensionsudbetalinger	2.550	2.360	8,0
Forsikringssummer	695	766	-9,2
Bonus gruppeliv	1.635	1.442	13,4
Overførsler mv.	1.406	970	44,9
Bonuskapital	114	97	17,7
Udbetalinger, direkte forsikring	6.401	5.635	13,6
Udbetalinger, indirekte forsikring	1.699	1.581	7,5
Udbetalinger, i alt	8.100	7.216	12,3

Overførsler steg med godt 400 mio. kr. Det skyldes, at der i branchen er stigende fokus på at få samlet kundernes pensionsordninger i forbindelse med jobskifte.

Strategisk satsning på udvikling og vækst

Sampensions fortsatte udvikling sikres gennem en forretningsstrategi, der hviler på ambitionen om at være Danmarks bedste pensionselskab. Strategien har fire overordnede temaer med tilhørende mål og projekter: Finansiell styrke, attraktive produkter og service, kritisk størrelse og positivt omdømme.

Sampension besluttede i 2016 at iværksætte en strategisk satsning på at digitalisere kundebetjeningen yderligere. Satsningen skal give et markant løft i kundeoplevelsen i 2017 og årene fremover.

Sampension ønsker at udvikle sig inden for alle fire strategiske områder samtidigt, så selskabet skaber værdi for både eksisterende og nye kunder. I den forstand er vækst medvirkende til at kunne gøre tingene mere effektivt, fastholde lave priser og fortsat udvikle nye ydelser og nye rådgivningskoncepter.

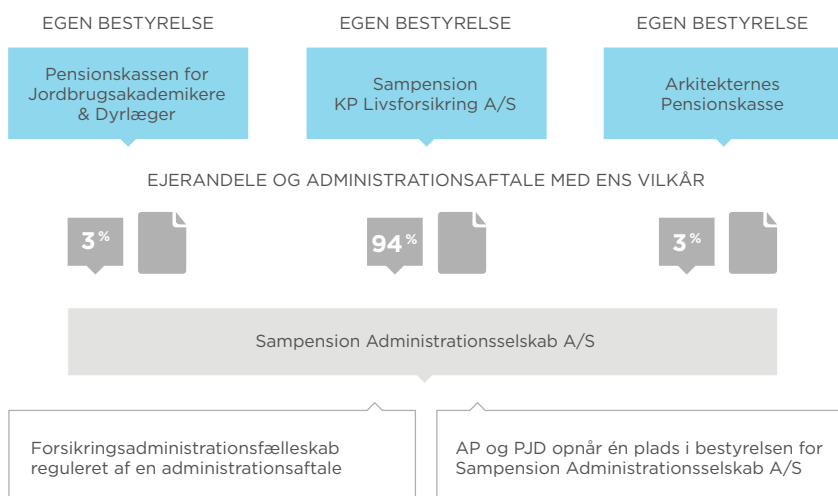
Strategien om vækst er baseret på at fastholde eksisterende kunder. Det sker bl.a. gennem arbejdet med at øge kundetilfredsheden. Hertil kommer tilgang af nye kunder, som udover skalafordele, medfører et forbedret produkt- og serviceudbud. Det styrker igen kundetilfredsheden og skaber en positiv udvikling. Begge elementer kendetegnede 2016.

Tilgang af pensionskasser

Igennem 2016 har Sampension arbejdet med at implementere administrationen af Arkitekternes Pensionskasse og Pensionskassen for Jordbrugsakademikere & Dyrnlæger med ca. 20.000 medlemmer og en samlet kapital på 22 mia. kr. Et omfattende udviklingsprogram med deltagelse af, hvad der svarer til 15 % af Sampensions medarbejdere, har i det meste af 2016 arbejdet med overgangen, som dels sikrer separation fra kassernes tidligere leverandør, og dels sikrer overgang og fuld implementering i systemerne hos Sampension. Skiftet er gennemført med succes, og al drift, kundeservice, rådgivning, økonomifunktioner, investeringer og servicering af bestyrelser håndteres pr. 1. januar 2017 fuldt ud af Sampension.

Medlemmerne af de to pensionskasser kan fra 2017 se frem til at høste stor-driftsfordele i form af klart lavere omkostninger og et forbedret rådgivnings- og serviceudbud. Samarbejdet omkring leverandørskiftet har været så positivt, at den bagvedliggende business case udviser en kort tilbagebetalingstid på under et år.

Sampensions nyudviklede samarbejdsmodel på området er åben for yderligere tilgang af pensionskasser, da det forventes, at konsolideringen i markedet fortsætter i årene fremover. Grundidéen bag samarbejdsmodellen er at tilbyde selvstændighed og egen identitet i livsforsikrings-selskaberne koblet med maksimale stor-driftsfordele i et forsikringsadministrationsfælleskab.

Vækst i firmapension

Sampension ønsker at vokse yderligere på firmapensionsmarkedet i det omfang, at væksten skaber synergi og skalerbarhed til fordel for både eksisterende og nye kunder.

Strategi om kritisk størrelse realiseres i fire spor

Markedet er kendetegnet ved, at pensionsmæglere gennemfører pensionsudbud for virksomhederne. For at øge Sampensions kendskab blandt pensionsmæglere og virksomhedernes beslutningstagere, lancerede Sampension i efteråret 2016 hjemmesiden firmapension.nu, hvor beslutningstagere og pensionsmæglere har adgang til oplysninger om firmapension hos Sampension.

Sampension har opnået et udmærket kendskab hos pensionsmæglerne. Det ses ved, at Sampension deltog i flere udbud i 2016.

I april 2016 valgte it-virksomheden Tech Mahindra, med 60 medarbejdere, at indgå en pensionsaftale med Sampension, og i september valgte Sportmaster, med 800 medarbejdere, at skifte til Sampension med virkning fra 1. november. Begge pensionsaftaler indeholder sundhedsordning.

Samarbejde med lønmodtagerorganisationer og virksomheder

En stor del af Sampensions informationsaktiviteter udføres i tæt samarbejde med de faglige organisationer, der via overenskomster tilvejebringer pensionsordninger for medlemmerne. Det primære formål er at styrke medlemmernes interesse for pensionsordningerne og dermed sikre det enkelte medlem en større værdioplevelse af de gode pensionsforhold.

Samarbejdet udfoldes via organisationernes informationskanaler, faglige aktiviteter og tillidsrepræsentanter på arbejdspladserne.

2016 var også året, hvor flere af de største lønmodtagerorganisationer i Sampensions interessesfære afviklede kongres. Ved disse deltog Sampension med informationsstand og -aktiviteter.

På firmapensionsområdet udfoldede informationsaktiviteterne sig i tæt samarbejde med virksomhedernes HR-afdelinger. Her arbejdes ud fra en årsplan med tilbagevendende aktiviteter i kombination med særlige fokusområder, fx målrettet virksomhedens seniorer, nyansatte og sundhedsfremme.

Igennem 2016 er der afholdt knap 300 informationsmøder, kurser og andre mødeaktiviteter med organisationer, arbejdsgivere og andre kontakter i forhold til kunderne i Sampension. Sampension er i løbende dialog med 2.000 tillidsrepræsentanter, der abonnerer på Sampensions nyhedsbrev TR-Nyt.

Individuel rådgivning

Alle Sampensions kunder har mulighed for at få rådgivning af høj kvalitet, når behovet opstår uanset tid og sted. Samspillet mellem pensioner og andre økonomiske faktorer, fx offentlige pensioner, er ikke uvæsentligt og ofte kompliceret. Med Sampensions digitale rådgiverværktøjer Pensionstjek og Pensionsplan har kunderne mulighed for at få overblikket.

Sampension gennemfører helhedsorienteret pensionsrådgivning uden meromkostning for den enkelte kunde:

- **Selvbetjeningsrådgivning** via Sampensions hjemmeside – kunden kan selv gennemføre et pensionstjek. Det giver overblik over den økonomiske situation med anbefalinger fra Sampension.
- **Skærmrådgivning** via telefon og pc – kunden bestemmer selv, hvor samtalen skal foregå, fx hjemmefra eller på arbejdet.
- **På-stedet-rådgivning** – foregår som et personligt møde på fx arbejdspladsen.

Rådgivningen i Sampension kan inddeles efter følgende koncepter:

Tilmelding og ændring – Med fokus på, at nye kunder kommer godt fra start med den rigtige pension og forsikringer, har Sampension i 2016 udviklet et nyt velkomstforløb, bl.a. bestående af et digitalt univers på Sampension.dk. Her guides nye kunder igennem vigtige pensionsspørgsmål illustreret ved en kort film – og med opfordring til at tage et Pensionstjek og kontakte en pensionsrådgiver. Alle nye kunder, der ikke selv kontakter Sampension, bliver kontaktet med tilbud om at få gennemgået deres pensionsøkonomi.

Ligeledes vil situationer som fx familieforøgelse, ægteskab, huskøb, jobskifte, skilsmisse og sygdom være tidspunkter, hvor Sampension bistår med kvalificeret rådgivning. En gang årligt opfordres alle kunder til at forholde sig til pensionsøkonomien – og tage et pensionstjek, enten på Sampension.dk eller med en rådgiver.

Rådgivning af særligt formuende kunder – hvor der er store aktiver, der kræver særlig opmærksomhed. Her varetages rådgivningen af Sampensions formuerådgivere.

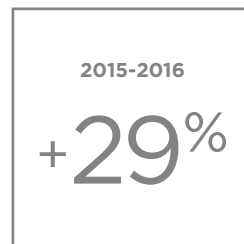
Ind-/udstationerede kunder – rådgivning af kunder, som kommer tilbage til arbejdspladsen fra et andet land, eller udstationeres uden for Danmark. Rådgivningen tager særligt udgangspunkt i skatteforhold.

Seniorrådgivning – samspillet mellem pensioner, skat og offentlige ydelser er for de fleste en stor udfordring. Da rækkefølgen på udbetalingerne ofte har stor betydning for kundens økonomiske fremtid, er det et vigtigt tidspunkt at benytte sig af Sampensions rådgivere. Til formålet bruger Sampension det unikke seniorrådgivningsværktøj Pensionsplan, som ved indregning af hele kundens økonomi hjælper til at tilrettelægge og samtidig optimere økonomien i udbetalingsperioden.

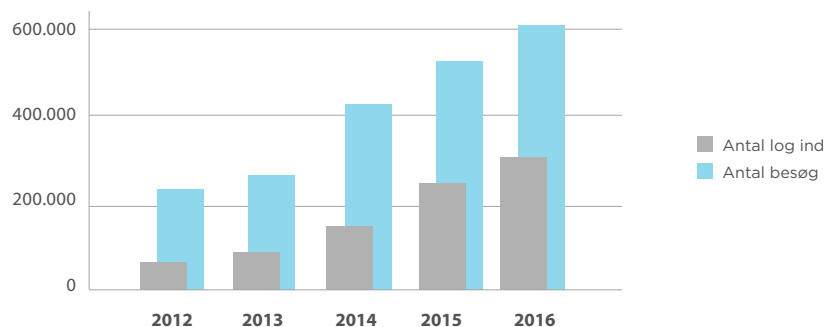
I 2016 blev der gennemført ca. 21.000 helhedsorienterede pensionsrådgivninger mod godt 20.000 året før. Derudover blev der rådgivet telefonisk i ca. 90.000 tilfælde mod 82.000 i 2015.

Kunderne betjenes digitalt

Igen i 2016 var der stor stigning i kundernes brug af de digitale tilbud. Antallet af log ind steg til 310.000 – en stigning på 29 %. Det samlede antal besøg på sampension.dk rundede 610.000, svarende til en stigning på 17 %. Brugen af de digitale selvbetjeningsmuligheder steg tilsvarende – det er med til at fastholde omkostningerne på et lavt niveau og gør det samtidig let og enkelt for kunderne at justere deres pensionsordning.

KUNDERNES BRUG AF SAMPENSION.DK

Hver kunde har en digital postkasse på sampension.dk, hvor kunden får tilsendt informationer fra Sampension, og hvor kunden kan skrive og få svar. Kunden får adgang til postkassen ved at bruge NemID. Når Sampension sender post til kundens digitale postkasse, modtager kunden besked om, at der er post. Beskeden sendes til kundens e-mail og/eller via sms. Kunderne tilgår også deres pensionsordning i Sampension via den fælles Pensionsinfo, hvor Sampension havde godt 192.000 log ind i 2016 mod 172.000 året før.

Sampension har implementeret en lang række nye funktioner og muligheder i kundernes hjemmesideunivers i 2016 og arbejdet med en langt højere personaliseringsgrad. Der er fx introduceret nyt sundhedsunivers for Grafisk Pension, udviklet nyt og forbedret nyttegningsunivers med film, leveret subsite og link-løsning til Sportmaster, udviklet nyt digitalt filmbaseret kundemagasin til alle kunder samt udviklet ny digital løsning til indberetning for arbejdsgivere. Herudover er der udviklet portaler til de to nye pensionskasser.

Stigende kundetilfredshed

I Sampension evalueres alle skærmerådgivninger, på-stedet-rådgivninger samt telefoniske opkald af kunderne umiddelbart efter samtalen. Tilfredsheden på skærmerådgivninger og på-stedet-rådgivninger lå meget højt med en score på hhv. 4,6 og 4,8 på en 5-skala. Tilfredsheden på de telefoniske rådgivningskald lå ligeledes meget højt med en score på 4,5 på en 5-skala.

Udover de løbende tilfredshedsmålinger af den konkrete kundeoplevelse deltager Sampension i en større ekstern benchmarkundersøgelse, det såkaldte AMP-Barometer fra Aalund. De interviewede 2.100 kunder i syv arbejdsmarkedspensionsselskaber og pensionskasser fra maj til oktober 2016. Sampension er gået fra en delt fjerdeplads i 2014 til en delt førsteplads med en score på 4,0 på en 5-skala i samlet tilfredshed.

Bag den stigende kundetilfredshed ligger en række parametre, hvor Sampension er førende på fem ud af 14 parametre:

- Mulighed for løbende tilpasning
- Personlig rådgivning
- Råd og vejledning
- Om man er godt orienteret om pensionsordningen
- Rådgivning om pensionering.

Herudover er fremgangen båret af en væsentlig højere score på generel information og tilfredshed med hjemmeside. I en anden undersøgelse af kundetilfredshed gennemført af Loyalty Group blandt både traditionelle firmapensionsselskaber og arbejdsmarkedspensionsselskaber fremhæves Sampension som selskabet med den højeste fremgang i kundeloyalitet. Sampension er eneste selskab, hvis kundeloyalitet er steget hvert år siden 2014 og overgår de fleste traditionelle selskabers niveau. Bag den stigende tilfredshed udpeges faktorer som:

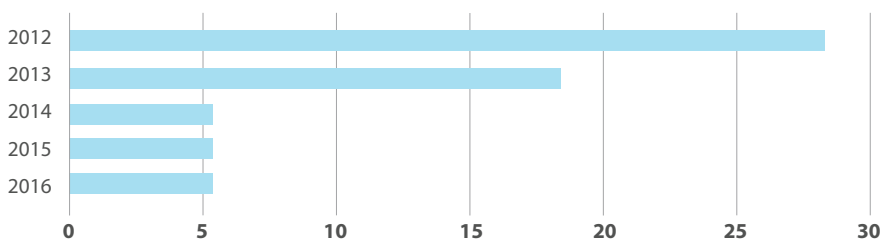
- Et stærkt rådgivningskoncept med digitale rådgivningsværktøjer testet blandt de bedste i branchen
- En høj tilgængelighed med udvidet åbningstid til kl. 21 fire dage om ugen
- Høje kompetencer i kunderådgivningscentret, hvor kunderne får svar med det samme og ikke bliver stillet om
- Særligt fokus på nye kunder, og at de bliver kontaktet for rådgivning af kompetente rådgivere
- Den digitale platform på hjemmesiden med over 600.000 besøgene.

Loyalty Groups undersøgelse er baseret på interview med 4.500 personer.

Kundeklager på lavt niveau

Et andet parameter, der afspejlede stigende kundetilfredshed, var det fortsat lave antal klager fra kunder. Sampension modtog seks klager i 2016 – samme lave niveau som de sidste to år og væsentligt lavere end Sampensions markedsandel kunne medføre.

ANTAL KLAGER I ANKENÆVNET FOR FORSIKRING

Forebyggende sundhedsordninger

Flere pensionsaftaler i Sampension har en sundhedsordning med en række tiltag, som forebygger langtidssygefravær. I alt har knap 8.000 kunder en sundhedsordning i Sampension.

Sampensions sundhedscenter rådgiver om sundhedsordningens ydelser og understøtter den enkelte i sundhedsfremme og sygdomsforebyggende indsatser. Der rådgives om samspillet mellem pensionsordningen, sundhedsordningen og de offentlige ydelser for derved at sikre, at alle relevante tilbud bringes i spil og dermed fastholde den enkelte på arbejdspladsen.

Sampension tilbyder en tæt dialog med den enkelte og eventuelt virksomheden omkring fastholdelse på og tilbagevenden til arbejdspladsen. Sampension understøtter med rapportering, der sætter fokus på de faktorer, der medfører risiko for skader og sygefravær. Rapporten indeholder anbefalinger til tiltag, der kan forbedre sundhedsfremme initiativer for virksomhederne.

Sampension tilbyder også at analysere sundhedstilstanden på den enkelte arbejdsplads med innovative screeningsværktøjer. Ressourcerne skal bruges på de rigtige indsatser for at undgå fejlinvesteringer.

Genforsikring af pensionsforpligtelser til tjenestemænd

86 kommuner har gennem årtier sørget for langsigtet økonomisk robusthed ved at afdække pensionsydelse til fratrådte og pensionerede tjenestemandsansatte. Sampensions særlige kompetence på området sikrer dels lettelse i den kommunale økonomi, dels rådgivning og service, som styrker kommunernes økonomiske planlægning på området.

Siden 2014 har kommuner og andre arbejdsgivere med behov for genforsikring af pensionsforpligtelser til tjenestemænd kunnet vælge at overgå til en ugaranteret model. Sampension forbedrer investeringsstrategien, så kommuner mv. får bedre afdækning af deres inflationsrisiko. Forrentningen af de opbyggede midler har til formål at finansiere den løbende opskrivning af tjenestemandspensionisternes pensionsydelser. Dette er ikke en naturlig del i den garanterede model.

Lav ÅOP

Med en ÅOP for investeringsomkostninger i markedsrente på 0,43 % er Sampension særdeles konkurrencedygtig på markedet.

Ved udgangen af 2016 havde 94 % af de forsikrede kommuner valgt at overgå til den ugaranterede model. Ved overgangen frigøres der kapitalreserver, som indsættes på en kommunes bonuskonto. Likviditeten på denne er afgørende for, at kunne bevare reguleringsmekanismen, der sikrer genforsikringsydelsen i takt med den generelle lønudvikling, der øger kommunens udgift til tjenestemandspensionen.

Omkostninger

Lave omkostninger er vigtige for kunderne, fordi en større del af indbetalingerne og afkastet dermed går til at styrke opsparingen. Sampension har gennem en årrække arbejdet målrettet på at reducere omkostningerne, som er blandt de laveste i branchen.

En veldrevet og moderne it-plattform

En veldrevet, fleksibel og moderne it-plattform er det grundlæggende fundament for en effektiv administration. Sampension søger at udnytte de teknologiske muligheder til fordel for kunderne for at forbedre services og holde omkostningerne nede. Sampension har i mange år haft en høj grad af outsourcing af både drift og udvikling. I første kvartal 2016 hjemtog Sampension it-driften for at realisere en besparelse på ca. 5 mio. kr. årligt.

Effektiv kundeadministration

Den daglige service og sagsbehandling udgør fundamentet for forsikringsforretningen. I 2016 blev der håndteret 122.000 forespørgsler, 4.000 nye alderspensionister og 3.000 nye skadessager. Hertil kommer månedlige udbetalinger til 60.000 pensionsmodtagere og indbetalinger fra knap 4.000 arbejdsgivere samt tjenestemandsopgaver for 86 kommuner og andre arbejdsgivere.

Investeringsomkostninger i ÅOP på 0,43 %

Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed omfatter betaling for administration, depotgebyrer, etableringsomkostninger, management fees og performance fees i fonde samt handelsomkostninger ved værdipapirhandel.

Kunderne kan på sampension.dk finde informationer om årlige omkostninger i kroner (ÅOK) og i procent (ÅOP). Disse omfatter både de omkostninger, som er afholdt af Sampension og dermed fremgår direkte af regnskabet, og de indirekte omkostninger ved investeringer i eksterne fonde og investeringsfor- eninger mv. ÅOP for investeringsomkostninger beregnet i forhold til kundernes depoter udgjorde for henholdsvis 2016 og 2015 følgende:

INVESTERINGSOMKOSTNINGER I ÅOP (%)	2016	2015
3 i 1 Livspension, udvalgte årgange (Moderat risiko):		
25 år	0,55	0,54
45 år	0,51	0,50
65 år	0,30	0,31
3 i 1 Livspension i alt (gennemsnit)	0,43	0,43
Traditionel gennemsnitsrente	0,50	0,47
Ugaranteret genforsikring	0,36	0,36

Samlet set er ÅOP uændret 0,43 % for 3 i 1 Livspension. For de yngre årgange med flest alternative investeringer er der en lille stigning i ÅOP, mens der er et fald i ÅOP for de ældste årgange.

Det skal bemærkes, at afkastnøgletal beregnes efter fradrag for direkte og indirekte investeringsomkostninger. Det er afkastet efter investeringsomkostninger, som er det altafgørende nøgletal, når bidrag til udvikling i kundernes pensionsopsparing skal vurderes.

Administrationsomkostninger udgør 397 kr. pr. kunde

Nøgletal vedrørende forsikringsmæssige administrationsomkostninger er faldet i forhold til 2015:

- Omkostninger pr. forsikret udgør 397 kr. mod 412 kr. i 2015. Udviklingen skyldes fortsatte automatiserings- og forenklingsprojekter, som medvirker til, at omkostningerne kan holdes nede.
- Omkostninger set i forhold til kundernes depoter udgjorde 0,10 %, hvilket er uændret i forhold til 2015.

Sampension vil i de kommende år fortsat have fokus på lave omkostninger, så kundernes indbetalinger primært går til pensionsopsparing.

Investeringer og afkast

De internationale konjunkturer og finansielle markeder

Den økonomiske fremgang fortsatte i 2016, men var begrænset af bl.a. stilstand i verdenshandlen. Frygten for den politiske udvikling i forbindelse med især Brexit samt det amerikanske præsidentvalg i november har haft stor betydning for både markederne og økonomien i det forgangne år.

Det var fortsat USA blandt de avancerede økonomier, der har ført an vækstmæssigt, mens euroområdet kom mere op i fart med en moderat stigning i den økonomiske aktivitet. I Japan så den positive vækst ud til endelig at have bidt sig fast. I vækstøkonomierne fortsatte Indien med at vokse, mens den kinesiske økonomi gik yderligere ned i hastighed. Brasilien og især Rusland så ud til at være på vej ud af de senere års kraftige recession godt hjulpet af stigende råvarepriser, især olieprisen.

Politiske konflikter og ustabilitet skadede også i 2016 den økonomiske vækst, hvilket både Sydafrika og Tyrkiet er eksempler på. Konsekvensen af den forholdsvis beskedne økonomiske vækst har specielt i de avancerede økonomier været en stadig lavere vækst i de fysiske investeringer, der har ført til en mere afdæmpet verdenshandel. Den positive vækst er i stedet for blevet drevet af indenlandsk forbrug og understøttet af det meget lave rente- og inflationsniveau, øget beskæftigelse og en trods alt stadig forholdsvis behersket oliepris.

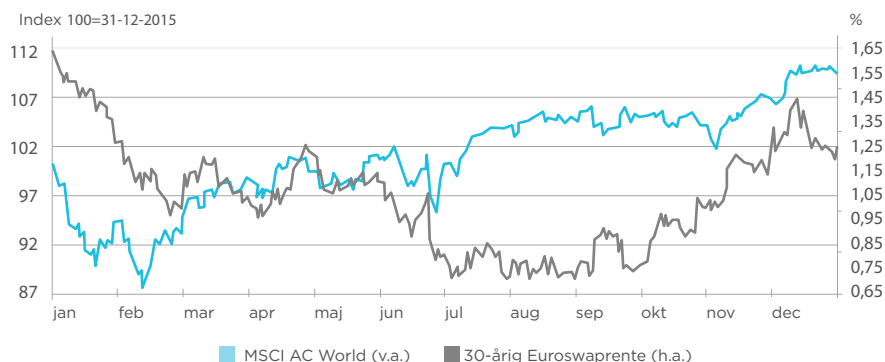
Ovenpå den amerikanske centralbanks renteforhøjelse i december 2015 startede 2016 med markante aktiekursfald, og uroen på de finansielle markeder fortsatte i de første par måneder af året. Herefter aftog uroen, og markederne rettede sig frem mod midten af juni måned, hvor uroen igen kortvarigt tog til i forbindelse med Brexit-afstemningen. Faldene på de finansielle markeder var dog betydeligt mindre end ved årets start, og aktiemarkederne genvandt hurtigt det tabte og mere til, ligesom renten fra starten af september startede

en lidt ujævn optur. Både præsidentvalget i USA og forfatnings-afstemningen i Italien gav skvulp på de finansielle markeder, men omfanget var intet i forhold til årets start og omkring Brexit-afstemningen.

På rentemarkederne faldt den 30-årige euroswaprente til et rekordlavt niveau på 0,71 % i slutningen af juli, men steg siden og endte ved udgangen af 2016 på 1,25 %, hvilket dog stadig er en del lavere end ved årets start. Den meget lempelige pengepolitik i kombination med den lave inflation i euroområdet fører fortsat til et lavt renteniveau.

Værdien af det globale aktiemarked, målt ved MSCI All Country World indekset i lokal valuta, steg efter en meget omskiftelig tilværelse i 2016 med 9,5 %. Afkastet var i 2016 drevet af en vækst på mere end 11 % i de amerikanske aktier, mens aktierne i Europa lå med en mindre stigning på godt 4 %, og aktierne i vækstøkonomierne steg med små 9 %. De danske aktier opnåede et afkast på -5,7 % - her er det dog værd at bemærke, at det store fald i Novo-aktien trak meget ned.

UDVIKLINGEN I VÆRDIEN AF DET GLOBALE AKTIEMARKED OG I EUROSWARENTEN

Årets afkast blev 14,2 mia. kr. svarende til 8,1 %

2016 var et godt år for Sampension, som samlet set leverede et rigtig pænt investeringsafkast på 14,2 mia. kr. før pensionsafkastskat mod 3,0 mia. kr. for 2015. Nedenfor er vist fordeling af resultat på miljøer:

RESULTAT AF INVESTERINGER

Mio. kr.	2016	2015
3 i 1 Livspension	4.948	2.300
Linkpension	10	11
Ugaranteret genforsikring	1.865	-195
Traditionel gennemsnitsrente:		
Investeringsportefølje	2.338	1.630
Afdækningsportefølje	5.026	-725
Samlet resultat	14.189	3.021

På trods af de store fald på de finansielle markeder i starten af året har markederne rettet sig, herunder især det amerikanske marked. Desuden har illikvide investeringer i noterede aktier, ejendomme og infrastruktur bidraget kraftigt til årets performance, såvel som positioneringen til stigende renter i USA har

→ Sampension investerede sammen med EQT i softwarevirksomheden Sitecore i 2016.

styrket afkastet. Hertil kommer gevinster på renteaftdækninger. Når det hele lægges sammen, var det samlede investeringsafkast for alle investeringsmiljøerne 8,1 % før pensionsafkastskat.

Alle aktivklasser har bidraget fornuftigt til det samlede investeringsafkast. Specielt børsnoterede og unoterede aktier har sammen med kreditobligationer givet flotte positive afkast, mens investeringerne i globale hedgefonde har givet de mindste, men dog positive afkast.

Fordeling af nettoinvesteringsaktiver

Af Sampensions samlede nettoinvesteringsaktiver er halvdelen placeret i obligationer med mindre kreditrisici, mens næsten en fjerdedel af aktiverne er placeret i børsnoterede aktier. Se figur til højre.

Negative renter

2016 var endnu et år med rekordlave renter. Og selv om renterne i Europa fortsat er meget lave, synes en ændring at være undervejs. Oven på en periode i USA med pæn økonomisk vækst, stadigt færre ledige på arbejdsmarkedet, stigende lønninger og stigende inflation har den amerikanske centralbank forhøjet renten endnu engang og signaleret, at mere er på vej. Dette er faldet sammen med stigende råvarepriser samt en nyvalgt præsident, der har lovet betydelige finanspolitiske lempelser.

3 i 1 Livspension har haft markante positioner til stigende renter i USA. Dette har sammen med gode afkast på den øvrige obligationsportefølje, herunder kreditobligationer, bidraget til et attraktivt afkast i en verden drevet af kursreguleringer, hvor afkast på obligationer og renteinstrumenter i øvrigt er lave.

Sampensions nye investeringer i 2016

Sampension har i 2016 fastholdt den samlede investeringsrisiko og forvaltningsstrategi, men udvikler fortsat sin portefølje af direkte investeringer både inden for lån, unoterede aktier og ejendomme.

Sampension købte sammen med investeringsselskabet EQT og andre medinvestorer i 2. kvartal 2016 aktiemajoriteten i softwarevirksomheden Sitecore.

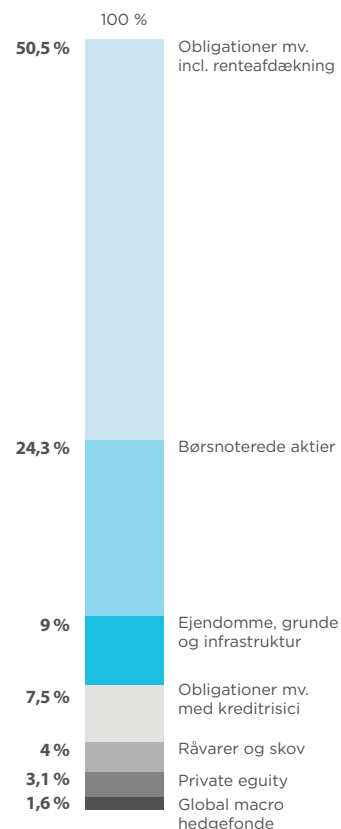
Sampension købte ligeledes i 1. halvår boligudlejningsejendommen Lyngby Søpark beliggende i Kongens Lyngby med samlet 150 lejemål, ligesom ejendommen Strømmen beliggende i Nørresundby i Aalborg blev købt. Begge ejendomme blev købt som lav-risiko aktiver, hvor genudlejningsrisikoen er meget begrænset.

Derudover har Sampension leveret direkte långivning til en portefølje af finske logistikejendomme.

I efteråret 2016 overtog Sampension størstedelen af boligselskabet Ungbos ungdomsboliger for godt 450 mio. kr. og dermed boligselskabets portefølje af 543 ungdomsboliger i og omkring København. Samtidig sikrede Sampension sig forkøbsret på Ungbos resterende seks boligejendomme, som består af i alt 218 boliger beliggende i København, Aarhus, Odense og Aalborg.

Sampension købte i oktober elleve landvindmølleparker i Tyskland og Sverige af selskabet NordEnergie Renewables A/S. Porteføljen har en samlet kapacitet på 146 MW og består af ti parker i Tyskland og en park i Sverige – i alt 67 vindmøller fra Vestas, Enercon eller Nordex. Sampension overtog ved handlen 100 % af aktierne i NordEnergie Renewables A/S i en transaktion, der værdiansætter

Fordeling af nettoinvesteringsaktiver

virksomheden til 1,4 mia. kr. NordEnergie Renewables A/S skiftede samtidigt navn til Sampension Renewables P/S. Købet af vindmølleparkerne var en del af Sampensions strategiske målsætning om at opbygge en portefølje af direkte eksponering i infrastrukturaktiver i den lave ende af risikospektret.

Udviklingen i Sampensions forskellige investeringsmiljøer

Sampensions investeringsstrategi sigter mod at levere det højeste afkast inden for de givne risikorammer og under hensyn til Sampensions ansvarlige investeringspolitik. Investeringerne er overordnet fordelt på markedsrente, som omfatter 3 i 1 Livspension og Linkpension, og gennemsnitsrente – det traditionelle gennemsnitsrentemiljø samt ugaranteret genforsikring.

De to miljøer med henholdsvis markedsrente og gennemsnitsrente deltager i al væsentlighed i de samme investeringer blot med forskellig vægt og volumen. 3 i 1 Livspension og ugaranteret genforsikring har samlet set en forholdsmæssigt større andel af investeringerne i risikofyldte aktiver end det traditionelle gennemsnitsrentemiljø.

Omkostningseffektiv forvaltning

Sampension lægger stor vægt på omkostningseffektivitet både i den interne og i den eksterne forvaltning, hvilket bl.a. opnås ved at anvende samme underliggende investeringer i de forskellige miljøer. Samtidig er en stor del af forvaltningen af de enkelte aktivklasser lagt ud til eksterne forvaltere. På baggrund af cost-benefit analyser vurderer Sampension løbende, om de forskellige porteføljer skal forvaltes internt eller eksternt.

Aktieinvesteringer er i al væsentlighed lagt ud til eksterne forvaltere, mens obligationer og andre renteinstrumenter primært forvaltes internt. Også ejendomme i de markeder, hvor Sampension har en lang erfaring med investeringer, forvaltes internt. En række investeringer i mere risikofyldte kreditobligationer foretages via eksterne forvaltere, ligesom de fleste alternative investeringer i fx skove, hedgefonde og unoterede aktier administreres af eksterne forvaltere.

Investeringer i markedsrentemiljøet

Målsætningen for 3 i 1 Livspension er at maksimere afkastet i forhold til en risiko, der svarer til kundens alder og risikoprofil. De yngste årgange har et afkastmål tæt på aktiemarkedet, men med en mindre risiko opnået via risikospredning, og de ældste årgange har en risiko tæt på obligationsmarkedet, men med et højere forventet afkast skabt via risikospredning. Det er også et mål, at aktivsammensætningen for de yngste årgange på langt sigt skal beskytte imod, at inflationen udhuler pensionen.

Den aldersbestemte fordeling af investeringerne i 3 i 1 Livspension er fastsat ved årgangspuljernes fordeling på basisfondene aktier, obligationer og alternative investeringer. Kundernes valg består i at vælge imellem investeringsprofiler med henholdsvis lav, moderat og høj risiko. Allokeringstrategien følger hen over opsparingstiden en traditionel livscyklustankegang, hvor risikoen aftrappes gradvist, når kunden bliver ældre.

Afkast i 3 i 1 Livspension

Tabellen på næste side viser værdien af 3 i 1 Livspensions andel af beholdninger og afkast i hver af de tre overordnede basisfonde. Investeringsafkastet før pensionsafkastskat for 3 i 1 Livspension blev samlet set 7,2 %.

BASISFONDE 3 I 1 LIVSPENSION			
	Markedsværdi 31.12.2016 Mio. kr.	Fordeling i %	Afkast i %
Aktier	33.666	44,5	10,2
Obligationer	25.475	33,7	3,9
Alternative investeringer	16.465	21,8	5,7
I alt	75.606	100,0	7,2

Reporforretninger er medregnet på nettobasis.

Afkastet på børsnoterede aktier, der udgør den største del af aktiebasisfonden, var 11,3 % i 2016. For yderligere specifikation af beholdninger og afkast i 3 i 1 Livspension henvises til regnskabets note 22.

Op til 9,7 % i afkast

I 2016 leverede 3 i 1 Livspension positive afkast til alle kunder på tværs af investeringsprofiler. De yngste årgangspuljer, hvor en større andel af formuen er allokeret til aktier og alternativer, opnåede det største afkast, hvilket også illustreres af afkastene for de udvalgte årgange i nedenstående tabel.

ÅRGANGSPULJER 3 I 1 LIVSPENSION, UDVALGTE	Investeringsprofil		
	Lav	Moderat	Høj
Afkast i %			
25 år	7,5	9,1	9,7
45 år	7,0	8,4	8,9
65 år	4,8	5,2	5,7

Afkast for ugaranteret genforsikring på 5,6 %

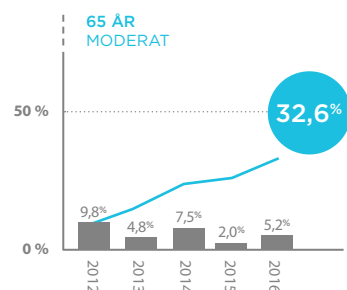
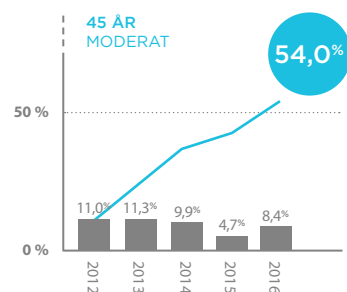
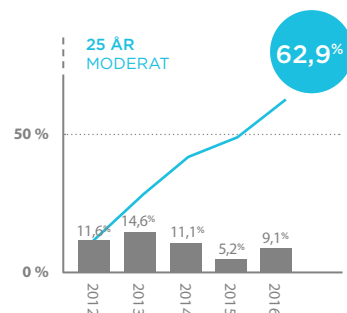
Tjenestemandspensioner reguleres med lønudviklingen, hvilket udgør en væsentlig risikoparameter for kommunernes forpligtelser. Kommunens udbetalinger til tjenestemandspension forøges over tid og vil øges yderligere, hvis den fremtidige lønudvikling bliver høj. Investeringsstrategien har derfor to formål:

- At mindske risikoen for, at afkastet bliver lavere end stigningen i kommunens genforsikrede forpligtelser, som reguleres i takt med lønudviklingen
- At sigte efter det højeste afkast, der er foreneligt med afdækningen af inflationsrisikoen på kommunens forpligtelser.

Aktivallokeringen fastlægges ud fra kommunernes fremtidige ydelsesprofil. Der investeres i de samme basisfonde som 3 i 1 Livspension. Desuden investeres også i basisfonden inflation.

Investeringerne knyttet til ugaranteret genforsikring af tjenestemandspensioner gav i 2016 et tilfredsstillende afkast på 5,6 %. For specifikation af beholdninger og afkast i ugaranteret genforsikring henvises til regnskabets note 22.

Fem-års afkast i 3 i 1 Livspension på op til 62,9 % i moderat risiko

■ Årligt afkast
■ Akkumuleret afkast

De seneste fem år har kunder med Sampensions livscyklusprodukt fået høje investeringsafkast. Afhængig af alder har kunder med moderat risiko opnået op til 62,9 %.

Afkast i traditionel gennemsnitsrente på 8,8 %

Investeringsstrategien for det traditionelle gennemsnitsrenteprodukt er fastlagt ud fra to væsentlige hensyn i prioriteret rækkefølge:

- At opnå en høj grad af sikkerhed for, at Sampension på såvel kort som langt sigt kan opfylde de pensionsmæssige forpligtelser og hensigtserklæringer
- At tage investeringsmæssige risici med forventning om et højere afkast.

Hensættelser til pensioner opgøres i markedsværdi. Det indebærer, at værdien er afhængig af renteniveauet. For at begrænse denne risiko har Sampension en selvstændig afdækningsportefølje knyttet til dette miljø. Målet med porteføljen er at opnå en høj grad af sikkerhed for, at Sampension kan leve op til de givne hensigtserklæringer overfor kunderne.

Den overordnede fordeling af investeringer i gennemsnitsrentemiljøet ultimo 2016, samt årets afkastbidrag fremgår af nedenstående tabel.

TRADITIONEL GENNEMSNI TSRENTE			
	Markedsværdi 31.12.2016 Mio. kr.	Fordeling i %	Afkastbidrag i %
Investeringsporteføljen i alt	61.418	79,2	3,8
Renteafdækningsporteføljen i alt	16.132	20,8	5,0
Investeringsaktiver i alt	77.549	100,0	8,8

I det traditionelle gennemsnitsrente miljø er Sampensions samlede nettoinvesteringer på knap 78 mia. kr. fordelt med omkring 62 % i obligationer mv., 7 % i børsnoterede aktier samt 21 % i renteafdækningsporteføljen, mens illikvide aktiver udgør lidt mere end en tiendedel.

Det samlede afkast (tidsvægtet) i 2016 blev 8,8 % før pensionsafkastskat inklusive afdækningsporteføljen. Opgjort som nøgletallet "Afkastpct. relateret til gennemsnitsrenteprodukter" (N1) udgør det samlede investeringsafkast 9,6 % (penge vægtet).

Eksklusive afdækningsporteføljen lå afkastet på 3,8 %. Afdækningsporteføljen gav et afkast på 5,0 mia. kr. svarende til et afkastbidrag på 5,0 %, mens pensionsforpligtelserne steg med 1,7 mia. kr. som følge af rentefald. Det samlede resultat af investeringsporteføljen, afdækningsporteføljen og ændring i hensættelserne var på 4,7 mia. kr., svarende til 6,8 % efter pensionsafkastskat.

For yderligere specifikation af beholdninger og afkast i traditionel gennemsnitsrente henvises til regnskabets note 22.

Resultat, solvenskrav og kapitalgrundlag

Resultat på -147 mio kr.

Sampensions resultat blev i 2016 et underskud på 147 mio. kr. efter skat mod et underskud på 324 mio. kr. i 2015. Underskuddene i begge perioder skyldes tildeling af bonuskapital til kunderne, som udgiftsføres i henhold til regnskabsreglerne. Herudover består periodens resultat af egenkapitalens forholdsmæssige andel af periodens afkast af investeringsporteføljen samt risikoforrentning i henhold til kontributionsprincippet.

Når der ses bort fra omkostningen til bonuskapital, er årets resultat lidt højere end forventet. Resultatet er mindre interessant i et kundeføjet selskab, hvor fokus naturligt er på udvikling i kundernes opsparing.

Bestyrelsen foreslår, at årets underskud dækkes af "Overført resultat" fra tidligere år under egenkapitalen. Egenkapitalen udgør herefter 3,6 mia. kr. i moderselskabet mod 3,7 mia. kr. ved udgangen af 2015. For koncernen udgør egenkapitalen 4,6 mia. kr. pr. 31. december 2016 mod 7,0 mia. kr. pr. 31. december 2015. Forskellen mellem koncernens og moderselskabets egenkapital vedrører minoritetsaktionærens andel, som væsentligst skyldes, at Lønmodtagernes Dyrtidsfond har investeret i Kapitalforeningen Sampension Invests afdeling Globalt aktieindeks. Faldet i koncernens egenkapital kan henføres til, at Lønmodtagernes Dyrtidsfond i 2016 har reduceret sin investering i Sampension Invest.

Solvenskrav og kapitalgrundlag

Solvens II trådte i kraft med virkning fra 1. januar 2016. Solvens II opererer med både et primært solvenskapitalkrav (SCR) samt et lavere minimumskapitalkrav (MCR). Sampension opgør begge solvenskrav på baggrund af den såkaldte standardmodel. Overgangen til solvens II har resulteret i en række ændringer, hvoraf de væsentligste er følgende:

Aktierisici: Sampension gør brug af overgangsordning for beregning af aktierisici, hvor aktier købt før 31. december 2015 kan stresses med 22 % i 2016 med en indfasning over 7 år for både noterede aktier og unoterede aktier til hhv. 39 % og 49 %.

Kreditspænd: Sampension har en større beholdning af securitiseringsprodukter, der bliver påvirket af de nye regler. De nye regler stiller krav om ratings fra to ratingbureauer, før solvenskapitalkravet kan reduceres jf. ratingens kreditkvalitet. Sampension har valgt alene at købe ratings fra ét ratingbureau, hvilket medfører et højere risikobidrag i solvensberegningen set i forhold til hidtil gældende regler.

Volatilitetsjustering (VA): Sampension har fået Finanstilsynets godkendelse til at anvende VA, som er et tillæg til diskonteringsrentekurven, der har til formål at mindske procyklisk investeringsadfærd. Anvendelse af VA giver en reduktion i størrelsen af solvenskapitalkravet.

Samlet set vurderes solvenskapitalkravet at være dækkende.

Nedenfor er vist solvenskapitalkrav og kapitalgrundlag pr. 31. december 2016:

SOLVENSKAPITALKRAV OG KAPITALGRUNDLAG		
Mio. kr.	31.12.2016	31.12.2015
Kapitalgrundlag	7.882	7.790
Solvenskapitalkrav (SCR)	1.845	3.086
Minimumskapitalkrav (MCR)	461	772
Overskydende kapitalgrundlag	6.037	4.704
Solvensdækning i forhold til SCR	427 %	252 %
Solvensdækning i forhold til MCR	1709 %	1010 %

Solvensdækningen (kapitalgrundlaget i forhold til solvenskravet) var pr. 31. december 2016 steget til 427 %. En del af årets stigning i solvensdækningen skyldes, at overgangsreglerne for aktierisici ikke fuldt ud var trådt i kraft primo januar 2016, men det er sket efterfølgende. Herudover skyldes stigningen dels, at flere kommuner har valgt at overgå fra garanteret til ugaranteret genforsikring, dels fald i beholdning af securitiseringsprodukter som følge af førtidsindfrielse.

Bonuspotentialer og bonusgrad

Som følge af implementering af Solvens II-reglerne er Finanstilsynets regnskabsbekendtgørelse ændret med virkning fra 1. januar 2016, sådan at hensættelserne i regnskabet opgøres efter samme principper, som anvendes i Solvens II. Samtidig er der foretaget ændring i beregning af nøgletallet bonusgrad, så det nu omfatter både individuelle og kollektive bonuspotentialer i forhold til kundernes depoter. Tidligere indgik kun kollektive bonuspotentialer i nøgletallet.

Nedenfor er vist bonuspotentialer samt bonusgrader fordelt på kontributionsrentegrupper:

BONUSPOTENTIALER OG BONUSGRADER	31.12.2016		31.12.2015	
	Bonus- potentialer i mio. kr.	Bonus- grader i %	Bonus- potentialer i mio. kr.	Bonus- grader i %
Rentegruppe A (gns. grundlagsrente 3,5 % - 4,5 %)	2.135	11,6	2.211	10,6
Rentegruppe B (gns. grundlagsrente 2,5 % - 3,5 %)	840	22,0	1.877	29,3
Rentegruppe C (gns. grundlagsrente 1,5 % - 2,5 %)	4.952	46,8	5.115	44,7
Rentegruppe D (gns. grundlagsrente 0,5 % - 1,5 %)	1.229	54,9	1.239	64,4
Rentegruppe E (gns. grundlagsrente under 0,5 %)	9	381,3	120	234,3
Rentegruppe F (ugaranteret)	100	11,1	107	12,5
Traditionel gns., rentegrupper i alt	9.265	-	10.667	-
Ugaranteret genforsikring	4.188	12,6	2.261	9,3
Samlede bonuspotentialer i rentegrupper	13.453	-	12.928	-

De samlede bonuspotentialer er steget med 0,5 mia. kr. i løbet af 2016, og de fleste grupper har en stigning i bonusgrader. Det er positivt, at rentegruppe A med de højeste gennemsnitlige grundlagsrenter har haft en stigning i bonusgrad i løbet af 2016.

Stigende hensættelser til forsikringskontrakter

Livsforsikringshensættelser for policer i traditionel gennemsnitsrente er fastsat til markedsværdi ud fra forudsætninger om omkostninger, levetid, invaliditetsrisiko, pensioneringstidspunkt samt sandsynlighed for tilbagekøb og omskrivning til fripolice blandt kunderne. Markedsværdien beregnes på basis af den risikofri rentekurve med volatilitetsjustering, som offentliggøres af EIOPA i henhold til Solvens II-direktivet. Desuden anvendes Finanstilsynets benchmark for forventede fremtidige levetidsforbedringer i fastsættelsen af hensættelserne. Den akkumulerede markedsværdiregulering af livsforsikringshensættelserne steg i 2016 netto med 0,9 mia. kr. Indeholdt heri er den årlige opdatering af levetidsforudsætningerne i markedsværdigrundlaget, hvilket forøgede markedsværdireguleringen med 0,7 mia. kr.

Hensættelser til gennemsnitsrenteprodukter udgjorde ultimo 2016 110,4 mia. kr. mod 104,4 mia. kr. ved udgangen af 2015. Den væsentligste del af stigningen i 2016 kan tilskrives det tidligere nævnte balanceafkast (resultat af investeringsporteføljen, afdækningsporteføljen og ændring i hensættelser) på 4,7 mia. kr.

Hensættelser for policer i markedrente er i 2016 forøget med 7,7 mia. kr. til 74,9 mia. kr. ultimo året. Stigningen skyldes især årets investeringsafkast på 4,9 mia. kr. Herudover bidrager årets præmieindbetalinger, da 87 % af Sampensions præmiebetalende kunder har 3 i 1 Livspension, og alle nye kunder får dette produkt.

Samfundsansvar

Samfundsøkonomisk ansvarlig

Ud over at sikre pensionskundernes økonomiske sikkerhed er Sampension på samfundsniveau – som en del af arbejdsmarkedspensionssystemet – med til at sikre en samfundsøkonomisk bæredygtig udvikling med en god balance mellem offentlige og arbejdsmarkedsforankrede ydelser. Arbejdsmarkedspensionerne indskrives sig som en væsentlig grundpille i den danske velfærdsmodel og har siden 1980'erne været medvirkende til den fortsatte udvikling af et sikkert og ansvarligt arbejdsmarked.

Sampension har et ansvar for at forvalte pensionsordningen på en sådan måde, at kundernes interesser varetages bedst muligt. Det gør virksomheden ved at holde fokus på det væsentlige, som gør pensionsordningen mere værd, nemlig lave omkostninger, høje afkast, et fleksibelt pensionsprodukt, personlig kundeservice og helhedsorienterede rådgivningsværktøjer.

Det er også herigennem, at den bredere samfundsopgave løftes. Sampensions politik for samfundsansvar er derfor tilrettelagt som et forretningsdrevet samfundsansvar, der søges realiseret gennem virksomhedens forretningsområder. Det er virksomhedens bærende formål at sikre gode pensionsordninger til kunderne, hvilket også afspejles ved, at Sampension ikke udbetaler udbytte til ejerne, men hele overskuddet går til kundernes pensionsopsparing.

Samfundspåvirkning

Hvordan Sampension håndterer investeringerne ansvarligt uddybes nedenfor, og der henvises i øvrigt til gennemgangen af målsætninger og indsatser indenfor generel governance, investeringsområdet og virksomhedens drift i den lovpligtige redegørelse for samfundsansvar på sampension.dk/samfundsansvar2016.

Medlemsskaber

Sampension er medlem af en række organisationer, der på hver deres måde ønsker at fremme ansvarlige investeringer:

2016

→ Sampension meldte sig igen ind i den FN støttede organisation PRI (Principles of Responsible Investments). Beslutningen om igen at melde sig ind er taget efter tre års kritisk dialog med bestyrelsen i PRI. Baggrunden har været utilfredshed med organisationens governance. I perioden, hvor Sampension ikke har været medlem af organisationen, har selskabet efterlevet de seks FN-støttede principper for ansvarlige investeringer, som PRI er baseret på

2011

→ Sampension bakker op om IIGCC (Institutional Investors Group on Climate Change)

2010

→ Sampension blev en del af CDP – Carbon Disclosure Project, som er en uafhængig, international non-profit organisation, der arbejder for åbenhed og dialog omkring virksomheders klimastrategier og udledning af CO²

2008

→ Sampension var med til at stifte Danish Social Investment Forum (DANSIF), som er et netværksforum for professionelle investorer, rådgivningsvirksomheder og andre, der beskæftiger sig med Socially Responsible Investments (SRI) i Danmark.

I 2016 blev Sampension igen medlem af organisationen PRI, som er FN-støttet.

Ansvarlig investeringspolitik og retningslinjer baseret på FN konventioner

Den socialt ansvarlige investeringspolitik er baseret på FN-konventioner om grundlæggende menneskerettigheder. Virksomhederne i porteføljen screenes på baggrund af en række krav om, at virksomhederne ikke anvender ulovligt børnearbejde, respekterer ligestilling uanset køn, race og religion, respekterer den enkeltes ret til at oprette og være medlem af en lovlig fagforening, ikke gør brug af tvangsarbejde og modarbejder alle former for korrupsion, herunder afpresning og bestikkelse.

Miljømæssigt ansvarlige investeringer

Virksomhederne screenes også for, om de opfylder krav til miljømæssig ansvarlig adfærd. Herunder den nationale miljølovgivning, i hvert land, hvor virksomheden opererer. Virksomhederne skal også respektere samtlige ILO-konventioner omhandlende arbejdsmiljøet og tilstræber et renere miljø, blandt andet ved at have fokus på at mindske CO²-udledning og understøtte COP21-aftalens målsætninger. Derudover skal virksomhederne støtte udvikling og udbredelse af miljøvenlige teknologier.

Investeringer på våbenområdet

Sampension investerer ikke i virksomheder, der producerer anti-personel miner eller komponenter hertil i modstrid med Ottawa-traktaten, eller der på nogen måde er involveret i udvikling og spredning af masseødelæggelsesvåben, fx kernevåben, biologiske og kemiske våben.

Børsnoterede selskabers ledelsesmæssige ansvar

Når Sampension gennemfører screening og stemmeretsudøvelse i børsnoterede selskaber, følges en række principper for corporate governance. Det handler om bestyrelsens sammensætning og organisering, om hvorvidt de rette kompetencer er til stede for at varetage bestyrelsens strategiske, ledelsesmæssige og kontrolmæssige opgaver. Bestyrelsen skal sikre en rimelig balance mellem fornyelse og kontinuitet, være til rådighed i tilstrækkeligt omfang, agere uafhængigt af særinteresser og varetage aktionærernes interesser. Og bestyrelsen skal som minimum have et revisionsudvalg og et vederlagsudvalg.

Det vurderes også, hvordan bestyrelsen sikrer værdiskabelsen i virksomheden på ansvarlig vis og kommunikerer tydeligt om mål, strategi, konkurrencemæssig position, drift og risikostyring, således at informerede beslutninger om ejerskab i selskabet kan træffes af eksisterende og mulige aktionærer.

Et børsnoteret selskab skal have systemer til analyse, måling og styring af risici i alle operationelle aktiviteter. Bestyrelsen skal sikre, at selskabets kapitalstruktur minimerer dets kapitalomkostninger under behørig hensyntagen til selskabets strategi, stabilitet samt de generelle økonomiske forhold, herunder håndtere forhold som aflønning og skat balanceret.

Landescreening ved investering i statsobligationer

Sampensions investeringer i statsobligationer foretages kun i stater, som ikke er udelukket, fordi staten eller nøglepersoner i staten er omfattet af internationale sanktioner og forbud fra FN og EU. Eller hvis der i landet foregår grove krænkelse af menneskerettigheder, og der ikke er tegn på væsentlige forbedringer.

Principperne herfor tager udgangspunkt i UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs). Sampension kan undlade eller udskyde en udelukkelse, hvis den skønnes at ville føre til en væsentligt forværret situation for den almindelige befolkning i staten.

Ovennævnte vil veje tungest i vurderingen af, hvorvidt Sampension ikke vil investere i det pågældende lands statsobligationer. Hertil kommer faktorer, som efter en samlet vurdering kan medvirke til en udelukkelse:

- niveau for korruption i staten, i den politiske ledelse og organisationer
- demokratisk niveau
- sikring af arbejdstagerrettigheder
- statens efterlevelse af miljøansvar
- ligestilling indenfor uddannelse og arbejdsmarked.

Forvaltning af den ansvarlige investeringspolitik

Den løbende overvågning af børsnoterede selskaber i aktieporteføljen, afgrænset som aktier og tilsvarende ejerandele i erhvervsdrivende selskaber, skal foretages af et professionelt og uafhængigt screeningselskab.

På baggrund af information herfra vurderes det, om et selskab er uacceptabelt, acceptabelt eller eventuelt sættes på en overvågningsliste, mens der foretages yderligere undersøgelser eller indledes en dialog (engagement) med selskabet. Efter et engagementsforløb skal selskabet enten kategoriseres som acceptabelt eller uacceptabelt. Aktier i uacceptable selskaber tilføjes eksklusionslisten og afhændes.

Unoterede aktier er underlagt de samme retningslinjer som børsnoterede aktier, således at den ansvarlige politik inddrages via due diligence-processen og implementeres med de nødvendige aftaler med forvaltere.

Resultater

Sampension samarbejder med EIRIS, som analyserer og risikovurderer virksomheder i forhold til en række aspekter, fx håndtering af klimarisici, korruptionsrisici, internationale arbejdstagerrettigheder og globale menneskerettigheder. EIRIS har på vegne af Sampension i alt indledt kritisk dialog med 200 selskaber. Aktuelt er 75 selskaber ekskluderet fra investeringsuniverset. Eksklusionslisten offentliggøres på sampension.dk halvårligt.

Ud af de 200 dialoger er 164 af dialogerne afsluttet. I 76 tilfælde - svarende til 38 % - er forløbet afsluttet med et positivt resultat, hvor virksomhederne har implementeret ændringer. Sampension har valgt at afslutte dialogen uden resultat i 72 tilfælde, enten fordi de pågældende virksomheder ikke har ønsket dialog, eller fordi dialogen er trukket i langdrag uden vilje til forandring. 16 forløb er afsluttet med, at virksomheden er blevet ekskluderet fra Sampensions investeringsunivers.

Forventninger til 2017

Sampension forventer en moderat vækst i præmieindbetalinger i 2017, da der ikke skal forhandles overenskomster i årets løb. 2016 var heller ikke et overenskomstsår med deraf følgende stigning i pensionsbidrag.

Der forventes en lille stigning i antal kunder - primært vedrørende kunder under udbetalinger. De samlede forsikringsmæssige administrationsomkostninger forventes bibeholdt på samme nominelle niveau som 2016, mens investeringsomkostningerne i ÅOP forventes reduceret i de kommende år.

Sampension har ekskluderet 75 selskaber fra sit investeringsunivers. Eksklusionslisten offentliggøres sammen med halvårs- og årsregnskaberne.

Sampension har fastholdt depotrenten på 5,3 % for 2017 for policer med hensigtserklærede ydelser i gennemsnitsrentemiljøet. Depotrente til ugaranteret genforsikring reduceres til 3,0 % fra 5,3 % fra 1. januar 2017.

For ordninger med markedsrente vil afkastet afhænge af udviklingen på de finansielle markeder. Efter et lige så udfordrende og svært obligations- og aktieår i 2016 som forudsagt, begynder den økonomiske vækst at se robust ud. Dette må forventes at sprede sig, hvorfor 2017 kan blive en fortsættelse af slutningen på 2016, omend usikkerhed om den globale udvikling stadig kan kaste noget grus i maskineriet. Det fortsat underliggende meget lave renteniveau, kombineret med stigende kreditpræmier, begrænser det forventede afkast betydeligt, og obligationsinvesteringers primære funktion bliver således at bevare værdien frem for at give et merafkast.

På aktiemarkederne vil fortsatte stigninger i 2017 være betinget af, at virksomhedernes indtjeningsforventninger ikke skuffer. Der forventes udsving, primært forårsaget af politisk usikkerhed som følge af vigtige europæiske valg samt USA's præsident Trumps potentielle påvirkninger af den globale handel.

Sampensions resultat vil ligeledes afhænge af udviklingen på de finansielle markeder. Baseret på et uændret renteniveau forventes egenkapitalen at få et resultat efter skat for 2017 på ca. 50 mio. kr. Der er ikke i forventningerne indregnet eventuel yderligere bonuskapitaltildeling.

Øvrige forhold

Usikkerhed ved indregning og måling

Ledelsen foretager en række skøn og vurderinger om fremtidige forhold, når årsrapporten udarbejdes. Disse har indflydelse på den regnskabsmæssige værdi af aktiver og forpligtelser. De områder, hvor ledelsens skøn og vurderinger har den væsentligste effekt på årsregnskabet, er hensættelser til forsikringskontrakter samt dagsværdi af illikvide aktiver så som unoterede finansielle instrumenter og ejendomme mv. Der er redegjort mere detaljeret for dette i noten om anvendt regnskabspraksis.

Revisionsudvalget og selskabets bestyrelse gennemgår de skøn og værdiansættelsesmetoder, som anvendes i Sampensions årsregnskab.

Begivenheder efter regnskabsårets udløb

Der er fra balancedagen og til dato ikke indtrådt forhold, som forrykker vurderingen af årsrapporten.

2

Selskabsoplysninger

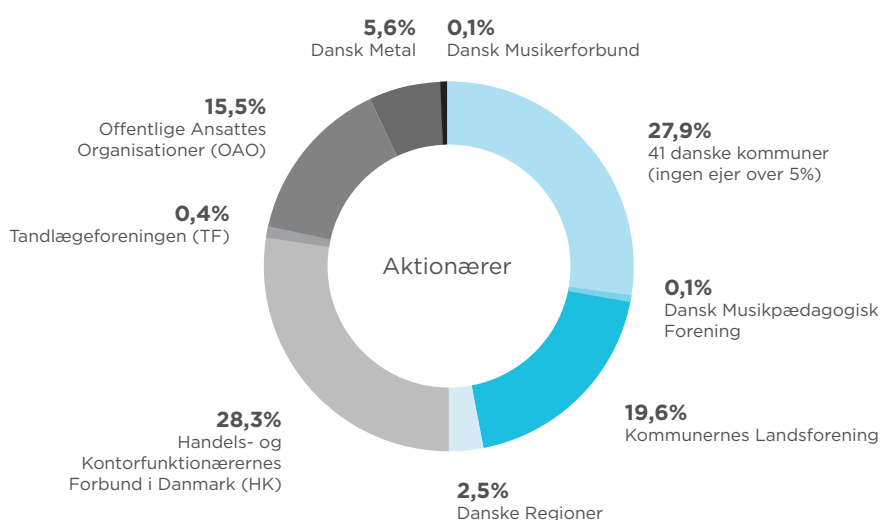
Ledelsesstruktur	38
Koncernstruktur og selskabsoversigt	41
Ledelse og ledelseshverv	43

Ledelsesstruktur

Aktionærer

Sampension KP Livsforsikring A/S er ejet af overenskomstparterne på de overenskomstområder, hvor Sampension er pensionsleverandør. Sampensions aktiekapital på 800.000 kr. er fordelt med den ene halvdel til lønmodtagerorganisationerne og den anden halvdel til arbejdsgivere og arbejdsgiverorganisationerne.

Aktiekapitalen er fordelt på 800 aktier à 1.000 kr. Udbytte til aktionærene kan i følge Sampensions vedtægter udgøre op til 5 %, dog maksimalt 40.000 kr. Der er ikke udbetalt udbytte siden 2011, da aktionærene ønsker, at overskuddet kommer kunderne til gode.

Bestyrelse

Sampensions bestyrelse består af repræsentanter for aktionærene, to bestyrelsesmedlemmer indstillet af bestyrelsen samt repræsentanter for koncernens medarbejdere. Bestyrelsen for Sampension KP Livsforsikring A/S var indtil årsskiftet sammenfaldende med bestyrelsen for Sampension Administrations-selskab A/S. Pr. 1. januar 2017 indtrådte Erik Bisgaard Madsen, bestyrelsesformand for Pensionskassen for Jordbrugsakademikere & Dyrslæger, i bestyrelsen for Sampension Administrations-selskab A/S.

Oplysninger om bestyrelses- og direktionsmedlemmers ledelseshverv fremgår af oversigt side 43.

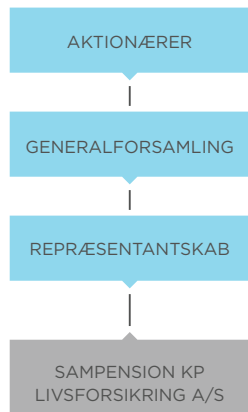
Revisionsudvalg

Tidligere nationalbankdirektør Torben Nielsen er udpeget som formand for revisionsudvalget og lever gennem erhvervsforløb og uddannelsesmæssig baggrund op til kravene om uafhængighed og kvalifikationer i henhold til reglerne om revisionsudvalg.

Udover Torben Nielsen bestod revisionsudvalget i 2016 af to medlemmer udpeget af bestyrelsen: Anker Boye (bestyrelsesformand) og Johnny Søtrup (bestyrelsesmedlem).

Der har i 2016 været afholdt fire møder i revisionsudvalget.

Sampensions struktur

Aktionærene vælger på generalforsamlingen repræsentantskabet, som vælger bestyrelsen, der nedsætter et revisionsudvalg. Sampension KP Livsforsikring A/S er moderselskab.

Rammerne for revisionsudvalgets arbejde er fastlagt i et kommissorium. Revisionsudvalgets primære opgaver er at:

- overvåge regnskabsaflæggelsesprocessen
- overvåge om Sampension koncernens interne kontrolsystem, interne revision og risikostyring fungerer effektivt
- overvåge den lovpligtige revision af årsregnskabet mv.
- overvåge og kontrollere revisors uafhængighed.

Der blev i 2014 etableret en finansiel whistleblower-ordning, der sikrer, at ansatte via en særlig, uafhængig og selvstændig kanal kan indberette overtrædelser og potentielle overtrædelser af den finansielle regulering begået af virksomheden. Indberetninger til Sampensions whistleblower-ordning går til formanden for revisionsudvalget og Sampensions compliancefunktion. Der har ikke været indberetninger i 2016 eller tidligere.

Kundegruppebestyrelser og kontaktudvalg

Sampension prioriterer samarbejdet med de forskellige kundegrupper højt, og der er etableret forskellige modeller for, hvordan kundegrupperne kan udøve indflydelse på pensionsordningerne på deres område.

På to områder er der etableret kundegruppebestyrelser med repræsentanter for områdets aftaleparter, hvor der træffes beslutning om ordningernes indhold inden for de fælles rammer, der er udstukket af Sampensions bestyrelse. Desuden drøftes Sampensions udvikling, investeringsstrategi og økonomi.

Derudover er der for de fleste områder etableret kontaktudvalg med henblik på at forberede og formidle ønsker til pensionsordningerne, samt at følge op på administration, rådgivning og kommunikation med områdets pensionskunder. Kontaktudvalget består af repræsentanter fra lønmodtagerorganisationerne og evt. fra arbejdsgivere eller arbejdsgiverorganisationerne bag pensionsordningerne.

Organisation og ledelse

Sampensions daglige ledelse udgøres af direktionen. Hertil kommer fem direktørområder med ansvar for den daglige drift og den løbende udvikling af Sampension, samt et direktionssekretariat:

Kunder – Kundeansvar, rådgivning og service til pensionskunden, samarbejder med aftaleparter og overenskomstparterne samt servicerer arbejdsgiverne.

Produkter – Ansvar for Sampensions produkter varetages i produktområdet, der forener de klassiske aktuarfunktioner med produkt- og it-udvikling, projektportefølje og regel- og aftalehåndtering.

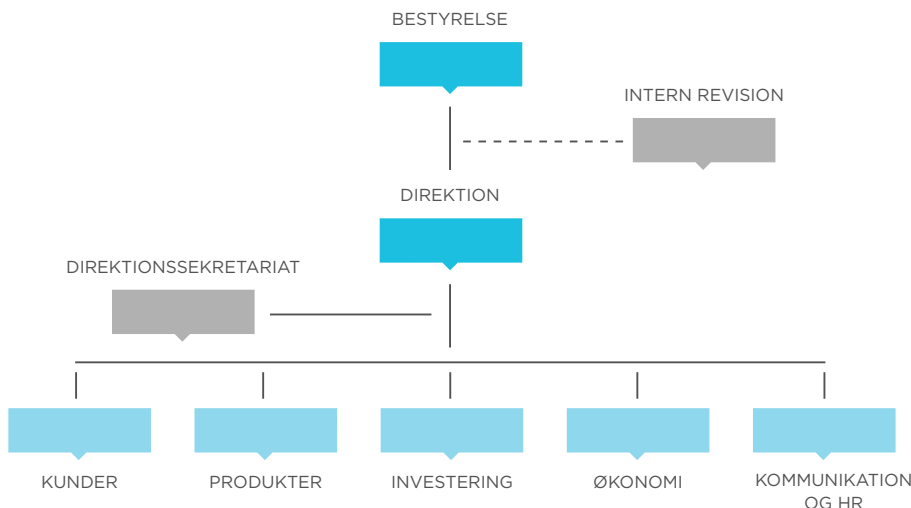
Investering – Varetager forvaltningen af investeringsporteføljer, som Sampension forvalter, herunder investeringsanalyse, investeringer i aktier og alternative aktiver samt renteinstrumenter.

Økonomi – Har ansvaret for fondsadministration, regnskaber for alle koncernens selskaber, risikostyring og compliance samt omkostningsstyring. Desuden ligger ansvaret for it-drift, it-arkitektur og it-sikkerhed her.

Kommunikation og HR – Har ansvaret for ekstern kommunikation, presse, salgsstøtte, hjemmeside, intern kommunikation, HR, personalerestaurant og intern service.

Direktionssekretariat – Varetager servicering af generalforsamling, bestyrelser og direktion, myndighedshenvendelser, og opfølgning på strategi og strategiske projekter.

Sampensions organisation

Som en følge af Solvens II-reglerne har Sampension oprettet nøglefunktionerne: Risikostyring- og compliancefunktion, Aktuarfunktion og Intern auditfunktion. Afdelingscheferne for de pågældende afdelinger er udpeget som nøglepersoner og har en kontrollerende rolle i forhold til funktionernes arbejde. Funktionerne bidrager - udover at opfylde Solvens II kravene - til at sikre effektiv styring af Sampension.

Aflønning

Bestyrelsen har udformet en lønpolitik i overensstemmelse med reglerne i lov om finansiel virksomhed (§ 71, stk. 1, nr. 9 og §§ 77 a og d). Aflønningsprincipperne i Sampension har til formål at sikre, at ledelse og medarbejdere i Sampension honoreres på en sådan måde, at selskabets forretningsmæssige og langsigtede strategiske mål understøttes bedst muligt.

Aflønningsforholdene afspejler og understøtter, at Sampension til stadighed formår at rekruttere og fastholde en kompetent og ansvarlig ledelse af virksomheden, der fremmer en sund og effektiv risikostyring og ikke motiverer til at tage overdrevne risici.

I henhold til reglerne skal der offentliggøres en række oplysninger vedrørende lønpolitik mv. Der henvises til regnskabet note 4 samt www.sampension.dk/godselskabsledelse, hvor der er oplysninger om Sampensions lønpolitik og en række andre governanceforhold.

Kønssammensætning i ledelsen

Bestyrelsen i Sampension KP Livsforsikring A/S og Sampension Administrationselskab A/S har opstillet et måltal på mindst 40 % for andelen af det underrepræsenterede køn i bestyrelsen svarende til fire ud af ni valgte medlemmer, eksklusiv medarbejdervalgte repræsentanter. Målet er fastsat for en 4-årig periode med henblik på at opfylde målet senest i marts 2017, da der kun sker udskiftning af bestyrelsesmedlemmer i begrænset omfang i funktionsperioden.

Erhvervsstyrelsen har opdateret deres vejledning på området og indført en mere lempelig fortolkning af, hvornår en kønsfordeling anses for ligelig. Heraf fremgår, at for en bestyrelse med ni repræsentantskabsvalgte medlemmer anses en fordeling mellem kønnene på 1/3-2/3, svarende til henholdsvis tre og seks personer, som en ligelig kønsfordeling. Bestyrelsen bestod ultimo 2016 af tre kvinder

og seks mænd. Fremover vil kønsfordelingen blandt de medarbejdervalgte repræsentanter indgå, hvilket også er i tråd med Erhvervsstyrelsens opdaterede vejledning.

Bestyrelsen vil sammen med selskabets ejere arbejde for at fremme lige vilkår for mænd og kvinder i bestyrelsen, herunder at der, så vidt muligt, opstilles både kvindelige og mandlige kandidater med de fornødne kvalifikationer i rekrutteringsprocessen. Samtidig har bestyrelsen i Sampension KP Livsforsikring A/S vedtaget en politik for mangfoldighed, der sætter fokus på at fremme diversitet i kvalifikationer og kompetencer i bred forstand blandt bestyrelsens medlemmer. Dette indgår i bestyrelsens selvevaluering med henblik på at sikre en dynamisk og bredt sammensat bestyrelse.

Bestyrelsen ønsker en ligelig kønsfordeling i ledende stillinger og har i Sampension Administrationselskab A/S fastlagt et måltal på mindst 40 % for andelen af det underrepræsenterede køn for ledere med personaleansvar. Ultimo 2016 viste den årlige opfølgning på den kønsmæssige fordeling af ledende stillinger med personaleansvar 27 % kvinder og 73 % mænd, og måltallet er således ikke nået. Der er sket et mindre fald i forhold til 2015, hvor den kønsmæssige fordeling var 29 % kvinder og 71 % mænd. Årsagen er, at der er nedlagt to lederstillinger som led i effektivisering, og det har påvirket en af hvert køn.

Selskabets politik for kønsdiversitet i ledelsen har fokus på at sikre et bredt rekrutteringsgrundlag med lige muligheder for begge køn. Endvidere skal der så vidt muligt være mindst én ansøger af hvert køn blandt de udvalgte kandidater til en given lederstilling. Udmøntningen af politikken forventes gradvist at øge andelen af det underrepræsenterede køn i selskabets ledelsesniveauer.

Koncernstruktur og selskabsoversigt

Sampension koncernen består af moderselskabet Sampension KP Livsforsikringsselskab A/S, datterselskabet Sampension Administrationselskab A/S samt en række øvrige datterselskaber og associerede selskaber. De varetager tilsammen koncernens forretningsområder.

Sampension Administrationselskab A/S

Formålet for Sampension Administrationselskab A/S er at varetage administrative opgaver for livsforsikringsselskaber, pensionskasser og pensionselskaber samt kapitalforvaltning i bred forstand og anden virksomhed, der er forbundet hermed. Det er endvidere selskabets formål at eje, udleje og administrere fast ejendom samt anden naturlig virksomhed i denne forbindelse.

Pt. administreres selskaber i Sampension koncernen, og fra 1. januar 2017 også Arkitekternes Pensionskasse og Pensionskassen for Jordbrugsakademikere & Dyrslæger. Ejerkredsen i Sampension Administrationselskab A/S består herefter af Sampension KP Livsforsikring A/S (94 %), Arkitekternes Pensionskasse (3 %) og Pensionskassen for Jordbrugsakademikere & Dyrslæger (3 %).

Sampension Administrationselskab A/S har udviklet en løsning målrettet til pensionskasser og firmapensionskasser, hvor Sampension kan varetage hele eller dele af driften og de administrative opgaver indenfor fx policeadministration og kundeservice, suppleret med tilvalg af andre relaterede ydelser inden for det finansielle område, fx økonomi, aktuaropgaver mv.

Sampensions effektive administration bygger på en moderne it-plattform, som i kombination med effektive processer og kompetente medarbejdere sikrer en effektiv drift og et fleksibelt produkt- og servicetilbud på et konkurrencedygtigt omkostningsniveau til gavn for den enkelte pensionskasse og dens medlemmer.

Sampension Alternative Asset Management A/S

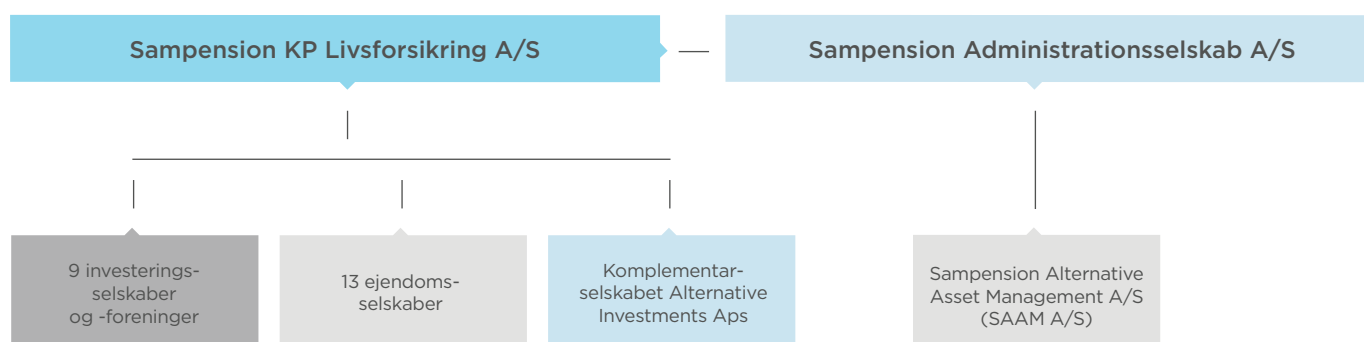
Selskabet driver virksomhed som investeringsrådgiver efter reglerne i kapitel 20 a i Lov om finansiel virksomhed.

Øvrige selskaber

Desuden består koncernen af flere ejendomsaktieselskaber, som ejer den væsentligste del af koncernens ejendomsportefølje, samt af en række investerings-selskaber og en kapitalforening, som især omfatter alternative investeringer og aktier i både gennemsnits- og markedsrentemiljøet.

Selskabsoplysninger

Selskabsoversigt pr. 31. december 2016

Navn og adresse

Sampension KP Livsforsikring A/S
Tuborg Havnevej 14
2900 Hellerup

Hjemstedskommune: Gentofte
Telefonnr.: 77 33 18 77
Hjemmeside: www.sampension.dk
E-mail: sampension@sampension.dk
CVR.nr.: 55 83 49 11
Stiftet: 1945

For yderligere oplysninger om tilknyttede virksomheder henvises til noten Kapitalandele på side 77.

Ledelse og ledelseshverv

Bestyrelse

Sampensions bestyrelse består af repræsentanter for aktionærene, herunder de overenskomstparter, der står bag hovedparten af pensionsordningerne i Sampension, to bestyrelsesmedlemmer indstillet af bestyrelsen samt repræsentanter for koncernens medarbejdere.

Medlemmer, der repræsenterer kommuner, regioner og fælleskommunale institutioner:

Forhenværende borgmester Anker Boye, Odense Kommune, formand
Borgmester Johnny Søtrup, Esbjerg Kommune
Borgmester H. C. Østerby, Holstebro Kommune

Medlemmer, der repræsenterer de forsikredes forhandlingsberettigede organisationer:

Forbundsformand i HK/Danmark Kim Simonsen, næstformand
Sektorformand i HK/Kommunal Bodil Otto
Sektorformand i HK/Stat Rita Bundgaard
Næstformand i Dansk Metal Henrik Kjærgaard

Medlemmer indstillet af bestyrelsen:

Tidligere nationalbankdirektør Torben Nielsen
Direktør Anne Louise Eberhard

Medlemmer valgt af medarbejderne:

Socialkonsulent Christian Dorow
Pensionsrådgiver John Helle
Portfolio manager Bjørn Kroghsbo
Web-koordinator Morten Lundsgaard
Gruppeleder Majbritt Pedersen

Direktion

Administrerende direktør Hasse Jørgensen

Ledelsesgruppe

Administrerende direktør Hasse Jørgensen
Kommunikations- & HR-direktør Søren P. Espersen
Investeringsdirektør Henrik Olejasz Larsen
Økonomidirektør Morten Lund Madsen
Kundedirektør Ole B. Tønnesen
Matematisk direktør Flemming Windfeld

Ansvarshavende aktuar

Flemming Windfeld

Intern revision

Koncernrevisionschef Gert Stubkjær

Ekstern revision

PricewaterhouseCoopers
Statsautoriseret Revisionspartnerselskab
Strandvejen 44, 2900 Hellerup

Generalforsamling

Ordinær generalforsamling afholdes den 21. marts 2017 på selskabets adresse.

Ledelseshverv

Denne oversigt viser Sampension KP Livsforsikring A/S' bestyrelses- og direktionsmedlemmers ledelseshverv i andre erhvervsvirksomheder. I oversigten indgår ikke ledelseshverv i Sampensions 100 % ejede datterselskaber.

Bestyrelse

Forhenværende borgmester Anker Boye, formand, født 1950

(fratrådt som borgmester pr. 01.01.2017)

Formand for bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Næstformand for bestyrelsen i Odense Havn

Næstformand for bestyrelsen i Naturgas Fyn I/S og NGF Nature Energy Holding A/S

Medlem af bestyrelsen i Odense Teater

Medlem af bestyrelsen i NGF Nature Energy Biogas A/S

Medlem af bestyrelsen i KommuneKredit

Forbundsformand Kim Simonsen, næstformand, født 1961

Formand for bestyrelsen i ALKA A/S

Formand for bestyrelsen i Forbrugsforeningen af 1886 A/S

Formand for bestyrelsen i Knudemosen A/S

Formand for bestyrelsen i Refshaleøen Holding A/S (inkl. et datterselskab)

Formand for bestyrelsen i Fonden LO-skolen Helsingør (inkl. et datterselskab)

Formand for bestyrelsen i Kommanditselskabet Christiansminde

Formand for bestyrelsen og direktør i ASX7 ApS, Svendborg

Næstformand for bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Medlem af bestyrelsen i AKF Holding A/S

Medlem af bestyrelsen i A/S A-Pressen

Medlem af bestyrelsen i Copenhagen Business Academy

Medlem af bestyrelsen i Erhvervsskolen Nordsjælland

Medlem af bestyrelsen i Fonden for Entreprenørskab - Young Enterprise

Sektorformand Rita Bundgaard, født 1960

Medlem af bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Medlem af bestyrelsen i AUB (Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag)

Medlem af bestyrelsen i Forenede Gruppeliv

Medlem af repræsentantskabet i Forbrugsforeningen af 1886 A/S

Direktør Anne Louise Eberhard, født 1963

Executive Vice President, Member of the Executive Committee i Lindorff AS, Norge

Medlem af bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Medlem af bestyrelsen i Solix Group AB, Sverige

Medlem af bestyrelsen i Finansiell Stabilitet

Næstformand Henrik Kjærgaard, født 1962

Medlem af bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Tidl. nationalbankdirektør Torben Nielsen, født 1947

Formand for bestyrelsen i Investeringsforeningen Sparinvest

Formand for bestyrelsen i EIK Banki P/F, Færøerne

Formand for bestyrelsen og risikoudvalget i Sydbank A/S

Næstformand for bestyrelsen og formand for revisionskomiteen og risikokomiteen i Tryg Forsikring A/S

Medlem af bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Medlem af bestyrelsen og formand for revisionskomiteen i DLR Kredit A/S

Sektorformand Bodil Otto, født 1957

Medlem af bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Medlem af bestyrelsen i PKA A/S

Medlem af bestyrelsen i Pensionskassen for Socialrådgivere, Socialpædagoger og Kontorpersonale A/S (inkl. et datterselskab)

Medlem af repræsentantskabet i Forbrugsforeningen af 1886 A/S

Borgmester Johnny Søtrup, født 1949

Formand for bestyrelsen i Region Syddanmarks Bruxelles kontor

Formand for den Erhvervsdrivende Fond Musikhuset Esbjerg

Formand for SOSU-skolen i Esbjerg

Næstformand for Esbjerg Erhvervsudvikling

Næstformand for Esbjerg Havn

Medlem af bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Medlem af repræsentantskabet for Sydenergi

Borgmester H. C. Østerby, født 1955

Formand for bestyrelsen i Karup Lufthavn a.m.b.a.

Næstformand for bestyrelsen i Holstebro-Struer Havn

Medlem af bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Medlem af bestyrelsen i den Erhvervsdrivende Fond Nupark

Medlem af bestyrelsen i den Erhvervsdrivende Fond Nr. Vosborg

Socialkonsulent Christian Dorow, født 1970

Medlem af bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Pensionsrådgiver John Helle, født 1964

Medlem af bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Portfolio Manager Bjørn Kroghsbo, født 1958

Formand for bestyrelsen i Kapitalforeningen Sampension Invest

Medlem af bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Medlem af bestyrelsen i Boozt AB, Sverige

Web-koordinator Morten Lundsgaard, født 1968

Medlem af bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Gruppenleder Majbritt Pedersen, født 1962

Medlem af bestyrelsen i Sampension Administrationsselskab A/S

Direktion**Administrerende direktør Hasse Jørgensen, født 1962**

Adm. direktør i Sampension Administrationsselskab A/S

Næstformand for bestyrelsen i Forsikring & Pension

Medlem af bestyrelsen i Refshaleøen Holding A/S (inkl. et datterselskab)

Medlem af bestyrelsen i Finansforeningen

Fra 1. januar 2017:

Adm. direktør i Arkitekternes Pensionskasse

Adm. direktør i Pensionskassen for Jordbrugsakademikere & Dyr læger

Medlem af bestyrelsen i Komplementarselskabet Arkitekternes

Ejendomme ApS

Medlem af bestyrelsen i Komplementarselskabet Sorte Hest ApS

24-26

3

Årsregnskab

Koncern- og moderselskabsregnskab	49
Egenkapitalopgørelse	52
Noter, anvendt regnskabspraksis	53
Noter til regnskabet	59
Kapitalandele	77
Ledelsespåtegning	79
Intern revisions revisionspåtegning	80
Den uafhængige revisors revisionspåtegning	81

Koncern- og moderselskabsregnskab

Note	RESULTATOPGØRELSE Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
		2016	2015	2016	2015
1	Bruttopræmier	9.017	8.597	9.017	8.597
	Præmier f.e.r., i alt	9.017	8.596	9.017	8.596
	Indtægter fra kapitalandele i tilknyttede virksomheder	-	-	5.391	5.480
	Indtægter fra kapitalandele i associerede virksomheder	114	389	-12	218
	Indtægter af investeringsejendomme og energianlæg	260	199	0	0
2	Renteindtægter og udbytter mv.	11.734	5.940	10.000	4.331
3	Kursreguleringer	7.265	-3.528	3.596	-7.349
	Renteudgifter	-6.006	-12	-5.970	-1
4	Administrationsomkostninger ifm. investeringsvirksomhed	-411	-338	-223	-216
	Investeringsafkast, i alt	12.955	2.651	12.783	2.462
	Pensionsafkastskat	-1.009	255	-1.009	255
5	Udbetalte ydelser	-8.100	-7.216	-8.100	-7.216
	Forsikringsydelser f.e.r., i alt	-8.100	-7.216	-8.100	-7.216
14/15	Ændring i hensættelser f.e.r., i alt	-12.402	-3.792	-12.402	-3.792
13	Ændring i overskudskapital	-262	-445	-262	-445
4	Administrationsomkostninger	-171	-177	-171	-177
	Forsikringsmæssige driftsomkostninger f.e.r., i alt	-171	-177	-171	-177
	Overført investeringsafkast	-140	-62	-140	-62
	FORSIKRINGSTEKNISK RESULTAT	-113	-189	-285	-378
	Egenkapitalens investeringsafkast	140	62	140	62
	Andre indtægter	8	4	0	0
	Andre omkostninger	-9	0	0	0
	RESULTAT FØR SKAT	26	-124	-145	-316
6	Skat	-102	-288	-1	-27
	ÅRETS RESULTAT	-75	-412	-146	-344
	Anden totalindkomst				
	Domicilejendom, værdiregulering	10	15	0	0
	Valutakursforskelle, udenlandske virksomheder	1.405	559	1.405	559
	Pensionsafkastskat	-161	-60	-161	-60
	Ændring i hensættelser	-1.246	-475	-1.246	-475
6	Skat	-2	-8	0	-4
	ANDEN TOTALINDKOMST, I ALT	7	31	-1	20
	ÅRETS SAMLEDE TOTALE RESULTAT	-68	-381	-147	-324
	Minoritetsaktionærs andel	-79	57	-	-
	MODERSELSKABETS ANDEL AF ÅRETS TOTALE RESULTAT	-147	-324	-147	-324

Koncern- og moderselskabsregnskab (fortsat)

BALANCE		KONCERN		MODERSELSKAB	
Note	Mio. kr.	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
AKTIVER					
IMMATERIELLE AKTIVER		152	128	0	0
7	Driftsmidler	5	4	0	0
8	Domicilejendom	152	152	0	0
MATERIELLE AKTIVER, I ALT		157	157	0	0
9	Investeringsjendomme	3.447	3.088	0	0
Investering i energianlæg		806	0	-	-
	Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	-	-	28.238	23.649
10	Udlån til tilknyttede virksomheder	-	-	1.149	1.116
	Kapitalandele i associerede virksomheder	1.058	825	216	96
10	Udlån til associerede virksomheder	168	251	105	212
Investeringer i tilknyttede og associerede virksomheder, i alt		1.227	1.075	29.708	25.074
	Kapitalandele	27.827	26.442	5.811	6.024
	Investeringsforeningsandele	211	113	211	113
	Obligationer	87.026	87.177	85.493	84.943
	Pantesikrede udlån	259	169	259	169
11	Afledte finansielle instrumenter	48.756	47.113	48.756	47.111
	Indlån i kreditinstitutter	5.129	5.604	5.100	5.611
Andre finansielle investeringsaktiver, i alt		169.207	166.618	145.629	143.970
INVESTERINGSAKTIVER, I ALT		174.687	170.782	175.337	169.044
12	INVESTERINGSAKTIVER TILKNYTTET MARKEDSRENTEPRODUKTER	85.462	74.982	84.369	73.901
Tilgodehavender i forbindelse med direkte og indirekte forsikringskontrakter, i alt		261	168	261	168
Tilgodehavender hos tilknyttede virksomheder		-	-	872	112
Andre tilgodehavender		228	256	84	157
TILGODEHAVENDER, I ALT		489	424	1.216	436
	Aktuelle skatteaktiver	34	4	30	4
6	Udsudte skatteaktiver	56	37	0	0
	Likvide beholdninger	1.770	1.339	1.536	1.101
	Øvrige	824	1.143	736	1.122
ANDRE AKTIVER, I ALT		2.685	2.523	2.302	2.227
	Tilgodehavende renter samt optjent leje	4.268	3.841	4.212	3.798
	Andre periodeafgrænsningsposter	256	241	222	217
PERIODEAFGRÆSNINGSPOSTER, I ALT		4.524	4.082	4.434	4.015
AKTIVER, I ALT		268.154	253.078	267.658	249.624

Note	BALANCE Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
		31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015
	PASSIVER				
	Selskabskapital	1	1	1	1
	Andre henlæggelser	142	135	95	96
	Reserver, i alt	142	135	95	96
	Overført overskud	3.432	3.586	3.480	3.625
	Minoritetsaktionærs andel	985	3.250	-	-
	EGENKAPITAL, I ALT	4.559	6.972	3.575	3.722
13	Overskudskapital	4.458	4.196	4.458	4.196
	ANSVARLIG LÅNEKAPITAL, I ALT	4.458	4.196	4.458	4.196
14	Hensættelser til gennemsnitsrenteprodukter	110.409	104.412	110.409	104.412
15	Hensættelser til markedsrenteprodukter	74.921	67.174	74.921	67.174
	HENSÆTTELSE TIL FORSIKRINGS- OG INVESTERINGSKONTRAKTER, I ALT	185.330	171.587	185.330	171.587
6	Udskudte skatteforpligtelser	137	39	0	0
	Andre hensættelser	21	3	0	0
	HENSATTE FORPLIGTELSE, I ALT	158	42	0	0
	Gæld i forbindelse med direkte forsikring	66	89	66	89
16	Gæld til kreditinstitutter	28.290	29.954	27.216	29.651
	Gæld til tilknyttede virksomheder	-	-	2.159	401
	Gæld til associerede virksomheder	8	1	0	0
	Aktuelle skatteforpligtelser	1	3	0	0
17	Anden gæld	45.095	40.135	44.708	39.931
	GÆLD, I ALT	73.461	70.181	74.149	70.072
	PERIODEAFGRÆNSNINGSPOSTER	188	100	145	47
	PASSIVER, I ALT	268.154	253.078	267.658	249.624

18 **EVENTUALFORPLIGTELSE**

19 **PANTSÆTNINGER**

20 **KONCERNINTERNE TRANSAKTIONER**

21 **REALISERET RESULTAT FOR RENTE-, OMKOSTNINGS- OG RISIKOGRUPPER**

22 **OVERSICHT OVER BEHOLDNINGER OG AFKAST I MODERSELSKABET**

23 **MARKEDSRENTEPRODUKT, AFKAST MV. PR. INVESTERINGSPROFIL**

24 **SUPPLERENDE NØGLETAL FOR PRODUKTER**

25 **5 ÅRS NØGLETAL FOR KONCERN OG MODERSELSKAB**

26 **RISIKOSTYRING OG FØLSOMHEDSOPLYSNINGER**

Egenkapitalopgørelse

Mio. kr.	Selskabs- kapital	Valutakurs- regulering	Domicil	Overført resultat	Minoritets- andele	I alt
MODERSELSKAB						
Egenkapital 1. januar 2015	1	76	0	3.972	0	4.049
Årets resultat	-	-	-	-344	-	-344
Anden totalindkomst	-	20	-	-	-	20
Regulering pr. 1. januar 2016	-	-	-	-3	-	-3
Egenkapital 31. december 2015	1	96	0	3.625	0	3.722
Årets resultat	-	-	-	-146	-	-146
Anden totalindkomst	-	-1	-	-	-	-1
Egenkapital 31. december 2016	1	95	0	3.480	0	3.575
KONCERN						
Egenkapital 1. januar 2015	1	76	28	3.944	5.201	9.250
Årets resultat	-	-	-	-355	-57	-412
Anden totalindkomst	-	20	12	-	-	31
Minoritetsandele - nettoafgang	-	-	-	-	-1.894	-1.894
Regulering pr. 1. januar 2016	-	-	-	-3	-	-3
Egenkapital 31. december 2015	1	96	40	3.586	3.250	6.972
Årets resultat	-	-	-	-154	79	-75
Anden totalindkomst	-	-2	8	-	-	6
Minoritetsandele - nettoafgang	-	-	-	-	-2.344	-2.344
Egenkapital 31. december 2016	1	94	48	3.432	985	4.559
Kapitalgrundlag					31.12.2016	31.12.2015
Egenkapital					3.575	3.722
Overskudskapital					4.458	4.196
Immaterielle anlægsaktiver i datterselskab					-152	-128
Kapitalgrundlag					7.882	7.790

GENERELT

Koncernens og moderselskabets årsrapport er aflagt i overensstemmelse med Lov om finansiel virksomhed samt Finanstilsynets bekendtgørelse om finansielle rapporter for forsikringselskaber og tværgående pensionskasser (regnskabsbekendtgørelsen).

Den anvendte regnskabspraksis er i forhold til årsrapporten for 2015 ændret på følgende områder

Hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter

Som en følge af implementering af Solvens II-reglerne er Finanstilsynets regnskabsbekendtgørelse ændret med virkning fra 1. januar 2016, sådan at hensættelserne i regnskabet opgøres efter samme principper, som anvendes i Solvens II. Ændringerne vedrører således primært regnskabsposten Hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter med effekt på tilhørende resultatposter.

Ændringer vedrørende opgørelse af hensættelser består i, at omskrivning til fripolice indregnes i de forventede fremtidige betalinger, samt i et ændret princip for beregning af risikotillæg, som samtidigt skifter benævnelse til risikomargen.

Herudover er der som en del af Solvens II-reglerne fastsat en ny rentekurve, som

skal anvendes i solvensopgørelsen fra 1. januar 2016, og denne rentekurve anvendes ligeledes i opgørelsen af livsforsikringshensættelserne til regnskabet.

Hensættelserne er nu opdelt i færre underposter på balancen, idet erstatningshensættelser og kollektivt bonuspotentialer udgår som særskilte balanceposter.

Særlige bonus-hensættelser (bonus-kapital) indgår ikke længere i Hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter, men flyttes til en ny regnskabspost benævnt Overskudskapital under "Ansvarlig lånekapital".

Ændringerne indregnes i balancen i overensstemmelse med den nye metode fra det tidligst mulige tidspunkt, dvs. 1. januar 2016. Sammenligningstal for 2015 og tidligere er ikke tilrettet, da dette ikke er praktisk muligt.

De samlede hensættelser vedrørende gennemsnitsrenteprodukter stiger som følge af de nævnte ændringer i anvendt regnskabspraksis med 3 mio. kr. pr. 1. januar 2016, og egenkapitalen falder tilsvarende.

Kollektivt bonuspotentialer stiger med 348 mio. kr., mens garanterede og ugaranterede ydelser samt individuelle bonuspotentialer for traditionel gennemsnitsrente falder med 345 mio. kr.

Øvrige balanceposter

Fra aktivposten Andre tilgodehavender er pr. 1. januar 2016 flyttet 2.136 mio. kr. til Investeringsaktiver, henholdsvis 1.738 mio. kr. til Obligationer og 398 mio. kr. til Indlån i kreditinstitutter samt 44 mio. kr. fra Gæld i forbindelse med direkte forsikring til Hensættelser til gennemsnitsrenteprodukter. Posterne stammer fra Sampensions pro rata andel af Forenede Gruppelivs regnskab. I balancen pr. 31. december 2016 indgår andel i investeringsaktiver vedrørende Forenede Gruppeliv med 2.097 mio. kr. samt ændring i Gæld i forbindelse med direkte forsikring med 34 mio. kr.

Feriepengeforpligtelse er flyttet fra passivposten Pensioner og lignende forpligtelser til Anden gæld. Beløbet udgør 41 mio. kr. ultimo 2015 og 47 mio. kr. ultimo 2016.

Repogæld er flyttet fra passivposten Anden gæld til Gæld til kreditinstitutter. Beløbet udgør 27.392 mio. kr. ultimo 2015 og 27.216 mio. kr. pr. 31. december 2016.

Ændringerne har hverken effekt på resultatopgørelse eller egenkapitalen.

I nedenstående tabel er vist ændringer fra balancen pr. 31. december 2015 til balancen pr. 1. januar 2016:

BALANCE KONCERN Mio. kr.	Balance 31.12.2015	Ændring bekendtgørelse	Øvrige ændringer	Balance 01.01.2016
Obligationer	85.439	-	1.738	87.177
Indlån i kreditinstitutioner	5.206	-	398	5.604
Investeringsaktiver, i alt	168.646	-	2.136	170.782
Andre tilgodehavender	2.392	-	-2.136	256
Tilgodehavender, i alt	2.560	-	-2.136	424
Aktiver, i alt	253.078	-	0	253.078
Overført overskud	3.589	-3	-	3.586
Egenkapital, i alt	6.975	-3	-	6.972
Overskudskapital	0	4.196	-	4.196
Ansvarlig lånekapital, i alt	0	4.196	-	4.196
Livsforsikringshensættelser, i alt /				
Hensættelser til gennemsnitsrenteprodukter	91.315	13.053	44	104.412
Erstatningshensættelser	390	-390	-	0
Kollektivt bonuspotentialer	12.660	-12.660	-	0
Bonuskapital	4.196	-4.196	-	0
Hensættelser til forsikrings- og investeringsaktiver, i alt	175.736	-4.193	44	171.587
Pensioner og lignende forpligtelser	41	-	-41	0
Hensatte forpligtelser, i alt	83	-	-41	42
Gæld i forbindelse med direkte forsikring	133	-	-44	89
Gæld til kreditinstitutioner	2.562	-	27.392	29.954
Anden gæld	67.486	-	-27.351	40.135
Gæld, i alt	70.184	-	-3	70.181
Pasiver, i alt	253.078	0	0	253.078

Udover ovennævnte ændringer er regnskabspraksis uændret i forhold til 2015.

Kontributionsprincip

De over for Finanstilsynet anmeldte regler for beregning og fordeling af resultatet mellem egenkapitalen, bonuskapitalen og de forsikrede er følgende:

Egenkapitalen og bonuskapitalen (kapitalgrundlaget) tildeles en forholds-mæssig andel af årets investeringsafkast fratrukket den del, der stammer fra renteaftækningsporteføljerne. Endvidere tildeles kapitalgrundlaget resultatet af Sampensions' forretning i Forenede Gruppeliv.

For de garanterede gennemsnitsrente-kontrakter tildeles kapitalgrundlaget en risikoforrentning på 0,5 % af kontraktens depotandele med en grundlagsrente på mindst 4,25 % plus 0,24 % af kontraktens depotandele med en grundlagsrente under 4,25 %. Kapitalgrundlaget tildeles ikke risikoforrentning for ugaranterede kontrakter samt i omkostnings- og risikogrupperne. De forsikrede tildeles resten, svarende til årets realiserede resultat, opgjort i henhold til bekendtgørelse om kontributionsprincippet minus den beregnede tildeling til kapitalgrundlaget. I det omfang, det ikke er muligt at indregne fuld risikoforrentning til kapitalgrundlaget i henhold til kontributionsbekendtgørelsen, reduceres beløbet uden mulighed for at indhente beløbet i efterfølgende år.

Generelt om indregning og måling

I resultatopgørelsen indregnes alle årets indtægter i takt med, at de indtjenes, og alle årets omkostninger i takt med, at de afholdes. Alle gevinster og tab, værdireguleringer, afskrivninger, nedskrivninger og tilbageførsel af beløb, der tidligere har været indregnet i resultatopgørelsen, indgår i resultatopgørelsen. Kursreguleringer som følge af omregning fra funktionel valuta til præsentationsvaluta indregnes dog i anden totalindkomst. Urealiserede opjusteringer på domicilejendomme indregnes ligeledes i anden totalindkomst. Beløb, der indregnes i anden totalindkomst, korrigeres for den skattemæssige effekt.

Aktiver indregnes i balancen, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele vil tilflyde selskabet, og aktivets værdi kan måles pålideligt. Forpligtelser indregnes i balancen, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele vil fragå selskabet, og forpligtelsens værdi kan måles pålideligt.

Finansielle instrumenter og afledte finansielle instrumenter indregnes på handelsdagen.

Der foretages ikke modregning af finansielle aktiver og finansielle forpligtelser med samme modpart, selv om Sampension har ret til det, idet afhængelse af aktivet og afviklingen af forpligtelsen ikke sker samtidigt.

Ved første indregning benyttes kostpris, som svarer til dagsværdi. Efterfølgende måles aktiver og forpligtelser generelt til dagsværdi. Dette er nærmere beskrevet under de enkelte regnskabsposter.

Ved indregning og måling tages hensyn til forudsigelige tab og risici, der fremkommer inden årsrapporten aflægges, og som be- eller afkræfter forhold, der eksisterede på balancedagen.

Som målev valuta anvendes danske kroner. Alle andre valutaer anses som fremmed valuta.

Usikkerhed ved indregning og måling

Ved udarbejdelse af årsregnskabet foretager ledelsen en række skøn og vurderinger om fremtidige forhold, som har indflydelse på den regnskabsmæssige værdi af aktiver og forpligtelser. De områder, hvor ledelsens skøn og vurderinger har den væsentligste effekt på koncern- og moderselskabsregnskabet, er hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter samt dagsværdi af illikvide aktiver som unoterede finansielle instrumenter og ejendomme mv.

Værdiansættelse af hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter er især påvirket af usikkerhed på den indregnede forventede fremtidige levetidstrend, der er fastlagt som Finanstilsynets benchmark.

Prissætningen af illikvide aktiver er omgærdet med større usikkerhed end mere likvide aktiver. Ud over usikkerhed knyttet til dagsværdi er der som omtalt under afsnittet om risikostyring en risiko knyttet til, at større salg af illikvide aktiver over en kort tidsperiode ikke kan ske til samme priser som mindre salg. Sampension er dog ikke i praksis udsat for nævneværdig risiko for at skulle sælge illikvide aktiver på ufordelagtige vilkår. Beholdningen af likvide aktiver overstiger langt de årlige betalingsforpligtelser.

Værdiansættelsen af kapitalandele ultimo året er baseret på oplysninger fra de relevante selskaber, fonde og forvaltere, som de forelå ved regnskabsudarbejdelsen. Disse oplysninger er i overvejende grad knyttet til underliggende værdiansættelser, der er udarbejdet tidligere end ultimo året. Derfor er der

usikkerhed knyttet til eventuelle ændringer i dagsværdier i den periode, som er forløbet fra grundlaget for de modtagne ureviderede oplysninger til udarbejdelse af nærværende årsrapport.

De anvendte skøn og vurderinger er baseret på forudsætninger, som ledelsen anser for forsvarlige, men som i sagens natur er usikre og uforudsigelige. Forudsætningerne kan være ufuldstændige, og uventede fremtidige begivenheder eller omstændigheder kan opstå.

Koncernforhold og konsolideringspraksis

Tilknyttede virksomheder indgår i konsolideringen. Koncernregnskabet er udarbejdet på grundlag af årsregnskaber eller anden rapportering for alle de selskaber, der indgår i konsolideringen, opgjort efter koncernens regnskabspraksis.

Konsolideringen er foretaget ved sammenlægning af ensartede regnskabsposter linje for linje og ved eliminerings af koncernmellemværender samt af koncerninterne indtægter og omkostninger.

Kapitalandele i tilknyttede virksomheder udlignes med moderselskabets andel af den tilknyttede virksomheds regnskabsmæssige indre værdi opgjort ved årets udgang.

Nyerhvervede eller afhændede tilknyttede virksomheder indregnes i koncernregnskabet fra overtagelsestidspunktet henholdsvis indtil afhændelsestidspunktet.

Minoritetsaktionærer

Kapitalandele i tilknyttede virksomheder, som ikke er 100 % ejede af koncernen, indarbejdes fuldt ud i koncernregnskabet. Minoritetsaktionærernes andele vises på separate linjer i tilknytning til resultatopgørelsen og som en del af egenkapitalen.

Koncerninterne transaktioner

Koncerninterne transaktioner foretages på et skriftligt grundlag og afregnes på markedsbaserede vilkår.

RESULTATOPGØRELSE

Forsikringsteknisk resultat

Præmier f.e.r.

Præmieindtægten vedrører forsikringskontrakter og investeringskontrakter med ret til bonus, som er oprettet i forbindelse med et ansættelsesforhold, samt genforsikringskontrakter vedrørende kommunernes forpligtelser overfor tjenestemænd. Præmieindtægten omfatter årets

forfaldne bruttopræmier og indskud. Indtægten er fratrukket arbejdsmarkedsbidrag og genforsikringspræmier.

Forenede Gruppeliv

Sampensions gruppelivsforsikringer administreres i Forenede Gruppeliv (FG). FG's årsrapport er pro rata indarbejdet i årsrapporten på de relevante regnskabsposter.

I regnskabsposten Præmier f.e.r. indgår Sampensions andel af bruttopræmierne. I posten Forsikringsydelse f.e.r. indgår Sampensions andel af udbetalte ydelser samt gruppelivsbonus udbetalt til ejerselskaberne. Gruppelivsbonus er risikooverskud efter dækning af udgifter til administration, katastroferisici mv.

Investeringsafkast

Indtægter fra kapitalandele i tilknyttede og associerede virksomheder

Indtægter fra kapitalandele i tilknyttede og associerede virksomheder indeholder selskabets forholdsmæssige andel af det samlede resultat efter skat opgjort efter koncernens regnskabspraksis.

I koncernregnskabet indregnes tilknyttede virksomheder fuldt ud, og minoritetsinteresser vises på separate linjer i tilknytning til resultatopgørelsen og som en del af egenkapitalen.

Indtægter af investeringsejendomme og energianlæg

Posten indeholder resultat af drift af investeringer i ejendomme og energianlæg efter fradrag af omkostninger til administration, men før fradrag af prioritetsrenter.

Renteindtægter og udbytter m.v.

Posten indeholder årets renter fra finansielle investeringsaktiver og likvide beholdninger, indeksregulering af indeksobligationer og modtagne udbytter af kapitalandele, herunder aktier og investeringsfonde. Herudover indgår renteindtægter fra udlån til tilknyttede virksomheder.

Kursreguleringer

Posten omfatter realiserede og urealiserede nettogevinster/-tab på investeringsaktiver, herunder valutakursreguleringer, bortset fra gevinster og tab vedrørende tilknyttede og associerede virksomheder.

Valutakursreguleringen indeholder værdiregulering, der kan henføres til valutakursforskelle ved omregning til danske kroner.

Aktiver og passiver i fremmed valuta, herunder aktiver og passiver i udenlandske tilknyttede virksomheder, omregnes til danske kroner efter lukkekursen på balancedagen. Transaktioner i året omregnes til transaktionsdagens valutakurs, og såvel realiserede som urealiserede valutakursgevinster og kurstab indregnes i resultatopgørelsen. Resultat i tilknyttede virksomheder omregnes efter gennemsnitskurser. Valutakursreguleringer som følge af omregning fra funktionel valuta til præsentationsvaluta indregnes i anden totalindkomst.

Renteudgifter

Posten renteudgifter indeholder primært årets prioritetsrenter.

Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed

Posten indeholder vederlag for administration, depotgebyrer, etableringsomkostninger og performance fees vedrørende fonde, samt handelsomkostninger vedrørende værdipapirhandel.

Omkostninger vedrørende fonde mv. indgår i posten i det omfang, der er modtaget oplysninger herom.

Pensionsafkastskat

Posten pensionsafkastskat indeholder både individuel og ufordelt pensionsafkastskat.

Den individuelle pensionsafkastskat beregnes ud fra det afkast, der tilskrives kundernes depoter, idet der dog tages højde for eventuel friholdt værdi.

Den ufordelte pensionsafkastskat beregnes med udgangspunkt i forskellen mellem kundernes andel af årets investeringsafkast og afkast, som er tilskrevet kundernes depoter, idet der dog tages højde for eventuel friholdt værdi.

Årets pensionsafkastskat indregnes i resultatopgørelsen med den del, der kan henføres til årets resultat, og på anden totalindkomst med den del, der kan henføres til posteringer, der indgår her.

Forsikringsydelse f.e.r.

Forsikringsydelse f.e.r. indeholder udbetalte ydelser for direkte og indirekte forsikring efter fradrag for modtaget genforsikringsdækning. Forsikringsydelse indeholder tillige kontant udbetalt gruppelivsbonus.

Ændring i hensættelser f.e.r.

Posten omfatter årets ændring af hensættelser vedrørende både gennemsnitsrenteprodukter og markedsrenteprodukter.

Ændring i overskudskapital

Posten omfatter årets henlæggelse ved overførsel fra egenkapitalen til individuelle særlige bonushensættelser (bonuskapital), udbetaling af bonuskapital til kunder samt bonuskapitalens andel af investeringsafkast samt risikoforrentning, jf. kontributionsprincippet, med fradrag af pensionsafkastskat.

Forsikringsmæssige driftsomkostninger f.e.r.

Forsikringsmæssige driftsomkostninger i moderselskabet omfatter et administrationshonorar i henhold til administrationsaftale med datterselskabet Sampension Administrationsselskab A/S samt direkte afholdte omkostninger. Administrationsomkostningerne er opdelt på forsikringsvirksomhed og investeringsvirksomhed. Administrationsomkostninger indeholder årets afskrivninger på materielle og immaterielle anlægsaktiver.

Overført investeringsafkast

Det forsikringstekniske resultat er fratrukket overført investeringsafkast, der udgør egenkapitalens investeringsafkast.

Andre indtægter

Andre indtægter omfatter indtægter fra administration for andre selskaber samt andre indtægter, der ikke kan henføres til selskabets forsikringsvirksomhed.

Andre omkostninger

Andre omkostninger omfatter omkostninger i forbindelse med administration af andre selskaber samt andre omkostninger, der ikke kan henføres til selskabets forsikringsvirksomhed.

Skat

Sampension KP Livsforsikring A/S fungerer som administrationselskab i relation til afregning af selskabsskat over for myndighederne.

Selskabet er sambeskattet med de danske datterselskaber, hvor selskabet har haft bestemmende indflydelse i året. Der foretages fuld koncernintern fordeling af skat, således at selskabet skal betale for anvendelse af eventuelle negative skattepligtige indkomster fra de sambeskattede selskaber, ligesom selskabet modtager refusion for de sambeskattede selskabers anvendelse af eventuelt skattemæssigt underskud i selskabet. Betaling henholdsvis refusion svarer til værdien af det anvendte skattemæssige underskud. Indkomster i 100 % ejede ejendomsdatterselskaber anses i skattemæssig henseende for indtjente af Sampension KP Livsforsikring A/S. Den samlede selskabsskat af de danske

datterselskabers nationale beskatningsgrundlag indregnes og betales af Sampension KP Livsforsikring A/S.

Indkomstskat vedrørende enheder, der ikke er omfattet af national sambeskatning, indgår med skat beregnet på grundlag af skattereglerne i de respektive lande.

Skat af årets resultat omfatter såvel beregnet skat af årets skattepligtige indkomst som regulering af udskudt skat. Aktuel skat er beregnet med udgangspunkt i årets resultat før skat, korrigeret for ikke skattepligtige indtægter og ikke fradragsberettigede omkostninger. Årets skat indregnes i resultatopgørelsen med den del, der kan henføres til årets resultat, og på anden totalindkomst med den del, der kan henføres til poster, der indgår her.

De sambeskattede selskaber indgår i a conto skatteordningen. Sampension KP Livsforsikring A/S hæfter som administrationselskab solidarisk med de sambeskattede selskaber for den del af indkomstskatten, a conto skatten og restskatten samt tillæg og renter, der vedrører det enkelte selskab.

Anden totalindkomst

Anden totalindkomst anføres separat i forlængelse af resultatopgørelsen. I Anden totalindkomst indgår poster, som føres direkte på egenkapitalen via Anden totalindkomst.

Minoritetsaktionærers andel

I tilknytning til resultatopgørelsen og anden totalindkomst angives den del af det samlede totale resultat, som svarer til minoritetsaktionærernes andel af resultatet.

BALANCE

Immaterielle aktiver

It-udviklingsprojekter, der er klart definerede og identificerbare, og hvor den tekniske udnyttelsesgrad, tilstrækkelige ressourcer og en potentiel fremtidig udviklingsmulighed i virksomheden kan påvises, og hvor det er hensigten at anvende projektet, indregnes som immaterielle anlægsaktiver, såfremt der er sikkerhed for, at kapitalværdien af den fremtidige indtjening kan dække administrationsomkostninger samt selve udviklingsomkostningerne.

It-udviklingsprojekter måles ved indregning til kostpris. Kostprisen omfatter anskaffelsesprisen samt omkostninger direkte tilknyttet anskaffelsen indtil det tidspunkt, hvor aktivet er klar til at blive taget i brug. Kostprisen tillægges omkost-

ninger til materialer, komponenter, underleverandører, eget direkte lønforbrug samt indirekte udviklingsomkostninger.

Udviklingsomkostninger, der ikke opfylder kriterierne for indregning i balancen, indregnes som omkostninger i resultatopgørelsen i takt med, at omkostningerne afholdes.

Aktiverede udviklingsomkostninger måles til kostpris med fradrag af akkumulerede af- og nedskrivninger eller til genindvindingsværdien, såfremt den er lavere.

Aktiverede udviklingsomkostninger afskrives fra tidspunktet for færdiggørelsen lineært over den periode, hvori det forventes at frembringe økonomiske fordele. Afskrivningsperioden udgør dog maksimalt 10 år.

Materielle aktiver

Driftsmidler

Driftsmidler måles til kostpris med fradrag af akkumulerede af- og nedskrivninger.

Kostprisen omfatter anskaffelsesprisen samt omkostninger direkte tilknyttet anskaffelsen indtil det tidspunkt, hvor aktivet er klar til at blive taget i brug.

Afskrivninger på inventar og it-anlæg foretages lineært over 2-10 år. En eventuel scrapværdi fastsættes ud fra en skønnet salgspris på det forventede afhændelses- eller udskiftnings tidspunkt.

Afskrivning på biler foretages lineært over 4 år, idet der forudsættes en scrapværdi på 30 % af anskaffelsesværdien.

Koncernen har alene operationel leasing. Ydelser i forbindelse med operationel leasing og øvrige lejeaftaler indregnes i resultatopgørelsen over kontraktens løbetid. De samlede forpligtelser vedrørende leasing- og lejeaftaler oplyses under noten vedrørende eventualforpligtelser.

Domicilejendomme

Koncernens domicilejendom er den kontorejendom, som benyttes af Sampension Administrationselskab A/S. Domicilejendommen måles til omvurderet værdi med fradrag af akkumulerede afskrivninger og nedskrivninger som følge af værdiforringelser. Den omvurderede værdi opgøres efter DCF-metoden (Discounted cash flow) på grundlag af ejendommens forventede indtægter og omkostninger for en 10 årig budgetperiode. Stigninger i omvurderet værdi indregnes i anden totalindkomst med mindre stigningen

modsvarende en værdinedgang, der tidligere er indregnet i resultatopgørelsen. Fald i omvurderet værdi indregnes i resultatopgørelsen med mindre faldet modsvarende en stigning, der tidligere er indregnet i anden totalindkomst. Afskrivninger indregnes i resultatopgørelsen.

Afskrivning på domicilejendommen foretages lineært over 40 år, idet der forudsættes en scrapværdi på 75 % af anskaffelsesværdien.

Investeringsaktiver

Investeringsejendomme

Danske og udenlandske investerings-ejendomme måles til en beregnet dagsværdi i henhold til Finanstilsynets bekendtgørelse. Dagsværdien opgøres efter DCF-metoden (Discounted cash flow) på grundlag af den enkelte ejendoms forventede indtægter og omkostninger for en 10 årig budgetperiode.

Ved køb og salg af ejendomme sker tilgangen respektive afgang ved aftalens indgåelse.

Investeringer i energianlæg

Danske og udenlandske energianlæg måles til en beregnet dagsværdi efter DCF-metoden på grundlag af forventede indtægter og omkostninger set over anlæggets forventede levetid, som udgør 25 år. Ændring i dagsværdi indgår i kursreguleringer på resultatopgørelsen.

Ved køb og salg af energianlæg sker tilgangen respektive afgang ved aftalens indgåelse.

Kapitalandele i tilknyttede virksomheder

Virksomheder, hvor Sampension KP Livsforsikring A/S har bestemmende indflydelse, indgår som tilknyttede virksomheder. Som udgangspunkt anses virksomheder, hvor koncernen besidder mere end 50 % af stemmerettighederne, som tilknyttede virksomheder. Det afgørende er dog, hvorvidt der er tale om reel indflydelse, og dette vurderes for de enkelte virksomheder ud fra muligheden for at påvirke aktiviteter, ledelsesstruktur, økonomiske dispositioner og risikoforhold.

Kapitalandele i tilknyttede virksomheder måles til den forholdsmæssige andel af den regnskabsmæssige indre værdi i henhold til virksomhedernes senest aflagte årsrapport eller anden rapportering, opgjort efter koncernens regnskabspraksis.

Kapitalandele i tilknyttede virksomheder, som ikke er 100 % ejede af Sampension KP Livsforsikring A/S, indarbejdes fuldt ud i koncernregnskabet. Minoritetsinteresser vises på separate linjer i tilknytning til resultatopgørelsen og som en del af egenkapitalen.

Udlån til tilknyttede virksomheder

Koncerninterne lån ydes på markedsvilkår og i henhold til skriftlige aftaler. Koncerninterne lån måles til en skønnet dagsværdi på balancedagen.

Kapitalandele i associerede virksomheder

Virksomheder, hvor Sampension koncernen har betydelig men ikke bestemte indflydelse, indgår som associerede virksomheder. Som udgangspunkt anses virksomheder, hvor koncernen besidder mellem 20 % og 50 % af stemmetighederne som associerede virksomheder. Det afgørende er dog, hvorvidt der er tale om reel indflydelse, og dette vurderes for de enkelte virksomheder ud fra muligheden for at påvirke aktiviteter, ledelsesstruktur, økonomiske dispositioner og risikoforhold.

Kapitalandele i associerede virksomheder måles til den forholdsmæssige andel af den regnskabsmæssige indre værdi i henhold til virksomhedernes senest aflagte årsrapport eller såfremt, der eksisterer et senere perioderegnskab, benyttes dette. Derudover tages højde for efterfølgende kapitaludvidelser, kapitalnedsættelser eller udbytte indtil statutidspunktet.

Udlån til associerede virksomheder

Udlån til associerede virksomheder ydes på markedsvilkår og i henhold til skriftlige aftaler. Udlån måles til en skønnet dagsværdi på balancedagen. Værdireguleringer føres i resultatopgørelsen under kursreguleringer.

Kapitalandele og investeringsforeningsandele

Børsnoterede kapitalandele og investeringsforeningsandele måles til dagsværdi på balancedagen (lukkekursen). Unoterede kapitalandele og investeringsforeningsandele måles til en skønnet dagsværdi.

Obligationer

Børsnoterede obligationer måles til dagsværdi på balancedagen (lukkekursen) eller, hvis en sådan ikke foreligger, en anden offentliggjort kurs, der bedst svarer hertil. For børsnoterede obligationer, der ikke har været genstand for handel gennem

en periode, indhentes konkrete kurser i pengeinstitutter, eller fastsættes en dagsværdi ved brug af generelt accepterede værdiansættelsesmetoder, der inddrager skøn over relevante markedsforskel og risiko for tab. Unoterede obligationer måles til en skønnet dagsværdi ved brug af generelt accepterede værdiansættelsesmetoder. Dagsværdi af udtrukne obligationer måles til nutidsværdi.

Pantesikrede udlån

Pantesikrede udlån måles til dagsværdi på balancedagen. Værdireguleringer føres i resultatopgørelsen under kursreguleringer.

Afledte finansielle instrumenter

Afledte finansielle instrumenter måles til dagsværdi på balancedagen. Værdireguleringer føres i resultatopgørelsen under kursreguleringer.

Indlån i kreditinstitutter

Indlån i kreditinstitutter er aftaleindskud i kreditinstitutter og måles til dagsværdi.

Investeringsaktiver tilknyttet markedsrenteprodukter

Investeringsaktiver tilknyttet markedsrenteprodukter måles efter samme praksis som beskrevet for selskabets investeringsaktiver ovenfor og specificeres i en note til balanceposten.

Tilgodehavender

Tilgodehavender måles til pålydende værdi med fradrag af nedskrivninger til imødegåelse af tab. Nedskrivning til imødegåelse af tab opgøres på grundlag af en individuel vurdering af de enkelte tilgodehavender.

Andre aktiver

Aktuelle skatteaktiver

Aktuelle skatteaktiver vedrører betalt aktionskat og måles til pålydende værdi.

Udskudte skatteaktiver

Udskudt skat indregnes ud fra midlertidige forskelle mellem de regnskabsmæssige og de skattemæssige værdier af aktiver og forpligtelser. Udskudte skatteaktiver, herunder skatteværdien af fremførbare skattemæssige underskud, måles efter gældende skatteregler og med den skattesats, der forventes at være gældende, når den udskudte skat forventes anvendt, enten ved udligning i skat af fremtidig indkomst eller ved modregning i udskudte skatteforpligtelser. Udskudte skatteaktiver vedrørende udnyttede skattemæssige underskud indregnes i det omfang det er sandsynligt,

at sådanne underskud kan udnyttes ved modregning i overskud i efterfølgende år.

Likvide beholdninger

Likvide beholdninger består af indlån i kreditinstitutter. Likvide beholdninger måles til dagsværdi.

Øvrige

Øvrige består bl.a. af bonusreguleringskonti for gruppeordninger.

Periodeafgrænsningsposter

Periodeafgrænsningsposter indregnet under aktiver omfatter tilgodehavende renter og optjent leje samt afholdte omkostninger vedrørende efterfølgende regnskabsår. Periodeafgrænsningsposter måles til amortiseret kostpris, hvilket sædvanligvis svarer til nominel værdi.

Egenkapital

Andre henlæggelser

Andre henlæggelser omfatter valuta-kursreguleringer som følge af omregning fra funktionel valuta til præsentationsvaluta og urealiserede værdireguleringer vedrørende domicilejendommen. Der korrigeres for skat.

Minoritetsaktionærens andel

Posten omfatter minoritetsaktionærens andel af egenkapitalen.

Ansvarlig lånekapital

Overskudskapital

I overskudskapital indgår individuelle særlige bonusansættelser (bonuskapital). Bonuskapital forrentes som egenkapitalen og indgår i kapitalgrundlaget til dækning af solvenskapitalkrav.

Hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter

Hensættelser til gennemsnitsrenteprodukter

Gennemsnitsrenteprodukter omfatter forsikringskontrakter, investeringskontrakter med ret til bonus samt genforsikringskontrakter. Forsikringskontrakter samt investeringskontrakter med ret til bonus er direkte forsikring, mens genforsikringskontrakter er indirekte forsikring.

Hensættelserne opgøres til markedsværdi i henhold til principper anmeldt til Finanstilsynet. Ved opgørelse af hensættelserne anvendes den risikofri rentekurve med volatilitetsjustering, som offentliggøres af EIOPA i henhold til Solvens II direktivet, eller en rentekurve, der ikke afviger væsentligt herfra. Ved opgørelsen anvendes

endvidere forudsætninger om dødelighed, invalidehyppighed, omskrivning til fripolice, tilbagekøb og pensionsringstidspunkt fastlagt ud fra selskabets erfaringer og et skøn for forventede fremtidige levetidsforbedringer, der er fastlagt som Finanstilsynets benchmark.

Garanterede ordninger – direkte og indirekte forsikring

Garanterede ydelser omfatter forpligtelser til at betale ydelser på den del af bestanden, der er omfattet af en ydelsesgaranti. Garanterede ydelser opgøres som nutidsværdien af de ydelser, der er garanteret forsikringen, med tillæg af nutidsværdien af den forventede fremtidige udgift til administration af forsikringen og med fradrag af nutidsværdien af aftalte fremtidige præmier.

Ugaranterede ordninger – direkte forsikring

Bonuspotentiale på ugaranterede ydelser omfatter selskabets direkte tegnede ordninger med et gennemsnitsrenteprodukt uden ydelsesgaranti og opgøres som værdien af de aftalte ydelser.

Værdien fastsættes efter samme metode, som anvendes for de garanterede ydelser.

Individuelt bonuspotentiale

Individuelt bonuspotentiale omfatter forpligtelser til at yde bonus. Individuelt bonuspotentiale opgøres som værdien af forsikringstagernes opsparring med fradrag af de garanterede ydelser eller bonuspotentiale på ugaranterede ydelser. Forsikringstagernes andel af et fald i aktivernes værdi indregnes primært ved at nedbringe kollektivt bonuspotentiale, jf. nedenfor. Hvis kollektivt bonuspotentiale ikke kan absorbere faldet i aktivernes værdi, reduceres individuelt bonuspotentiale i henhold til selskabets anmeldte regler for overskudsfordeling.

Kollektivt bonuspotentiale

Kollektivt bonuspotentiale omfatter forsikringstagernes andel af realiserede resultater, der endnu ikke er tilskrevet den enkelte forsikring ifølge kontributionsprincippet.

Gruppelivsforsikring

Hensættelser vedrørende gruppelivsforsikring omfatter Sampensions andel af hensættelser i Forenede Gruppeliv. Værdien opgøres efter samme metode, som anvendes for øvrige gennemsnitsrente produkter.

Fortjenstmargen

Fortjenstmargen består af nutidsværdien af den forventede fremtidige fortjene-

ste i de resterende kontraktperioder for forsikringskontrakterne, som selskabet har indgået vedrørende livsforsikringsvirksomheden.

Risikomargen

Hensættelserne for bestanden af garanterede ordninger og ugaranteret direkte forsikring tillægges en risikomargen. Risikomargen er det beløb, som forventes at skulle betales til en anden forsikringsvirksomhed for at overtage risikoen for, at omkostningerne ved at afvikle bestanden af forsikrings- og investeringskontrakter afviger fra den opgjorte nutidsværdi af de forventede betalingsstrømme. Risikomargen beregnes efter Cost of Capital-metoden.

Ugaranterede ordninger – indirekte forsikring

Hensættelserne for indirekte tegnede ordninger uden ydelsesgaranti opgøres som summen af depoterne hørende til arbejdsgivere, som har valgt denne genforsikringsmodel. Såfremt de ufordelte midler for disse ordninger bliver negative, reduceres hensættelserne med et tilsvarende beløb.

Hensættelser til markedsrenteprodukter

Hensættelser til markedsrenteprodukter opgøres til markedsværdien af de modsvarende aktiver.

Hensatte forpligtelser

Hensatte forpligtelser indregnes, når selskabet som følge af en begivenhed indtruffet senest på balancedagen har en retslig eller faktisk forpligtelse, og det er sandsynligt, at der må afgives økonomiske fordele for at indfri forpligtelsen.

Udskudte skatteforpligtelser

Udskudt skat indregnes ud fra midlertidige forskelle mellem de regnskabsmæssige og de skattemæssige værdier af aktiver og forpligtelser. Udskudte skatteforpligtelser måles efter gældende skatteregler og med den skattesats, der forventes at være gældende, når den udskudte skat forventes udløst som aktuel skat.

Andre hensættelser

Lovpligtige hensættelser i henhold til leje- og boligreguleringslov afsættes i balancen og udgiftsføres i resultatopgørelsen. Årets faktisk afholdte omkostninger posteres direkte på de i balancen optagne hensættelseskonti, og eventuelt merforbrug indgår i resultatopgørelsen.

Gæld

Gæld til kreditinstitutter

Gæld til kreditinstitutter omfatter blandt andet gæld vedrørende repoforretninger. Repoforretninger, som er solgte værdipapirer, hvor der samtidig med salget er indgået aftale om tilbagekøb, indregnes i balancen, som om værdipapirerne fortsat var en del af beholdningen. Det modtagne vederlag indregnes som gæld til kreditinstitutter og måles til dagsværdi.

Gæld til kreditinstitutter vedrørende investeringer i ejendomme og energianlæg indregnes ved låneoptagelsen til det modtagne provenu med fradrag af afholdte transaktionsomkostninger. I efterfølgende perioder måles de finansielle forpligtelser til dagsværdi. Værdireguleringen indgår i resultatopgørelsen.

Andre gældsforpligtelser

Andre gældsforpligtelser, der blandt andet omfatter gæld i forbindelse med direkte forsikring, modtagne deposita, aktuelle skatteforpligtelser og gæld til tilknyttede og associerede virksomheder, måles til amortiseret kostpris, hvilket sædvanligvis svarer til nominel værdi.

Anden gæld

Anden gæld, der omfatter gæld vedrørende obligationskøb som følge af handler med lang valør samt afledte finansielle instrumenter, måles til dagsværdi.

Posten indeholder også feriepengeforpligtelser samt andre hensatte personaleforpligtelser. Forpligtelserne måles til amortiseret kostpris, hvilket sædvanligvis svarer til nominel værdi. Hvis forventet forfaldstid er ud over et år fra balancedagen, tilbagediskonteres til nutidsværdi.

Periodeafgrænsningsposter

Under periodeafgrænsningsposter indregnes under passiver modtagne betalinger vedrørende indtægter i efterfølgende regnskabsår. Periodeafgrænsningsposter måles til amortiseret kostpris, hvilket sædvanligvis svarer til nominel værdi.

Hoved- og nøgletal

Selskabets hoved- og nøgletal udarbejdes efter reglerne i bekendtgørelse om finansielle rapporter for forsikringsselskaber og tværgående pensionskasser. Der udarbejdes ikke nøgletal for koncernen, da denne kun omfatter ét livsforsikrings selskab.

Noter til regnskabet

Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
	2016	2015	2016	2015
1	Bruttopræmier			
Præmier	4.497	4.351	4.497	4.351
Gruppelivskontrakter	2.371	2.291	2.371	2.291
Indskud	1.242	1.253	1.242	1.253
Præmier, direkte forsikring	8.110	7.895	8.110	7.895
Præmier, indirekte forsikring	908	702	908	702
Bruttopræmier, i alt	9.017	8.597	9.017	8.597
Præmien for direkte forsikring kan fordeles således:				
Forsikringer tegnet i ansættelsesforhold	5.739	5.604	5.739	5.604
Gruppelivsforsikringer	2.371	2.291	2.371	2.291
I alt	8.110	7.895	8.110	7.895
Forsikringer med bonusordning	3.011	3.006	3.011	3.006
Markedsrenteprodukter	5.098	4.889	5.098	4.889
I alt	8.110	7.895	8.110	7.895
Præmien fordelt efter forsikringstagers bopæl:				
Danmark	8.077	7.866	8.077	7.866
Andre EU-lande	30	26	30	26
Øvrige lande	2	2	2	2
I alt	8.110	7.895	8.110	7.895
Antal forsikrede, hvor forsikrings- og investeringskontrakter er tegnet som led i ansættelsesforhold (i tusinde)	272	267	272	267
Heraf antal forsikrede med unit-linked kontrakter (i tusinde)	176	168	176	168
Antal gruppelivsforsikringer (i tusinde)	717	721	717	721
2	Renteindtægter og udbytter mv.			
Udbytte af kapitalandele	1.489	1.502	348	307
Udbytte af investeringsforeningsandele	6	3	6	3
Renter af obligationer	2.936	2.827	2.330	2.361
Renter af pantsikrede udlån	14	3	14	3
Renter fra tilknyttede virksomheder	-	-	38	48
Øvrige renteindtægter	74	5	51	1
Indeksregulering	15	25	15	25
Renteafdækningsinstrumenter	7.199	1.575	7.199	1.582
Renteindtægter og udbytter mv., i alt	11.734	5.940	10.000	4.331
3	Kursreguleringer			
Investeringsejendomme og energianlæg	165	605	0	0
Kapitalandele	4.066	4.122	493	897
Investeringsforeningsandele	65	-23	65	-23
Obligationer	2.556	544	2.661	594
Pantsikrede udlån	5	0	5	0
Afledte finansielle instrumenter	136	-8.382	114	-8.372
Indlån i kreditinstitutter	245	134	250	108
Øvrigt	27	-529	9	-554
Kursreguleringer, i alt	7.265	-3.528	3.596	-7.349

Noter til regnskabet (fortsat)

Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
	2016	2015	2016	2015
4 Administrationsomkostninger				
I administrationsomkostninger ifm. forsikrings- og investeringsvirksomhed indgår følgende personaleudgifter:				
Løn	-176	-165	-2	-2
Pension	-30	-29	0	0
Andre udgifter til social sikring	-1	0	0	0
Lønsumsafgift mv.	-23	-21	0	0
Personaleudgifter, i alt	-230	-216	-2	-2
Gennemsnitlig antal heltidsbeskæftigede	253	245	5	3

	KONCERN 2016			KONCERN 2015		
	Antal personer	Optjent fast løn inkl. pension	Variabel løn	Antal personer	Optjent fast løn inkl. pension	Variabel løn
Direktion	1			1		
Hasse Jørgensen		5,54	-		5,30	-
Bestyrelse	14			16		
Anker Boye		0,29	-		0,28	-
Kim Simonsen		0,20	-		0,19	-
Rita Bundgaard		0,16	-		0,16	-
Anne Louise Eberhard (indtrådt 10.04.2015)		0,12	-		0,09	-
Ulrikke Ekelund (udtrådt 10.04.2015)		-	-		0,04	-
Claus Jensen (udtrådt 10.04.2015)		-	-		0,04	-
Henrik Kjærgaard (indtrådt 10.04.2015)		0,12	-		0,09	-
Torben Nielsen		0,20	-		0,20	-
Bodil Otto		0,12	-		0,12	-
Johnny Søtrup		0,17	-		0,17	-
H. C. Østerby		0,12	-		0,12	-
Christian Dorow		0,12	-		0,12	-
John Helle		0,12	-		0,12	-
Bjørn Kroghsbo		0,12	-		0,12	-
Morten Lundsgaard		0,12	-		0,12	-
Majbritt Pedersen		0,12	-		0,12	-
Ansatte, hvis aktiviteter har væsentlig indflydelse på virksomhedens risikoprofil	3	8,08	*)	3	7,43	*)

*) Oplysninger om variabel løn, herunder oplysning om fordeling af variabel løn på tildelte, udbetalte og udskudte dele samt om fordeling på kontanter og efterstillet gæld er udeladt, da det ville medføre oplysning om enkeltpersoners individuelle løn.

Der er ikke fastsat særlige incitamentsprogrammer for ledelsen eller udbetalt variabel løn til ledelsen, og der er heller ikke pensionsforpligtelser udover løbende pensionsbidrag, som indgår i ovennævnte omkostninger.

Der er ikke tildelt eller udbetalt nyansættelses- eller fratrædelsesgodtgørelser til direktion, bestyrelse eller ansatte, hvis aktiviteter har væsentlig indflydelse på virksomhedens risikoprofil.

I henhold til "Bekendtgørelse om lønpolitik samt oplysningsforpligtelser om aflønning i finansielle virksomheder og finansielle holdingvirksomheder" er der offentliggjort en række oplysninger vedrørende lønpolitik mv. Disse oplysninger fremgår af selskabets hjemmeside www.sampension.dk/lonpolitik.

Note 4 fortsat

Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
	2016	2015	2016	2015
Samlet honorar til generalforsamlingsvalgte revisorer				
PricewaterhouseCoopers, Statsautoriseret Revisionspartnerselskab				
Lovpligtig revision af årsregnskabet	2,27	1,64	0,42	0,48
Andre erklæringsopgaver med sikkerhed	0,12	0,12	0,12	0,12
Skatterådgivning	0,69	0,65	0,10	0,10
Andre ydelser	7,36	0,59	0,00	0,22
	10,44	3,00	0,64	0,92
Ud over de nævnte honorarer er der afholdt udgifter til koncernens interne revision.				
5 Udbetalte ydelser				
Forsikringssummer ved død	-306	-335	-306	-335
Forsikringssummer ved kritisk sygdom	-246	-221	-246	-221
Forsikringssummer ved invaliditet	-58	-63	-58	-63
Forsikringssummer ved udløb	-86	-148	-86	-148
Pensions- og renteydelser	-2.613	-2.416	-2.613	-2.416
Tilbagekøb mv.	-1.457	-1.011	-1.457	-1.011
Kontant udbetalte bonusbeløb	-1.635	-1.442	-1.635	-1.442
Ydelser, direkte forsikring	-6.401	-5.635	-6.401	-5.635
Ydelser, indirekte forsikring	-1.699	-1.581	-1.699	-1.581
Udbetalte ydelser, i alt	-8.100	-7.216	-8.100	-7.216
6 Skat				
Aktuel skat	-37	-34	-13	-12
Ændring af udskudt skat, ordinær	45	4	40	-7
Regulering vedrørende tidligere år, aktuel skat	7	-13	7	-20
Regulering vedrørende tidligere år, udskudt skat	5	-66	8	-66
Anden betalt skat mv.	-78	-257	0	0
Nedskrivning af udskudt skatteaktiv	-42	78	-42	78
Skat resultatopgørelse, i alt	-102	-288	-1	-27
Skat af poster under anden totalindkomst				
Domicilejendom, værdiregulering	-2	-4	-	-
Valutakursforskelle, udenlandske virksomheder	-309	-130	-309	-130
Pensionsafkastskat	35	14	35	14
Ændring i kollektivt bonuspotentiale	274	112	274	112
Skat, anden totalindkomst	-2	-8	0	-4
Skatteafstemning				
Resultat før skat	26	-124	-145	-316
Anden totalindkomst før skat	9	39	-1	24
Beregnet skat, 22,0 % (23,5 % i 2015)	-8	20	32	69
Ikke skattepligtige indtægter og ikke fradragsberettigede udgifter mv.	13	-58	-5	-91
Andet	-78	-257	0	0
Regulering vedrørende tidligere år	11	-79	14	-87
Nedskrivning af udskudt skatteaktiv	-42	78	-42	78
	-104	-296	-1	-31

Noter til regnskabet (fortsat)

Note 6 fortsat

Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
	2016	2015	2016	2015
Udskudte skatteaktiver				
Grunde og bygninger	-66	-39	-8	-6
Energianlæg	-71	0	0	0
It-aktiver	33	23	0	0
Andet	6	2	0	0
Skattemæssigt underskud	1.033	985	1.023	979
Nedskrivning af udskudt skatteaktiv	-1.016	-974	-1.016	-974
Hensættelser til skatter, i alt	-81	-2	0	0
Heraf udskudt skatteaktiv	56	37	0	0
Heraf udskudt skatteforpligtelse	-137	-39	0	0
7 Driftsmidler				
Kostpris pr. 1. januar	28	29	0	0
Tilgang i årets løb, herunder forbedringer	1	0	0	0
Afgang i årets løb	0	0	0	0
Kostpris pr. 31. december	29	28	0	0
Ned- og afskrivninger pr. 1. januar	-24	-24	0	0
Årets afskrivninger	0	0	0	0
Tilbageførte afskrivninger	0	0	0	0
Ned- og afskrivninger pr. 31. december	-24	-24	0	0
Bogført værdi pr. 31. december	5	4	0	0
8 Domicilejendom				
Anskaffelsessum pr. 1. januar	287	287	0	0
Anskaffelsessum pr. 31. december	287	287	0	0
Opskrivninger pr. 1. januar	52	36	0	0
Årets opskrivninger indregnet i anden totalindkomst	10	15	0	0
Tilbageførte opskrivninger	0	0	0	0
Opskrivninger pr. 31. december	62	52	0	0
Afskrivninger pr. 1. januar	-22	-20	0	0
Årets afskrivninger	-2	-2	0	0
Afskrivninger pr. 31. december	-24	-22	0	0
Omvurderet værdi pr. 31. december	325	316	0	0
Dagsværdi indgår i posten Domicilejendom	152	152	0	0
Dagsværdi indgår i posten Investeringsaktiver tilknyttet unit-linked kontrakter, jf. note 11	173	164	0	0
Der er indhentet vurderingserklæringer fra eksterne eksperter.				
Afkastprocent benyttet ved fastsættelse af ejendommens markedsværdi	4,77	4,76	-	-

Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
	2016	2015	2016	2015
9	Investeringsejendomme			
Anskaffelsessum pr. 1. januar	5.689	5.339	0	0
Tilgang i årets løb, herunder forbedringer	988	610	0	0
Afgang i årets løb	-99	-261	0	0
Anskaffelsessum pr. 31. december	6.577	5.689	0	0
Opskrivninger pr. 1. januar	1.260	780	0	0
Valutakursreguleringer	-107	81	0	0
Årets opskrivninger	302	399	0	0
Tilbageførte opskrivninger	-40	0	0	0
Opskrivninger pr. 31. december	1.414	1.260	0	0
Nedskrivninger pr. 1. januar	-523	-781	0	0
Årets nedskrivninger	-109	-22	0	0
Tilbageførte nedskrivninger	55	92	0	0
Afgang ved salg	11	167	0	0
Valutakursreguleringer	-65	21	0	0
Nedskrivninger pr. 31. december	-631	-523	0	0
Dagsværdi pr. 31. december	7.361	6.426	0	0
Dagsværdi indgår i posten Investeringsejendomme	3.447	3.088	0	0
Dagsværdi indgår i posten Investeringsaktiver tilknyttet unit-linked kontrakter, jf. note 11	3.914	3.338	0	0
Der er indhentet vurderingserklæringer fra eksterne eksperter vedrørende hovedparten af ejendomme.				
Gennemsnitlige afkastprocenter benyttet ved fastsættelsen af de enkelte typer af ejendomes markedsværdi:				
Boligejendomme	4,04	3,70	-	-
Ældreboligejendomme	4,66	4,11	-	-
Erhvervsnejendomme	5,30	5,79	-	-
Ungdomsboliger	5,21	-	-	-
Udenlandske erhvervsnejendomme	4,91	5,20	-	-
Vægtet gennemsnit af afkastprocentsatser	4,54	4,22	-	-
10	Udlån til tilknyttede og associerede virksomheder			
Tilknyttede virksomheder				
Fallcorner BV, Holland	-	-	189	148
KP CE s.a., Frankrig	-	-	166	167
Sampension KP International A/S, Danmark	-	-	655	801
Sampension Student Housing I A/S, Danmark	-	-	158	0
Sampension Student Housing II A/S, Danmark	-	-	50	0
Sampension Student Housing IV A/S, Danmark	-	-	109	0
Udlån tilknyttede virksomheder, i alt	-	-	1.327	1.116
Indgår i posten Udlån til tilknyttede virksomheder	-	-	1.149	1.116
Indgår i posten Investeringsaktiver tilknyttet markedsrenteprodukter, jf. note 12	-	-	179	0
Associerede virksomheder				
OPP Slagelse Sygehus P/S, Danmark	54	6	54	6
OPP Retten i Svendborg P/S, Danmark	23	16	23	16
OPP Vejle P/S, Danmark	147	78	147	78
Ejendomsselskabet Vodroffsvej 26 P/S, Danmark	136	81	0	0
Ulvemosen Wind Park ApS, Danmark	0	112	0	112
Udlån associerede virksomheder, i alt	360	293	223	212
Indgår i posten Udlån til associerede virksomheder	168	251	105	212
Indgår i posten Investeringsaktiver tilknyttet markedsrenteprodukter, jf. note 12	191	42	119	0

Herudover er der udlån fra tilknyttede virksomheder til disse selskabers dattervirksomheder, hvor der ikke er risiko for moderselskabet.

Noter til regnskabet (fortsat)

11 Afledte finansielle instrumenter				
2016	KONCERN		MODERSELSKAB	
	Positiv dagsværdi	Negativ dagsværdi	Positiv dagsværdi	Negativ dagsværdi
Renteafdækningsinstrumenter mv.:				
Renteswaps	48.357	36.832	48.357	36.832
TRS	2	0	2	0
CAP's	0	0	0	0
Swaptions	452	509	452	509
CDS'er	406	173	406	173
Forward obligationer	267	0	267	0
Renteafdækningsinstrumenter i alt	49.483	37.513	49.483	37.513
Valutabaserede afledte finansielle instrumenter	788	2.776	788	2.776
Afledte finansielle instrumenter i alt	50.271	40.290	50.271	40.289
Dagsværdi indgår i posten Afledte finansielle instrumenter	48.756		48.756	
Dagsværdi indgår i posten Investeringsaktiver tilknyttet unit-linked kontrakter, jf. note 12	1.516			1.516
Dagsværdi indgår i posten Anden gæld, jf. note 17		40.290		40.289
Bogført værdi, netto (aktiv)	9.982		9.982	

Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
	2016	2015	2016	2015
Der er indgået aftaler om sikkerhedsstillelse for afledte finansielle instrumenter.				
Selskabet har modtaget sikkerhedsstillelse i form af likvide obligationer svarende til en dagsværdi på	22.256	24.504	22.256	24.504
Selskabet har stillet sikkerhed i form af likvide obligationer svarende til en dagsværdi på	8.565	7.017	8.565	7.017
Collateral, netto (aktiv)	13.691	17.487	13.691	17.487

Herudover er der til effektiv porteføljestyring i markedsrentemiljøet anvendt aktiefutures med en samlet eksponering på -213 mio. kr. (1.216 mio. kr. i 2015) og i gennemsnitsrentemiljøet -71 mio. kr. (327 mio. kr. i 2015). Til afdækning af renterisiko på obligationsbeholdningen er der anvendt obligationsfutures med en samlet eksponering på -4.744 mio. kr. i markedsrente (-3.007 mio. kr. i 2015) og -12.139 mio. kr. i gennemsnitsrente (-9.069 mio. kr. i 2015). Da der foretages løbende afregning af gevinst/tab, er dagsværdien nul.

2015	KONCERN		MODERSELSKAB	
	Positiv dagsværdi	Negativ dagsværdi	Positiv dagsværdi	Negativ dagsværdi
Renteafdækningsinstrumenter mv.:				
Renteswaps	46.739	33.238	46.739	33.238
TRS	1	0	1	0
CAP's	56	21	56	21
Swaptions	208	82	208	82
CDS'er	237	105	237	105
Forward obligationer	0	9	0	9
Renteafdækningsinstrumenter i alt	47.241	33.456	47.241	33.456
Valutabaserede afledte finansielle instrumenter	936	374	929	374
Aktiefutures	3	5	3	5
Afledte finansielle instrumenter i alt	48.180	33.836	48.173	33.836
Dagsværdi indgår i posten Afledte finansielle instrumenter	47.113		47.111	
Dagsværdi indgår i posten Investeringsaktiver tilknyttet markedsrenteprodukter, jf. note 12	1.067			1.063
Dagsværdi indgår i posten Anden gæld, jf. note 17		33.836		33.836
Bogført værdi, netto (aktiv)	14.345		14.338	

Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
	2016	2015	2016	2015
12	Investeringsaktiver tilknyttet markedsrenteprodukter			
3 i 1 Livspension				
Domicilejendomme	173	164	0	0
Investeringsejendomme og energianlæg	4.830	3.338	0	0
Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	-	-	42.107	35.948
Udlån til tilknyttede virksomheder	-	-	179	0
Kapitalandele i associerede virksomheder	889	826	245	333
Udlån til associerede virksomheder	191	42	119	0
Kapitalandele	43.241	38.513	7.810	8.523
Investeringsforeningsandele	455	425	455	425
Obligationer	30.677	27.915	29.695	26.232
Pantesikrede udlån	309	134	309	134
Indlån i kreditinstitutter	3.068	2.455	1.822	1.141
Afledte finansielle instrumenter, jf. note 11	1.516	1.067	1.516	1.063
Investeringsaktiver, i alt	85.350	74.880	84.257	73.799
Linkpension				
Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	-	-	27	26
Kapitalandele	36	25	11	2
Investeringsforeningsandele	74	75	74	75
Obligationer	2	2	0	0
Investeringsaktiver, i alt	112	102	112	102
Investeringsaktiver tilknyttet markedsrenteprodukter, i alt	85.462	74.982	84.369	73.901
13	Overskudskapital			
Overskudskapital primo	4.196	3.754	4.196	3.754
Udbetalt til kunder	-158	-121	-158	-121
Afkast for året	182	140	182	140
Overført fra egenkapital	268	446	268	446
Skyldig PAL	-31	-23	-31	-23
Overskudskapital, i alt	4.458	4.196	4.458	4.196
14	Hensættelser til gennemsnitsrenteprodukter			
Ændringen i hensættelserne specificeres således:				
Hensættelser primo	104.412	105.339	104.412	105.339
Kollektivt bonuspotentiale primo	-12.660	-11.963	-12.660	-11.963
Regulering primo 2016, ændret regnskabspraksis	-327	-	-327	-
Kollektivt bonuspotentiale primo	-12.987	-11.963	-12.987	-11.963
Risikomargen dækket af kollektivt bonuspotentiale og basiskapital primo	-252	-	-252	-
Akkumuleret værdiregulering primo	-23.666	-28.254	-23.666	-28.254
Regulering primo 2016, ændret regnskabspraksis	597	-	597	-
Akkumuleret værdiregulering primo	-23.069	-28.254	-23.069	-28.254
Retrospektive hensættelser primo	68.104	65.122	68.104	65.122

Note 14 fortsættes på næste side

Noter til regnskabet (fortsat)

Note 14 fortsat

Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
	2016	2015	2016	2015
Bruttopræmier	3.919	3.708	3.919	3.708
Afkasttilskrivning før PAL	3.425	1.559	3.425	1.559
PAL heraf	-265	-103	-265	-103
Overført mellem klasse I og klasse III	-278	-185	-278	-185
Depottilskud	2.488	3.672	2.488	3.672
Forsikringsydelse	-5.828	-5.497	-5.828	-5.497
Omkostningsbidrag efter tilskrivning af omkostningsbonus	-162	-166	-162	-166
Risikogevinst efter tilskrivning af risikobonus	-164	-51	-164	-51
Kvoteforskydning Forenede Gruppeliv	48	91	48	91
Andet	218	-111	218	-111
Retrospektive hensættelser ultimo	71.504	68.039	71.504	68.039
Akkumuleret værdiregulering ultimo	24.548	23.666	24.548	23.666
Kollektivt bonuspotentiale ultimo	14.149	12.660	14.149	12.660
Risikomargen dækket af kollektivt bonuspotentiale ultimo	207	-	207	-
Hensættelser ultimo	110.409	104.365	110.409	104.365
Regulering primo 2016, ændret regnskabspraksis	-	47	-	47
Hensættelser ultimo	110.409	104.412	110.409	104.412
Ændring i hensættelser fordeler sig således:				
Ændring i hensættelser til gennemsnitsrenteprodukter	-5.997	974	-5.997	974
Udbetalt bonuskapital indsat på depot	43	24	43	24
Kvoteforskydning Forenede Gruppeliv	48	91	48	91
Ændring i hensættelser, Anden totalindkomst	1.246	475	1.246	475
Ændring i hensættelser til markedsrenteprodukter jf. note 15	-7.747	-5.373	-7.747	-5.373
Andet	4	18	4	18
Ændring i hensættelser, resultatopgørelse	-12.402	-3.792	-12.402	-3.792
Hensættelserne specificeres således:				
Rentegrupper				
Rentegruppe A (gennemsnitlig grundlagsrente 3,5 % - 4,5 %)				
Garanterede ydelser	3.204	5.487	3.204	5.487
Bonuspotentiale på ugaranterede ydelser	33.431	32.562	33.431	32.562
Kollektivt bonuspotentiale	2.135	2.211	2.135	2.211
Rentegruppe A, i alt	38.770	40.260	38.770	40.260
Rentegruppe B (gennemsnitlig grundlagsrente 2,5 % - 3,5 %)				
Garanterede ydelser	2.092	5.739	2.092	5.739
Bonuspotentiale på ugaranterede ydelser	4.584	4.018	4.584	4.018
Kollektivt bonuspotentiale	840	1.877	840	1.877
Rentegruppe B, i alt	7.515	11.634	7.515	11.634
Rentegruppe C (gennemsnitlig grundlagsrente 1,5 % - 2,5 %)				
Garanterede ydelser	599	827	599	827
Bonuspotentiale på ugaranterede ydelser	12.940	12.611	12.940	12.611
Individuelt bonuspotentiale	38	301	38	301
Kollektivt bonuspotentiale	4.914	4.813	4.914	4.813
Rentegruppe C, i alt	18.491	18.553	18.491	18.553
Rentegruppe D (gennemsnitlig grundlagsrente 0,5 % - 1,5 %)				
Garanterede ydelser	475	1.108	475	1.108
Bonuspotentiale på ugaranterede ydelser	2.200	767	2.200	767
Individuelt bonuspotentiale	0	122	0	122
Kollektivt bonuspotentiale	1.229	1.117	1.229	1.117
Rentegruppe D, i alt	3.904	3.113	3.904	3.113
Rentegruppe E (gennemsnitlig grundlagsrente < 0,5 %)				
Garanterede ydelser	-5	-37	-5	-37
Bonuspotentiale på ugaranterede ydelser	0	1	0	1
Individuelt bonuspotentiale	7	88	7	88
Kollektivt bonuspotentiale	2	32	2	32
Rentegruppe E, i alt	4	83	4	83

Note 14 fortsat

Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
	2016	2015	2016	2015
Rentegruppe F (særlig ugaranteret)				
Bonuspotentiale på ugaranterede ydelser	905	855	905	855
Kollektivt bonuspotentiale	100	107	100	107
Rentegruppe F, i alt	1.006	962	1.006	962
Rentegrupper, i alt	69.690	74.605	69.690	74.605
Omkostningsgrupper				
Kollektivt bonuspotentiale	101	68	101	68
Omkostningsgrupper, i alt	101	68	101	68
Risikogrupper				
Kollektivt bonuspotentiale	574	452	574	452
Risikogrupper, i alt	574	452	574	452
Gruppelivsforsikring				
Bonuspotentiale på ugaranterede ydelser	752	664	752	664
Individuelt bonuspotentiale	1.536	1.425	1.536	1.425
Kollektivt bonuspotentiale	67	92	67	92
Gruppelivsforsikring, i alt	2.356	2.181	2.356	2.181
Risikomargen				
Traditionel gennemsnitsrente	340	405	339	405
Gruppelivsforsikring	38	36	38	36
Risikomargen, i alt	377	441	377	441
Ugaranteret indirekte forsikring				
Bonuspotentiale på ugaranterede ydelser	33.124	24.404	33.124	24.404
Kollektivt bonuspotentiale	4.188	2.261	4.188	2.261
Ugaranteret indirekte forsikring, i alt	37.311	26.664	37.311	26.664
Hensættelser til gennemsnitsrenteprodukter, i alt	110.409	104.412	110.409	104.412
Total:				
Garanterede ydelser	6.365	13.124	6.365	13.124
Bonuspotentiale på ugaranterede ydelser	54.060	50.813	54.060	50.813
Individuelt bonuspotentiale	46	511	46	511
Kollektivt bonuspotentiale	9.894	10.677	9.894	10.677
Gruppelivsforsikring	2.356	2.181	2.356	2.181
Risikomargen	377	441	377	441
Ugaranteret indirekte forsikring	37.311	26.664	37.311	26.664
Hensættelser til gennemsnitsrenteprodukter, i alt	110.409	104.412	110.409	104.412

15 Hensættelser til markedsrenteprodukter

Ændringen i 3 i 1 Livspension kontraktens hensættelser kan specificeres således:

3 i 1 Livspensions hensættelser primo	67.051	61.681	67.051	61.681
Bruttoopræmier	5.087	4.879	5.087	4.879
Investeringsafkast før PAL	4.925	2.256	4.925	2.256
Overført mellem klasse I og klasse III	278	185	278	185
Depottilskud ved overførsel	299	168	299	168
PAL af afkast og depottilskud	-798	-368	-798	-368
Forsikringsydelse	-2.012	-1.539	-2.012	-1.539
Omkostningsbidrag efter tilskrivning af omkostningsbonus	-75	-73	-75	-73
Risikogevinster efter tilskrivning af risikobonus	37	-138	37	-138
Andet	0	-1	0	-1
3 i 1 Livspension hensættelser ultimo	74.791	67.051	74.791	67.051

Noter til regnskabet (fortsat)

Note 15 fortsat

Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
	2016	2015	2016	2015
Ændringen i Linkpension kontraktens hensættelser kan specificeres således:				
Unit-linked hensættelser primo	124	121	124	121
Bruttopræmier	11	9	11	9
Investeringsafkast før PAL	10	11	10	11
PAL	-1	-2	-1	-2
Forsikringsydelse	-15	-16	-15	-16
Linkpension hensættelser ultimo	130	124	130	124
Hensættelser til markedsrenteprodukter, i alt	74.921	67.174	74.921	67.174
Forsikringerne er tegnet uden garanti om minimumsforrentning.				
Ændring i hensættelser til markedsrenteprodukter fordeler sig således:				
Ændring i hensættelser i alt	7.747	5.373	7.747	5.373
Heraf:				
Overført mellem klasse I og klasse III	-278	-185	-278	-185
Depottilskud ved overførsel til markedsrente	-299	-168	-299	-168
Ændring i hensættelser, resultatopgørelse	7.169	5.019	7.169	5.019
Fortjenstmargen på livsforsikringskontrakter udgør nul.				
16 Gæld til kreditinstitutter				
Repoer	27.216	27.392	27.216	27.392
Bankgæld	1.059	2.546	0	2.260
Prioritetsgæld	16	17	0	0
Gæld til kreditinstitutter, i alt	28.290	29.954	27.216	29.651
Af bankgælden og prioritetsgælden (indekslån) forfalder i det kommende år	28.275	29.937	27.216	29.651
Efter 5 år er restgælden (indekseret)	0	0	0	0
17 Anden gæld				
Afledte finansielle instrumenter, jf. note 11	40.290	33.836	40.289	33.836
Gæld vedrørende obligationskøb	864	577	864	577
Gæld vedrørende afvikling af repoer	606	4.510	606	4.510
Diverse finansiell gæld	2.296	477	2.290	477
Feriepengeforpligtelse	47	41	0	0
Øvrigt	993	694	660	531
Anden gæld, i alt	45.095	40.135	44.708	39.931
18 Eventualforpligtelser				
Indgåede aftaler om deltagelse i senere investeringer i fonde mv. (investeringstilsagn) udgør	11.793	8.306	1.136	1.275
Indgået aftale (OPP) vedrørende investering i Carlsbergbyen (erhvervsskole), som er konverteret til udlån medio juli 2016 udgør	0	400	0	400
Endnu ikke indbetalte kapitalforhøjelser i tilknyttede virksomheder, som moderselskabet har forpligtet sig til at indbetale, udgør	-	-	7.930	8.480
Retsag vedrørende selskabet Tribune, der er solgt i 2007 og som senere er gået konkurs.	3	3	3	3

Note 18 fortsat

Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
	2016	2015	2016	2015
De sambeskattede selskaber indgår i a conto skatteordningen. Sampension KP Livsforsikring A/S hæfter som administrationselskab solidarisk med de sambeskattede selskaber for den del af skatten samt tillæg og renter, der vedrører det enkelte selskab.				
Moderselskabet hæfter solidarisk med fællesregistrerede selskaber for de samlede moms- og lønsumsafgiftsforpligtelser.				
Momsreguleringsforpligtelse vedrørende ejendomme	11	7	-	-
Moderselskabet hæfter solidarisk med de øvrige ejerselskaber for forsikringsmæssige forpligtelser vedrørende samtlige policer administreret af Forenede Gruppeliv A/S.				
Sampension Administrationselskab A/S hæfter solidarisk for den samlede gæld og forpligtelse i Scandinavian Center I/S, Århus.				
Den samlede gæld og forpligtelse udgør ifølge årsrapporten	37	27	-	-
Forpligtelser vedrørende indgåede leasingaftaler udgør	4	7	-	-
Eventualforpligtelser, i alt	11.848	8.750	9.069	10.158
19 Pantsætninger				
Sampension har stillet sikkerhed for Sampension KP International A/S koncernen				
	18	22	18	22
Margindeponeringer vedrørende futures	487	598	487	598
Obligationer solgt som led i repogæld	21.372	22.307	21.372	22.307
Til dækning af "hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter i alt" er der registreret nettoaktiver for				
	192.365	178.637	192.365	178.637
Beløbet vedrører følgende poster:				
Kapitalandele i tilknyttede virksomheder			65.656	57.658
Udlån til tilknyttede virksomheder			1.551	1.444
Kapitalandele			11.567	15.567
Investeringsforeningsandele			13.102	1.132
Obligationer			87.032	79.865
Afledte finansielle instrumenter			13.457	22.971
Registrerede aktiver, i alt			192.365	178.637
Heraf vedrørende markedsrenteprodukter			74.921	67.498

Mio. kr.	KONCERN		MODERSELSKAB	
	2016	2015	2016	2015
20	Koncerninterne transaktioner			
Sampensions samlede administration sker i henhold til administrationsaftalen med Sampension Administrationselskab A/S, der varetager samtlige administrative funktioner. Administrationen omfatter således både forsikrings- og investeringsvirksomhed.				
Sampension betaler et administrationsvederlag, som er fordelt på forsikringsmæssige driftsomkostninger og på administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed med henholdsvis 143 mio.kr. (146 mio. kr. i 2015) og 192 mio. kr. (190 mio. kr. i 2015).				
Løbende koncerninterne transaktioner:				
Administrationsaftaler			248	256
Aftaleindskud (højeste månedlige saldo)			3.569	1.362
Renter mv.			16	25
Ydelserne leveres på markedsvilkår. For tilknyttede og associerede virksomheder henvises til note 10 med specifikation af koncerninterne udlån samt til specifikation af kapitalandele side 77.				
21	Realiseret resultat for rente-, omkostnings- og risikogrupper			
Rentegrupper i alt				
Investeringsafkast før PAL			7.271	905
Ændring i markedsværdiregulering			-882	4.588
Tilskrevet grundlagsrente			-1.328	-1.471
Andet			-155	114
Realiseret renteresultat i henhold til kontributionsbekendtgørelsen			4.907	4.135
Pensionsafkastskat			-340	581
Til fordeling efter pensionsafkastskat			4.567	4.716
Fordelt til pensionsopparere:				
Tilskrevet bonus			-406	741
Overført til kollektivt bonuspotentiale, rentegrupper			-3.914	-5.263
Investeringsafkast og risikoforrentning til basiskapitalen			247	194
Omkostningsgrupper i alt				
Omkostningsbidrag			403	402
Faktiske administrationsomkostninger			-153	-156
Realiseret omkostningsresultat i henhold til kontributionsbekendtgørelsen			251	246
Tilskrevet bonus			-218	-232
Overført til kollektivt bonuspotentiale, omkostningsgrupper			-34	-21
Omkostningsresultat, som dækkes af egenkapitalen			-1	-7
Omkostningsresultat i pct. i forhold til forsikringsmæssige hensættelser			0,02%	0,01%
Risikogrupper i alt				
Realiseret risikoresultat i henhold til kontributionsbekendtgørelsen			191	-125
Tilskrevet bonus			-101	279
Overført til kollektivt bonuspotentiale, risikogrupper			-90	-141
Risikoresultat, som tilskrives basiskapitalen			0	12
Risikoresultat i pct. i forhold til forsikringsmæssige hensættelser			0,05%	0,10%
Skyggekonti				
Skyggekonti pr. 1. januar			0	12
Skyggekonti vedrørende tab risiko			0	0
Nedbringelse af skyggekonti i året			0	-12
Skyggekonti pr. 31. december			0	0

22 Oversigt over beholdninger og afkast i moderselskabet

Beholdninger og afkast Mio. kr.	Markedsværdi Primo	Ultimo	Afkast 2016 % p.a.
Traditionel gennemsnitsrente			
Grunde og bygninger	3.318	3.130	8,6%
Noterede kapitalandele	5.502	5.585	11,5%
Unoterede kapitalandele	4.548	3.932	7,9%
Kapitalandele i alt	10.050	9.518	10,1%
Stats- og realkreditobligationer	33.925	33.636	4,0%
Indeksobligationer	421	1.411	6,1%
Kreditobligationer og emerging markets-obligationer	16.600	13.158	7,3%
Udlån mv.	1.045	1.092	-4,5%
Obligationer og udlån mv. i alt	51.991	49.297	4,7%
Dattervirksomheder	501	527	5,2%
Øvrige investeringsaktiver	2.319	-2.637	33,2%
Afledte finansielle instrumenter til sikring af nettoændringen af aktiver og forpligtelser	11.831	17.713	32,7%
Total	80.010	77.549	8,8%
Ugaranteret genforsikring			
Grunde og bygninger	2.731	3.693	7,3%
Noterede kapitalandele	9.350	12.550	11,5%
Unoterede kapitalandele	2.085	2.823	5,5%
Kapitalandele i alt	11.434	15.374	10,4%
Stats- og realkreditobligationer	2.633	3.592	5,5%
Indeksobligationer	6.437	8.130	3,9%
Kreditobligationer og emerging markets-obligationer	4.365	6.278	6,7%
Udlån mv.	69	102	-5,7%
Obligationer og udlån mv. i alt	13.504	18.102	5,0%
Dattervirksomheder	0	0	0,0%
Øvrige investeringsaktiver	-1.076	249	3,1%
Afledte finansielle instrumenter til sikring af nettoændringen af aktiver og forpligtelser	5	-371	-
Total	26.599	37.046	5,6%
Markedsrente			
Grunde og bygninger	8.099	8.893	7,3%
Noterede kapitalandele	28.146	31.193	10,9%
Unoterede kapitalandele	6.699	7.420	6,0%
Kapitalandele i alt	34.845	38.614	9,9%
Stats- og realkreditobligationer	14.771	18.538	3,5%
Indeksobligationer	395	1.286	3,8%
Kreditobligationer og emerging markets-obligationer	10.776	10.064	8,3%
Udlån mv.	531	661	-5,7%
Obligationer og udlån mv. i alt	26.472	30.550	5,1%
Dattervirksomheder	0	0	0,0%
Øvrige investeringsaktiver	-1.950	-1.675	-
Afledte finansielle instrumenter til sikring af nettoændringen af aktiver og forpligtelser	-20	-775	-
Total	67.445	75.606	7,2%

Specifikationerne er udarbejdet i overensstemmelse med kravene i Finanstilsynets regnskabsbekendtgørelse § 96 og kan ikke umiddelbart afstemmes med regnskabs tal. Årsafkastet er beregnet som daglige tidsvægtede afkast.

23 Markedsrenteprodukt, afkast mv. pr. investeringsprofil

	2016			2015		
	Pct. af gennemsnitlige hensættelser	Afkast i pct.	Risiko	Pct. af gennemsnitlige hensættelser	Afkast i pct.	Risiko
Livscyklusproduktet 3 i 1 Livspension						
Investeringsprofil med høj risiko						
År til pension						
30 år	0,02%	9,7%	4,75	0,02%	5,1%	4,75
15 år	0,04%	8,2%	4,50	0,04%	4,1%	4,25
5 år	0,04%	6,6%	3,75	0,01%	3,1%	3,75
5 år efter	0,00%	5,7%	3,50	0,00%	2,5%	3,50
Investeringsprofil med moderat risiko						
År til pension						
30 år	0,77%	9,1%	4,50	0,79%	5,2%	4,50
15 år	3,53%	7,7%	4,25	3,32%	4,1%	4,25
5 år	3,94%	6,3%	3,75	4,01%	2,9%	3,50
5 år efter	1,10%	5,2%	3,25	0,65%	2,0%	3,25
Investeringsprofil med lav risiko						
År til pension						
30 år	0,00%	7,5%	4,25	0,02%	4,0%	4,25
15 år	0,00%	6,5%	3,75	0,02%	3,0%	3,75
5 år	0,00%	5,4%	3,50	0,02%	2,0%	3,50
5 år efter	0,00%	4,8%	3,25	0,00%	1,4%	3,25

Der er taget udgangspunkt i en pensionsalder på 65 år.

24 Supplerende nøgletal for produkter

	2016		2015	
	Afkast i pct.	Bonusgrad i pct.	Afkast i pct.	Bonusgrad i pct.
Traditionel gennemsnitsrente				
Rentegruppe A (gns. grundlagsrente 3,5 % - 4,5 %)	9,7%	11,6%	0,8%	10,6%
Rentegruppe B (gns. grundlagsrente 2,5 % - 3,5 %)	9,7%	22,0%	0,9%	29,3%
Rentegruppe C (gns. grundlagsrente 1,5 % - 2,5 %)	9,7%	46,8%	1,2%	44,7%
Rentegruppe D (gns. grundlagsrente 0,5 % - 1,5 %)	9,7%	54,9%	1,3%	64,4%
Rentegruppe E (gns. grundlagsrente < 0,5 %)	9,7%	381,3%	1,3%	234,3%
Rentegruppe F (særlig ugaranteret)	2,8%	11,1%	-	12,5%
Ugaranteret indirekte forsikring	6,3%	12,6%	-0,7%	9,3%
Forrentning af kundernes midler efter omkostninger før skat:				
Inkluderer afkast af overskudskapital	I alt i pct.		I alt i pct.	
Traditionel gennemsnitsrente	9,4%		1,0%	
Ugaranteret indirekte forsikring	6,2%		-0,7%	
Markedsrente (3 i 1 Livspension)	7,1%		3,5%	

Gruppelivsforsikring indgår ikke i beregningerne, da oplysningerne ikke er relevante for dette produkt.

25 5 års hovedtal for koncern og moderselskab

Mio. kr.	2016	2015	2014	2013	2012
5 års hovedtal for koncern					
Præmier	9.017	8.597	7.758	8.125	7.837
Forsikringsydelse	-8.100	-7.228	-7.202	-7.639	-6.192
Investeringsafkast	14.371	3.225	25.991	4.013	15.060
Forsikringsmæssige driftsomkostninger, i alt	-171	-177	-179	-178	-192
Resultat af afgiven forretning	0	0	0	0	2
Forsikringsteknisk resultat	-113	-189	79	-2.718	241
Årets samlede totale resultat, moderselskabets andel	-147	-324	-228	-3.539	453
Årets samlede totale resultat, minoritetsaktionærens andel	79	-57	322	-873	0
Hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter, i alt	185.330	171.587	167.143	143.924	141.591
Overskudskapital	4.458	4.196	3.754	3.226	0
Egenkapital, moderselskabets andel	3.575	3.722	4.049	4.277	7.816
Egenkapital, minoritetsaktionærens andel	985	3.250	5.201	5.182	9
Aktiver, i alt	268.155	253.078	263.106	200.878	211.059
5 års hovedtal for moderselskab					
Præmier	9.017	8.597	7.758	8.141	7.837
Forsikringsydelse	-8.100	-7.228	-7.202	-7.639	-6.192
Investeringsafkast	14.188	3.021	25.548	3.061	14.958
Forsikringsmæssige driftsomkostninger, i alt	-171	-177	-179	-178	-192
Resultat af afgiven forretning	0	0	0	0	2
Forsikringsteknisk resultat	-285	-378	-389	-3.678	147
Årets samlede totale resultat, moderselskabets andel	-147	-324	-228	-3.539	453
Hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter, i alt	185.330	171.587	167.143	143.924	141.591
Overskudskapital	4.458	4.196	3.754	3.226	0
Egenkapital, moderselskabets andel	3.575	3.722	4.049	4.277	7.816
Aktiver, i alt	267.658	249.624	257.499	195.306	210.772

Der henvises til anvendt regnskabspraksis. Resultattallene indeholder beløb på Anden totalindkomst.

5 års nøgletal for moderselskab**Afkastnøgletal**

Afkastpct. relateret til gennemsnitsrenteprodukter	8,7%	0,6%	22,8%	-1,6%	11,9%
Afkastpct. relateret til markedsrenteprodukter	7,2%	3,6%	9,0%	8,9%	10,7%
Risiko på afkast relateret til markedsrenteprodukter ¹⁾	4,25	3,75	3,25	3,50	3,50

Omkostningsnøgletal

Omkostningsprocent af hensættelser	0,10%	0,10%	0,12%	0,12%	0,14%
Omkostninger i kr. pr. forsikret	397	412	401	416	447

Forrentningsnøgletal

Egenkapitalforrentning efter skat	-4,0%	-8,5%	-5,5%	-58,5%	6,0%
Forrentning af overskudskapital, der tildeles afkast som egenkapital	4,3%	3,5%	6,3%	-	-

Konsolideringsnøgletal

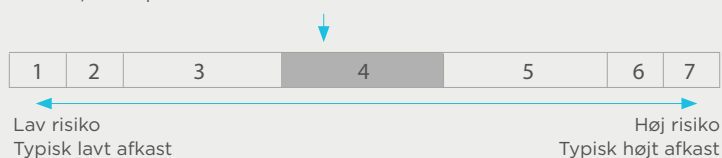
Solvensdækning (Solvens I for 2015 og før) ²⁾	427%	466%	368%	308%	326%
--	------	------	------	------	------

Der henvises til beskrivelse af nøgletallene i bilag 9 i Finanstilsynets regnskabsbekendtgørelse.

Hovedtal før 1. januar 2016 er ikke tilpasset ny regnskabsbekendtgørelse af 27.07.2015, jf. omtalen under anvendt regnskabspraksis, hvor det fremgår at sammenligningstal for 2015 og tidligere er ikke tilrettet, da dette ikke er praktisk muligt.

1) Risikokalaen ser ud på følgende måde:

Afkast- / risikoprofil

2) Nøgletallet Solvensdækning svarer til det, der er indberettet til Finanstilsynet, og er ikke omfattet af revision.

26 Risikostyring og følsomhedsoplysninger

Sampensions bestyrelse har besluttet en risikoappetit, der fastlægger et overordnet niveau for risikotagning og risikoafdækning. Som led i processen for vurdering af egen risiko og solvens, tager bestyrelsen mindst en gang årligt stilling til, hvorvidt risikoappetitten efterleves og om risikoprofilen har ændret sig. Bestyrelsen justerer risikoappetitten samt tilhørende politikker og retningslinjer ved større forretningsmæssige ændringer eller ændringer i risikoprofilen.

I det følgende er der redegjort for de risikofaktorer, som i væsentlig grad kan afdækkes og styres af Sampension.

FINANSIELLE RISICI

Investeringer vedrørende markedsrenteprodukter og ugaranteret genforsikring

Finansielle risici for markedsrenteprodukterne 3 i 1 Livspension og Linkpension, samt for ugaranteret genforsikring påhviler forsikringstagerne og kan resultere i ydelsesnedsættelse. Disse risici påvirker derfor ikke kapitalgrundlaget (egenkapital og bonuskapital).

Den aldersbestemte allokering i 3 i 1 Livspension er overordnet fastsat ved årgangspuljers allokering på basisfonde. Der anvendes 3 basisfonde til 3 i 1 Livspension: Obligationer, aktier og alternative investeringer.

For 3 i 1 Livspension er målsætningen at maksimere afkastet sådan, at de yngste årgange opnår et afkast tæt på aktiemarkedet, men med en mindre risiko gennem en vis risikospredning, og at de ældste årgange har en risiko tæt på obligationsmarkedet, men med et højere forventet afkast gennem en vis risikospredning. Det er tillige et mål, at aktivsammensætningen for de yngste årgange skal give en langsigtet beskyttelse mod inflation. Allokeringen mellem basisfondene for de enkelte årgange er fastlagt af bestyrelsen.

Herudover kan kunderne med 3 i 1 Livspension vælge mellem tre forskellige investeringsprofiler, lav, moderat og høj risikoprofil.

For ugaranteret genforsikring fastlægges aktivallokeringen ud fra kommunernes forventede fremtidige pensionsudbetalinger. Tjenestemandspensioner reguleres med lønudviklingen, hvilket udgør en væsentlig risikoparameter for kommunens forpligtigelser. Kommunens udbetalinger til tjenestemandspension forøges over tid og vil øges yderligere, hvis den fremtidige lønudvikling bliver høj. Nært forestående pensionsudbetalinger investeres primært i aktiver med en lav grad af risiko, som er knyttet til inflationsudviklingen med henblik på at afdække inflationsrisikoen (indeksobligationer mv.). De aktiver, der dækker ydelser længere ude i fremtiden, investeres overvejende i børsnoterede aktier og til dels reale faste aktiver, hvilket skaber mulighed for et højere afkast. Allokeringen i forhold til antal år til udbetaling er fastlagt af bestyrelsen. Udover de fonde, der også benyttes af 3 i 1 Livspension, benyttes også en inflationsbasisfond.

For at leve op til disse målsætninger, har bestyrelsen fastsat rammer for, hvilke typer af investeringer basisfondene må indeholde, samt for de enkelte årganges fordeling af investeringer på basisfonde. Herudover har bestyrelsen også sat rammer for markedsrisikoen i basisfondene.

Investeringer vedrørende traditionel gennemsnitsrente og kapitalgrundlaget

Markedsrisikoen i det traditionelle gennemsnitsrenteprodukt afhænger af samspillet mellem investeringsaktiverne, livsforsikringsforpligtelserne og kapitalgrundlaget. Såfremt årets investeringsafkast ikke er tilstrækkeligt til at dække depotrenten og nødvendige styrkelser af livsforsikringsforpligtelserne mv., dækkes underskuddet først af kollektivt bonuspotentiale og dernæst af individuelt bonuspotentiale. Er der herefter stadig et underskud, kan ydelserne nedsættes for de ugaranterede policer, mens egenkapitalen og bonuskapitalen dækker for de garanterede policer.

Bestyrelsen har fastsat rammerne for den overordnede investeringspolitik og for de finansielle risici. Den overordnede risiko holdes på et begrænset niveau, dels ved at sikre en passende risikospredning på overordnede aktivklasser, dels ved rammer for den samlede Value-at-Risk (VaR). Med udgangspunkt i Sampensions interne model herfor beregnes VaR som det mindste af de største tab, som indtræder med en given, lav sandsynlighed over en bestemt tidshorisont.

Sampension anvender Solvens II diskonteringsrentekurven, der består af en basiskurve og et tillæg af volatilitetsjustering, der har til formål at mindske sårbarheden overfor markedsvolatilitet og derved begrænse procyklisk investeringsadfærd. Diskonteringsrentekurven påvirkes ikke af markedsrenter fra perioden efter 20-års punktet, idet kurven konvergerer mod en ultimativ forwardrente på 4,2 pct., svarende til de langsigtede forventninger til inflation og realvækst. Dette giver et dilemma i forhold til risikostyringen, da et ønske om at sikre stabile reserver på kort sigt (afdækning af "regulatorisk renterisiko") vil give anledning til en mindre grad af renteafdækning og anvendelse af kortere renteinstrumenter end hvis målet var at afdække renterisikoen på de fremtidige betalinger svarende til pensionsforpligtelserne (afdækning af "økonomisk renterisiko"). Da det ikke er muligt at fastsætte investeringsrammer, der tager højde for både økonomisk- og regulatorisk risiko, har bestyrelsen valgt en afdæk-

ningsstrategi, der er målrettet den regulatoriske risiko. Ud over risikospredning på de overordnede aktivklasser lægger Sampension vægt på en passende risikospredning inden for hver af aktivklasserne.

Sampension investerer i illikvide aktiver, hvor værdifastsættelsen er præget af større usikkerhed end ved mere likvide aktiver. Dertil kommer en risiko knyttet til, at større salg af illikvide aktiver over en kort tidsperiode ikke kan ske til samme priser som mindre salg. De rammer, som bestyrelsen har sat for investeringer i disse aktivklasser, afspejler dette hensyn. Aktuelt overstiger beholdningen af likvide aktiver langt de årlige betalingsforpligtelser, hvorfor der er meget lav sandsynlighed for at blive nødsaget til at sælge på ufordelagtige vilkår.

Investeringsaktiver vedrørende selskabets kapitalgrundlag investeres sammen med investeringsaktiver tilknyttet det traditionelle gennemsnitsrentemiljø, dog eksklusive afdækningsporteføljen.

AFDÆKNING AF FINANSIELLE RISICI

Sampensions risici styres bl.a. ved hjælp af afledte finansielle instrumenter. Det gælder især for traditionel gennemsnitsrente, hvor renterisikoen på pensionsforpligtelserne i høj grad afdækkes ved brug af renteswaps, swaptioner samt statsobligationer. Herudover anvendes renteswaps og futures i den aktive styring af renterisikoen på obligationsbeholdningen.

Sampension afdækker valutakursrisikoen på de af koncernens investeringer, der er denomineret i udenlandsk valuta, såfremt værdien af den enkelte valuta udgør over 1 % af de samlede investeringsaktiver. For andre valutaer end DKK og EUR foretages afdækning af valutaeksponeringen inden for en ramme på mellem 50-100 % afhængigt af aktivet.

Sampension er også eksponeret overfor modpartsrisiko, dvs. risikoen for at lide tab, fordi en modpart i finansielle kontrakter ikke kan leve op til sine forpligtelser. Modpartsrisici styres gennem sikkerhedsstillelse og rammer for nettomellemværendet med de relevante finansielle institutioner. Der er tillige fastsat rammer for størrelsen af enkeltinvesteringer og større koncentrationsrisici (eksempelvis i forhold til den samlede eksponering mod en stat, en regional myndighed, en virksomhed eller en koncernforbunden gruppe af virksomheder).

Målsætning om at opnå størst mulig sikkerhed for at undgå ydelsesnedsættelse

Sampension har afskaffet størstedelen af ydelsesgarantierne. Sampension søger fortsat at tilrettelægge investeringerne i traditionel gennemsnitsrente med den målsætning at opnå den størst mulige sikkerhed for, at det ikke bliver nødvendigt at nedsætte de policemæssige ydelser. Denne målsætning inddrager såvel en kort som en længere tidshorizont.

På den korte horisont er vægten lagt på at begrænse risikoen for en negativ værdibevægelse på aktiverne relativt til værdien af forpligtelserne, som er opgjort under forudsætning af, at policydelser ikke nedsættes. På den længere horisont inddrages det forhold, at et højere forventet løbende afkast vil reducere risikoen for, at policydelser må sættes ned.

For renteafdækningen af policydelser tegnet med de højeste grundlagsrenter (minimum 4,25 %) er der lagt stor vægt på at beskytte værdien af garantierne mod rentebevægelser. For policydelser tegnet med lavere grundlagsrente (under 4,25 %), er der lagt nogen vægt på at beskytte værdien af garantierne mod rentebevægelser, men det tillades, at renterisikoen ikke er fuldt afdækket. Dette er valgt med henblik på at begrænse risikoen for, at kunderne fastlåses med lave kontorenter, hvis markedsrenterne stiger.

Samlet set er der tale om en konservativ investeringsprofil, hvor der er lagt mest vægt på at reducere den kortsigtede risiko for ydelsesnedsættelse. Dette sker gennem anbringelse af størstedelen af investeringsmidlerne i forholdsvis sikre obligationer. Samtidig investeres der også – om end i begrænset omfang – i aktiver med et højere forventet afkast og en tilhørende højere risiko. Derved opnås samtidig en risikospredningsgevinst, som kommer det traditionelle gennemsnitsrentemiljø til gode. Risikorammerne hertil er dog begrænsede, så afkastpotentialer ud over de udmeldte ydelser er ligeledes begrænset.

FORSIKRINGSRISICI

Forsikringsrisici omfatter blandt andet udviklingen i levetid og invaliditet.

En forøgelse af levetiden vil betyde, at de løbende pensionsydelser skal udbetales over en længere årrække. I Sampension opgøres livsforsikringshensættelserne i overensstemmelse med Finanstilsynets model for levetidsforudsætninger, det vil sige, dels baseret på selskabets egne erfaringer og dels baseret på Finanstilsynets benchmark for forventede fremtidige levetidsforbedringer.

De forskellige risikoelementer analyseres løbende af hensyn til opgørelsen af hensættelserne til de forsikringsmæssige forpligtelser.

Alle risikosummer dækkes for egen regning. Der er ikke indgået genforsikringskontrakter på pensionsforsikring. Risikosummen er forskellen mellem den opsparede reserve og den reserve, der skal afsættes ved invaliditet og død, til fremtidige betalinger.

OPERATIONELLE RISICI

Selskabets operationelle risici er risikoen for direkte eller indirekte tab som følge af u hensigtsmæssige eller mangelfulde interne procedurer, menneskelige og systemmæssige fejl eller eksterne begivenheder, herunder juridiske risici.

Det er ledelsens vurdering, at Sampension ikke løber væsentlige operationelle risici. For at reducere operationelle risici er der i relation til såvel pensionsvirksomheden som investeringsvirksomheden etableret forretningsgange, som sikrer, at risiciene overvåges og minimeres. Der sker løbende registrering af operationelle hændelser samt opfølgning og rapportering af disse til revisionsudvalget, og under særlige omstændigheder til bestyrelsen.

Sampension har outsourcet en række opgaver på væsentlige aktivitetsområder. Bestyrelsen har fastsat retningslinjer for outsourcing af væsentlige aktivitetsområder for at sikre en betryggende håndtering af de risici, der er forbundet med outsourcing, herunder at outsourcingaftaler og -aktiviteter behandles efter bestyrelsens retningslinjer og gældende lovgivning om outsourcing.

Retningslinjerne sikrer, at bestyrelsen involveres i beslutning om outsourcing, at krav til leverandørens evne og kapacitet er opfyldt, at en række forhold og krav til leverandøren iagttages ved kontraktindgåelse, samt at Finanstilsynet orienteres om outsourcingaftalen. I forhold til de outsourcete aktiviteter er der etableret de fornødne procedurer, som sikrer en løbende overvågning af leverandørens ydelser i tid, kvalitet og kvantitet i henhold til relevant outsourcingaftale og gældende regler. Herudover er der forretningsgange, som sikrer løbende kontrol og rapportering, f.eks. ved løbende driftsrapporter, møder, stikprøvekontroller, revisorerklæringer mv., til relevante ledelsesmæssige fora og bestyrelsen om leverandørens opgavevaretagelse. Herved sikres det, at den outsourcete aktivitet bliver udført tilfredsstillende.

SAMLEDE RISICI

Den samlede styring af investeringsaktiver og livsforsikringshensættelser har til formål at sikre pensionskunderne det størst mulige afkast under behørig hensyntagen til risikoen.

Målsætningen for styring af de kortsigtede risici er bl.a., at investeringspolitikken og risikoafdækningen tilsammen skal sikre tilstrækkelige reserver til, at den solvensmæssige overdækning er komfortabel, og at mindske risikoen for ydelsesnedsættelse.

FØLSOMHEDSOPLYSNINGER FOR DET TRADITIONELLE GENNEMSNITSRENTEMILJØ

Nøgletallene for dødelighed viser betydningen af en ændring i dødshyppigheden på 10 %. Det svarer til, at levetiden ændres med ca. 1 år. For Sampension vil et fald i dødshyppigheden på 10 % reducere kollektivt bonuspotentiale og bonuspotentiale på fripolicydelser med 2,1 mia. kr.

Nøgletallet for invaliditet viser betydningen af en stigning i invaliditetshyppigheden på 10 %. En stigning i invaliditetshyppigheden på 10 % har kun en lille betydning.

De øvrige risikoelementer indgår i det røde risikoscenarie.

FØLSOMHEDSOPLYSNINGER

Hændelse Mio. kr.	Påvirkning af egenkapital
Rentestigning på 0,7 - 1,0 % point	-29
Rentefald på 0,7 - 1,0 % point	34
Aktiekursfald på 12 %	-84
Ejendomsprisfald på 8 %	-5
Valutakursrisiko (VaR 99 %)	-7
Tab på modparter på 8 %	-27

Beregningerne i tabellen er foretaget med udgangspunkt i, at egenkapitalen investeres sammen med investeringsaktiver tilknyttet det traditionelle gennemsnitsrentemiljø, dog eksklusive afdækningsporteføljen. De viste følsomhedsbeløb svarer til egenkapitalens forholds mæssige andel af investeringerne.

Kapitalandele

Mio. kr.	Ejerandel (%)		Resultat i årsrapporten		Egenkapital i årsrapporten		Indgår i årsrapporten	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015		
Tilknyttede virksomheder								
Administration								
Sampension Administrationselskab A/S, Gentofte	100,0	100,0	26	29	527	501	527	
Investeringsrådgivning								
Sampension Alternative Asset Management A/S, Gentofte	100,0	100,0	1	3	34	33	-	
Ejendomsvirksomhed og energianlæg								
Sampension KP Danmark A/S, Gentofte	100,0	100,0	309	534	4.983	4.275	4.983	
Frederiksholms Kanal 6 P/S, Gentofte	100,0	-	2	-	90	-	-	
Frederiksholms Kanal 6 Komplementar ApS, Gentofte	100,0	-	0	-	0	-	-	
Lyngby Søpark ApS, Gentofte	100,0	-	5	-	58	-	-	
K/S Strømmen, Ålborg	95,0	-	28	-	88	-	-	
Strømmen Komplementar ApS, Ålborg	96,0	-	0	-	0	-	-	
Sampension Student Housing I A/S, Ålborg	*	100,0	0	-	0	-	-	
Sampension Student Housing II A/S, Ålborg		100,0	0	-	0	-	-	
Sampension Student Housing IV A/S, Ålborg		100,0	0	-	0	-	-	
Sampension KP International A/S, Gentofte	100,0	100,0	9	334	818	880	818	
Fallcorner BV, Holland	90,0	90,0	-41	26	35	77	-	
KP CE s.a., Frankrig	100,0	100,0	31	34	265	234	-	
Sampension Renewables P/S, Gladsaxe	*	100,0	-11	-	497	-	605	
Sampension Renewables GP ApS, Gladsaxe		100,0	0	-	0	-	0	
Ulvmosen Wind Park ApS, Gladsaxe		100,0	8	0	374	0	406	
Ulvmosen Vindkraft I/S, Gladsaxe		-	44,0	-	0	35	-	
Investeringsvirksomhed								
Sampension Forestry K/S, Gentofte	**	100,0	100,0	101	193	3.665	3.564	3.665
Sampension Global Real Estate K/S, Gentofte	**	100,0	100,0	632	559	5.522	4.348	5.522
Sampension US Real Estate I, L.P., USA	*	99,9	99,9	55	-19	605	482	-
Sampension Private Equity K/S, Gentofte	**	100,0	100,0	740	705	5.982	5.242	5.982
Sampension Structured Credit K/S, Gentofte	**	100,0	100,0	487	410	4.327	3.840	4.327
Komplementarselskabet Alternative Investments ApS, Gentofte		100,0	100,0	0	0	3	2	3
Kapitalforeningen SAMPENSION INVEST, København V:								
GEM II		100,0	100,0	140	-275	2.960	2.718	2.960
Obligationer		100,0	100,0	5	0	162	157	162
Danske aktier II		100,0	100,0	73	780	3.278	3.204	3.278
Aktieindeks Enhanced		100,0	100,0	1.600	-486	18.079	15.376	18.079
Aktieindeks		95,3	82,9	1.359	-144	20.007	18.734	19.066
GEM Enhanced		100,0	100,0	-2	-194	13	14	13
Tilknyttede virksomheder								
Heraf markedsrenteprodukter							70.395	
							42.157	
Tilknyttede virksomheder, i alt								
							28.238	

* Inklusive datterselskaber.

** Tilknyttede virksomheder, som er 100 % ejede kommanditselskaber, offentliggør ikke selvstændige årsrapporter fra 2016 under henvisning til bestemmelserne i årsregnskabsloven.

Kapitalandele (fortsat)

Mio. kr.	Ejerandel (%)		Resultat i årsrapporten		Egenkapital i årsrapporten		Indgår i årsrapporten	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015		
Associerede virksomheder								
Ejendomsvirksomhed								
Refshaleøen Holding A/S, København	39,0	39,0	0	0	1.145	979	446	
Interessentskabet af 23. december 1991, Danmark	29,8	29,8	0	51	901	863	276	
K/S Kristensen German Retail Partners, Danmark	36,3	36,3	135	58	686	551	249	
Kristensen Partners I ApS, Danmark	36,3	36,3	0	-0	0	0	0	
Britannia Invest A/S, Danmark	21,9	21,9	52	232	1.311	776	289	
DEAS Invest I Holding A/S, Danmark	33,3	33,3	2	0	455	446	152	
Komplementarselskabet Industri Udvikling II A/S, Danmark	20,0	20,0	0	0	1	1	0	
LSI-1 B.V., Holland	***	21,2	-	-	-	-	10	
Greystar, Equity Partners IX, USA		8,9	-	-	2.465	-	157	
Sparinvest Property Fund III, Danmark		20,5	20,5	213	202	1.753	1.310	351
Ejendomsselskabet Vodroffsvej 26 P/S, København		50,0	50,0	-31	8	27	-8	13
OPP Vejle P/S, Danmark		33,3	33,3	0	-	1	-	0
Komplementarselskaber OPP Vejle ApS, Danmark		33,3	33,3	0	-	0	-	0
OPP Retten i Svendborg P/S, Danmark		33,3	33,3	-2	-	2	-	1
Komplementarselskabet OPP Retten i Svendborg ApS, Danmark		33,3	33,3	0	-	0	-	0
OPP Slagelse Sygehus P/S, Danmark		25,0	25,0	0	-	15	-	4
Komplementarselskabet OPP Slagelse Sygehus ApS, Danmark	***	25,0	25,0	-	-	-	-	0
OPP HoldCo ApS, Danmark	***	33,3	33,3	-	-	-	-	0
Associerede virksomheder							1.947	
Heraf markedsrenteprodukter							889	
Associerede virksomheder, i alt							1.058	

*** Der foreligger endnu ikke regnskaber for 2016.

På selskabets hjemmeside
<http://www.sampension.dk/Forside/Om-Sampension/Finansiell-information/Investeringsaktiver>
 findes en oversigt over Sampensions samlede aktieportefølje.

Ledelsespåtegning

Bestyrelse og direktion har dags dato behandlet og godkendt årsrapporten for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2016 for Sampension KP Livsforsikring A/S.

Årsrapporten er udarbejdet i overensstemmelse med lov om finansiell virksomhed.

Koncernregnskabet og årsregnskabet giver efter vores opfattelse et retvisende billede af koncernens og moderselskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2016 samt af resultatet af koncernens og moderselskabets aktiviteter for regnskabsåret 2016.

Ledelsesberetningen indeholder efter vores opfattelse en retvisende redegørelse for udviklingen i koncernens og moderselskabets aktiviteter og økonomiske forhold, samt en beskrivelse af de væsentligste risici og usikkerhedsfaktorer, som koncernen og moderselskabet kan påvirkes af.

Årsrapporten indstilles til generalforsamlingens godkendelse.

Hellerup, den 1. marts 2017

Direktionen

Hasse Jørgensen
Adm. direktør

/Morten Lund Madsen
Direktør for økonomi

Bestyrelsen

Anker Boye
(Formand)

Kim Simonsen
(Næstformand)

Rita Bundgaard

Anne Louise Eberhard

Henrik Kjærgaard

Torben Nielsen

Bodil Otto

Johnny Søtrup

H. C. Østerby

Christian Dorow (ME)

John Helle (ME)

Bjørn Kroghsbo (ME)

Morten Lundsgaard (ME)

Majbritt Pedersen (ME)

Intern revisions revisionspåtegning

Konklusion

Det er vores opfattelse, at koncernregnskabet og årsregnskabet for Sampension KP Livsforsikring A/S giver et retvisende billede af koncernens og selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2016 samt af resultatet af koncernens og selskabets aktiviteter for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2016 i overensstemmelse med lov om finansiell virksomhed for så vidt angår årsregnskabet.

Den udførte revision

Vi har revideret koncernregnskabet og årsregnskabet for Sampension KP Livsforsikring A/S for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2016. Koncernregnskabet og årsregnskabet udarbejdes efter lov om finansiell virksomhed.

Revisionen er udført på grundlag af Finanstilsynets bekendtgørelse om revisionens gennemførelse i finansielle virksomheder mv. samt finansielle koncerner og efter internationale standarder om revision vedrørende planlægning og udførelse af revisionsarbejdet.

Vi har planlagt og udført revisionen for at opnå høj grad af sikkerhed for, at koncernregnskabet og årsregnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Vi har deltaget i revisionen af alle væsentlige og risikofyldte områder.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Udtalelse om ledelsesberetningen

Ledelsen er ansvarlig for ledelsesberetningen.

Vores konklusion om koncernregnskabet og årsregnskabet omfatter ikke ledelsesberetningen, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om ledelsesberetningen.

I tilknytning til vores revision af koncernregnskabet og årsregnskabet er det vores ansvar at læse ledelsesberetningen og i den forbindelse overveje, om ledelsesberetningen er væsentligt inkonsistent med koncernregnskabet eller årsregnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Vores ansvar er derudover at overveje, om ledelsesberetningen indeholder krævede oplysninger i henhold til lov om finansiell virksomhed.

Baseret på det udførte arbejde er det vores opfattelse, at ledelsesberetningen er i overensstemmelse med koncernregnskabet og årsregnskabet og er udarbejdet i overensstemmelse med lov om finansiell virksomheds krav. Vi har ikke fundet væsentlig fejlinformation i ledelsesberetningen.

Nøgletallet solvensdækning

Ledelsen er ansvarlig for nøgletallet solvensdækning, der fremgår af hoved- og nøgletalsoversigten i note 25 i regnskabet.

Som anført i hoved- og nøgletalsoversigten i note 25 er nøgletallet solvensdækning undtaget fra kravet om revision. Vores konklusion om årsregnskabet omfatter derfor ikke nøgletallet solvensdækning, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om dette nøgletal.

I tilknytning til vores revision af regnskabet er det vores ansvar at overveje, om nøgletallet solvensdækning er væsentligt inkonsistent med regnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Hvis vi på dette grundlag konkluderer, at der er væsentlig fejlinformation i nøgletallet solvensdækning, skal vi rapportere herom. Vi har ingenting at rapportere i den forbindelse.

Hellerup, den 1. marts 2017

Gert Stubkjær,
Koncernrevisionschef

Den uafhængige revisors revisionspåtegning

Til kapitalejerne i Sampension KP Livsforsikring a/s

Konklusion

Det er vores opfattelse, at koncernregnskabet og årsregnskabet giver et retvisende billede af koncernens og selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2016 samt af resultatet af koncernens og selskabets aktiviteter for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2016 i overensstemmelse med lov om finansiell virksomhed.

Hvad har vi revideret

Sampension KP Livsforsikring A/S's koncernregnskab og årsregnskab for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2016 omfatter resultatopgørelse og totalindkomstopgørelse, balance, egenkapitalopgørelse og noter, herunder anvendt regnskabspraksis ("regnskabet").

Grundlag for konklusion

Vi udførte vores revision i overensstemmelse med internationale standarder om revision (ISA) og de yderligere krav, der er gældende i Danmark. Vores ansvar ifølge disse standarder og krav er nærmere beskrevet i revisionspåtegningens afsnit Revisors ansvar for revisionen af regnskabet.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Uafhængighed

Vi er uafhængige af koncernen i overensstemmelse med internationale etiske regler for revisorer (IESBA's Etiske regler) og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, ligesom vi har opfyldt vores øvrige etiske forpligtelser i overensstemmelse med IESBA's Etiske regler.

Udtalelse om ledelsesberetningen

Ledelsen er ansvarlig for ledelsesberetningen.

Vores konklusion om regnskabet omfatter ikke ledelsesberetningen, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om ledelsesberetningen.

I tilknytning til vores revision af regnskabet er det vores ansvar at læse ledelsesberetningen og i den forbindelse overveje, om ledelsesberetningen er væsentligt inkonsistent med regnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Vores ansvar er derudover at overveje, om ledelsesberetningen indeholder krævede oplysninger i henhold til lov om finansiell virksomhed.

Baseret på det udførte arbejde er det vores opfattelse, at ledelsesberetningen er i overensstemmelse med koncernregnskabet og årsregnskabet og er udarbejdet i overensstemmelse med kravene i lov om finansiell virksomhed. Vi har ikke fundet væsentlig fejlinformation i ledelsesberetningen.

Nøgletallet solvensdækning

Ledelsen er ansvarlig for nøgletallet solvensdækning, der fremgår af hoved- og nøgletaloversigten i note 25 i regnskabet.

Som anført i hoved- og nøgletaloversigten i note 25 er nøgletallet solvensdækning undtaget fra kravet om revision. Vores konklusion om koncernregnskabet og årsregnskabet omfatter derfor ikke nøgletallet solvensdækning, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om dette nøgletal.

I tilknytning til vores revision af regnskabet er det vores ansvar at overveje, om nøgletallet solvensdækning er væsentligt inkonsistent med regnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Hvis vi på dette grundlag konkluderer, at der er væsentlig fejlinformation i nøgletallet solvensdækning, skal vi rapportere herom. Vi har ingenting at rapportere i den forbindelse.

Ledelsens ansvar for regnskabet

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et koncernregnskab og et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med lov om finansiell virksomhed. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser for nødvendig for at udarbejde et regnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl.

Ved udarbejdelsen af regnskabet er ledelsen ansvarlig for at vurdere koncernens og selskabets evne til at fortsætte driften; at oplyse om forhold vedrørende fortsat drift, hvor dette er relevant; samt at udarbejde regnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift, medmindre ledelsen enten har til hensigt at likvidere koncernen og selskabet, indstille driften eller ikke har andet realistisk alternativ end at gøre dette.

Revisors ansvar for revisionen af regnskabet

Vores mål er at opnå høj grad af sikkerhed for, om regnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, og at afgive en revisionspåtegning med en konklusion. Høj grad af sikkerhed er et højt niveau af sikkerhed, men er ikke en garanti for, at en revision, der udføres i overensstemmelse med ISA og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, altid vil afdække væsentlig fejlinformation, når sådan findes. Fejlinformationer kan opstå som følge af besvigelser eller fejl og kan betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller samlet har indflydelse på de økonomiske beslutninger, som brugerne træffer på grundlag af regnskabet.

Som led i en revision, der udføres i overensstemmelse med ISA og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, foretager vi faglige vurderinger og opretholder professionel skepsis under revisionen. Herudover:

- Identificerer og vurderer vi risikoen for væsentlig fejlinformation i regnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, udformer og udfører revisionshandlingerne som reaktion på disse risici samt opnår revisionsbevis, der er tilstrækkeligt og egnet til at danne grundlag for vores konklusion. Risikoen for ikke at opdage væsentlig fejlinformation forårsaget af besvigelser er højere end ved væsentlig fejlinformation forårsaget af fejl, idet besvigelser kan omfatte sammensværgelser, dokumentfalsk, bevidste udeladelser, vildledning eller tilsidesættelse af intern kontrol.
- Opnår vi forståelse af den interne kontrol med relevans for revisionen for at kunne udforme revisionshandlingerne, der er passende efter omstændighederne, men ikke for at kunne udtrykke en konklusion om effektiviteten af selskabets interne kontrol.
- Tager vi stilling til, om den regnskabspraksis, som er anvendt af ledelsen, er passende, samt om de regnskabsmæssige skøn og tilknyttede oplysninger, som ledelsen har udarbejdet, er rimelige.
- Konkluderer vi, om ledelsens udarbejdelse af regnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift er passende, samt om der på grundlag af det opnåede revisionsbevis er væsentlig usikkerhed forbundet med begivenheder eller forhold, der kan skabe betydelig tvivl om koncernens og selskabets evne til at fortsætte driften. Hvis vi konkluderer, at der er en væsentlig usikkerhed, skal vi i vores revisionspåtegning gøre opmærksom på oplysninger herom i regnskabet eller, hvis sådanne oplysninger ikke er tilstrækkelige, modificere vores konklusion. Vores konklusioner er baseret på det revisionsbevis, der er opnået frem til datoen for vores revisionspåtegning. Fremtidige begivenheder eller forhold kan dog medføre, at koncernen og selskabet ikke længere kan fortsætte driften.
- Tager vi stilling til den samlede præsentation, struktur og indhold af regnskabet, herunder noteoplysningerne, samt om regnskabet afspejler de underliggende transaktioner og begivenheder på en sådan måde, at der gives et retvisende billede heraf.
- Opnår vi et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for de finansielle oplysninger for virksomhederne eller forretningsaktiviteterne i koncernen til brug for at udtrykke en konklusion om koncernregnskabet. Vi er eneansvarlige for at lede, føre tilsyn med og udføre koncernrevisionen. Vi er eneansvarlige for vores revisionskonklusion.

Vi kommunikerer med den øverste ledelse om blandt andet det planlagte omfang og den tidsmæssige placering af revisionen samt betydelige revisionsmæssige observationer, herunder eventuelle betydelige mangler i intern kontrol, som vi identificerer under revisionen.

Vi afgiver også en udtalelse til den øverste ledelse om, at vi har opfyldt relevante etiske krav vedrørende uafhængighed, og oplyser den om alle relationer og andre forhold, der med rimelighed kan tænkes at påvirke vores uafhængighed og, hvor dette er relevant, tilhørende sikkerhedsforanstaltninger.

Hellerup, den 1. marts 2017

PricewaterhouseCoopers
Statsautoriseret Revisionspartnerselskab
CVR-nr. 33 77 12 31

Christian F. Jakobsen
statsautoriseret revisor

Claus Christensen
statsautoriseret revisor

FOTO

Kristine Bramsen - alle fotos bortset fra
Jakob Dall - foto af Hasse Jørgensen
Bjørn Kroghsbo - foto Ulvemosen

INFORMATIONSGRAFIK OG DESIGN

Flink.

TRYK

Bohemian ApS

sampension

5041 0457
Svanemærket tryksag

Sampension KP Livsforsikring A/S
Tuborg Havnevej 14 • 2900 Hellerup
Tlf. 77 33 18 77 • www.sampension.dk
Cvr.nr. 55 83 49 11